

**Päivähoidon nettisivut
– ikkuna suomalaiseen varhaiskasvatukseen**

Diskurssianalyttinen tutkimus
varhaiskasvatuspuheesta kuntien verkkosivuilla

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden yksikkö
Varhaiskasvatuksen koulutus
Pro gradu -tutkielma
Johanna Sommers-Piironen
Maaliskuu 2012

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

Varhaiskasvatuksen koulutus

SOMMERS-PIIROINEN JOHANNA: Päivähoidon nettisivut – ikkuna suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Diskurssianalyttinen tutkimus varhaiskasvatuspuheesta kuntien verkkosivuilla

Pro gradu -tutkielma, 71 s.

Kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus

Maaliskuu 2012

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa etsittiin vastauksia siihen, millaisena suomalainen varhaiskasvatus näyttäytyy kuntien verkkosivujen puheessa. Varhaiskasvatus ja päivähoito ovat varsin usein negatiivisesti esillä mediajulkisuudessa, joten tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaista varhaiskasvatuspuhetta kuntien omat verkkosivut julkisuuteen tuottavat.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustui sosiaalisen konstruktionismin ja diskurssitutkimuksen oletuksiin todellisuuden ja siihen liittyvien merkitysten rakentumisesta sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kielenkäytön kautta. Tutkimuksessa tarkasteltiin diskurssianalyysin keinoin, millaisia varhaiskasvatukseen liittyviä diskursseja kuntien verkkosivuilla esiintyy ja millaisia tehtäviä verkkosivujen puheessa varhaiskasvatukselle tuotetaan. Tarkastelun kohteena olivat myös eri toimijoille verkkosivujen puheessa tuotetut roolit.

Tutkimusaineisto koostui 41 syksyllä 2010 kerätystä ja tallennetusta suomenkielisen kunnan verkkosivusta, joka sivuston käyttäjälle päivähoito- tai varhaiskasvatuslinkin kautta ensimmäisenä avautui kunnan etusivulta lähtien. Tutkimuksen diskursiiviseksi analyysivälineeksi valikoitui kehyksen käsite, jolla tässä tutkimuksessa tarkoitettiin tietynlaisten kulttuuristen ajattelutapojen ja kielellisten valintojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jonka kautta varhaiskasvatuksesta puhutaan. Tutkimusanalyysissä löytyi viisi erilaista varhaiskasvatuspuhetta tuottavaa kehystä.

Vallitsevien kehyksen puheessa varhaiskasvatus näyttäytyi perheiden päivähoito- ja varhaiskasvatustal palveluina sekä lasten päivähoitopaikkoina. Vanhemmat kuvattiin verkkosivujen puheessa hoitopaikan valitsijoina ja hakijoina sekä päivähoitopalveluita käyttävinä asiakkaina. Vallitsevassa puheessa kunnalliselle varhaiskasvatukselle tuotettiin kuntalaisille ja päivähoidon asiakkaille aktiivisesti viestivän kuntatoimijan rooli. Varhaiskasvatuksesta puhuttiin myös lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteellisena tukemisena sekä kasvatuksellisena kumppanuus- ja yhteistyösuhteena vanhempien kanssa. Lapselle tuotettiin näkyvä ja aktiivinen rooli sivujen valokuvien kautta, mutta tekstien puheessa lapsi jäi taustalle aikuisen arvostuksen, tuen, turvan ja hoidon tarvisijana.

Tutkimus tuotti uutta tietoa varhaiskasvatuksen sosiaalisiin käytäntöihin liittyvistä puhetavoista. Kuvaa varhaiskasvatuksesta voidaan rakentaa yksittäisellä verkkosivulla usean kehyksen kautta, joten tutkimus tarjoaa uusia näkökulmia varhaiskasvatusorganisaatioille ja kasvatusyhteisöille tarkastella ja kehittää oman toimintansa näkyväksi tekemistä sekä varhaiskasvatusta koskevia puhetapojaan ja verkkoviestintää.

Avainsanat: päivähoito, varhaiskasvatus, verkkosivut, diskurssianalyysi

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	SOSIAALISESTI JA KULTTUURISESTI RAKENTUVA MEDIAMAAILMA	7
2.1	Tietoyhteiskunnasta mediakulttuuriin	7
2.2	Todellisuus sosiaalisten ja kielellisten käytäntöjen tuottamana	9
2.3	Kieli ja diskursiiviset käytännöt	10
2.4	Media todellisuuden rakennusvälineenä ja -paikkana	12
3	VARHAISKASVATUS MEDIAMAAILMASSA	15
3.1	Päivähoidosta varhaiskasvatukseen	15
3.2	Varhaiskasvatus kuntaviestijänä	17
3.3	Varhaiskasvatus puheena ja todellisuuden konstruktiona	19
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
5	LÄHESTYMISTAPANA DISKURSSIANALYYSI	25
5.1	Kielenkäytön ja merkitysten laadullista tutkimusta	25
5.2	Tutkimuksen diskursiiviset painotukset	26
5.3	Kontekstin merkitys diskurssianalysissä	27
5.4	Diskurssitutkijan rooli ja positiot	28
6	TUTKIMUSAINEISTO JA SEN ANALYYSI	30
6.1	Aineiston valinta ja rajaus	31
6.2	Verkkosivujen kuvaus	33
6.3	Analyysivälineenä kehys	35
6.4	Analyysin vaiheet	37
7	VARHAISKASVATUS KUNTIEN VERKKOSIVUILLA	39
7.1	Päivähoitoa ja hoitopaikan järjestämistä lapselle	39
7.2	Monipuolisia päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluja asiakasperheille	43
7.3	Kuntaviestintää ja sähköisiä asiointipalveluja	46
7.4	Lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa laadukasta varhaiskasvatustyötä	48
7.5	Yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta	51
7.6	Yhteenveto verkkosivujen varhaiskasvatuspuheesta	54
8	POHDINTA	56
8.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	57
8.2	Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet	60
8.3	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	62
	LÄHTEET	65

1 Johdanto

*"Syyttäjä: Päiväkodin lapsia syötettiin väkisin
– Hämeenlinnan käräjäoikeus pui tänään juttua, jossa päiväkodin työntekijöitä syytetään lasten pakkosyöttämisestä."* – IS 26.6.2008

*"Salavideo suomalaisesta päiväkodista nosti myrskyn
– Youtubeen ilmestynyt video rovaniemeläisen päiväkodin tapahtumista herättää netissä kovaa keskustelua."* – IS 3.5.2011

*"Hoitajat paljastavat: Karua menoa päiväkodeissa
– 'Tilanne päiväkodeissa on kuin odottaisi tikittävän pommin räjähtävän'."* IL 29.10.2011

"Tutkija: Pienet lapset vaarassa vahingoittua päiväkodeissa" – HS 16.10.2011

Medialla on suomalaisessa kulttuurissa ja ihmisten elämässä nykyisin hyvin keskeinen ja näkyvä rooli. Mediamailman moninaiset viestinnän ja vuorovaikutuksen tavat ja foorumit toimivat muun muassa informaation, mielikuvien, tarinoiden ja yhteisöllisyyden kokemusten tuottajina sekä tuottamisen paikkoina (esim. Herkman 2001, 19). Myös varhaiskasvatus on osa tätä diskursiivista maailmaa, jossa median tuottamat ja mediassa tuotetut puheet, tulkinnat ja merkityksenannot muokkaavat ihmisten ymmärrystä ympäröivästä todellisuudesta.

Varhaiskasvatus ja päivähoito ovat teemoja, jotka koskettavat suurta joukkoa tavallisia ihmisiä. Siksi niihin liittyvät ilmiöt ja tarinat kiinnostavat erityisesti sensaatiohakuista mediaa. Päivähoidosta puhutaankin usein median tuottamassa julkisessa puheessa kuitenkin usein varsin negatiivisävytteisin uutisoinnein: esimerkiksi henkilöstöön ja toiminnan resursseihin kohdistuvista säästöistä, puutteellisista tiloista ja turvallisuusriskeistä sekä liian suurista lapsiryhmistä ja niiden tuottamista haitoista.

Varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta käydään paljon keskustelua ja jaetaan omakohtaisia kokemuksia myös verkon erilaisilla keskustelufoorumeilla ja sosiaalisessa mediassa. Kaikki varhaiskasvatusta koskevat yksityisesti ja julkisesti esitetyt puheet sekä median uutisoinnit ovat mukana rakentamassa kuvaa ja ymmärrystä suomalaisesta varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella varhaiskasvatuksen oman ja keskeisimmän julkisen fooru-

min, kuntien verkkosivujen, tuottamaa varhaiskasvatustietoa osana suomalaisen varhaiskasvatustietokuvan rakentumisesta.

Kiinnostuin kuntien verkkosivujen varhaiskasvatustietokuvan rakentumisesta ja erilaisten puhe- ja viestintämenetelmien varhaiskasvatustietokuvaksi tuottamisesta merkityksistä erityisesti vuonna 2008, kun sain olla kouluttajana mukana Nokian kaupungin varhaiskasvatustietokuvien omien verkkosivujen toteuttamisprosessissa. Suunnittelu- ja toteutustyön aikana tarkastelimme ja arvioimme sivuja työstävien varhaiskasvatustietokuvien kanssa yhdessä eri kuntien perhepäivähoidon ja päiväkotien verkkosivuja niiden tuottamien mielikuvien ja tiedon näkökulmasta. Moni työntekijä havahtui huomaamaan verkkosivuilla käytetyn kielen ja puhe- ja viestintämenetelmien suuren vaikutuksen niistä saatuihin päivähoitomiehen mielikuviin. Itselleni heräsi tällöin valtava halu tutkia tarkemmin kuntien verkkosivujen suomalaiselle varhaiskasvatustietokuvaksi tuottamia merkityksiä ja tulkintoja.

Omat verkkosivut erilaisine sähköisillä palveluineen ovat nykyisin keskeinen osa kuntien viestintää ja mainintaa (mm. Tyry-Salo 2004, 22; Aula, Vehkalahti & Äikäs 2007, 92; Krogell-Magni 2010, 11). Kunnissa ollaan tästä syystä panostettu voimakkaasti verkkopalveluiden ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, mikä varhaiskasvatustietokuvien verkkosivuilla näkyy erityisesti mahdollisuutena hakea sähköisesti päivähoitopaikkaa. Kuntien verkkopalvelujen sisältöä, laatua ja käyttäjäkokemuksia on tutkittu melko paljon viime vuosina, mutta tutkimusta verkkosivujen käyttämisestä kielestä ja kielenkäytön tuottamisesta merkityksistä on huomattavasti vähemmän. Uusimmassa kuntien verkkoviestintäohjeessa vuodelta 2010 annetaan lyhyesti neuvoja selkeään ja helposti luettavaan verkkokirjoittamiseen (Krogell-Magni 2010, 23–24), mutta verkkosivujen kielenkäytön ja puhe- ja viestintämenetelmien tuottamista mielikuvista tai diskursseista ei ohjeistuksessa puhuta vielä lainkaan. Tutkimukseni tarjoaa kuntien verkkosivujen tutkimukseen ja tuottamiseen uudenlaisen näkökulman.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten varhaiskasvatustietokuvasta puhutaan kunnallisen varhaiskasvatustietokuvien verkkosivuilla ja millaisena suomalainen varhaiskasvatustietokuva näyttäytyy verkkosivujen puhe- ja viestintämenetelmien kautta. Tutkimuksen laajempi teoreettinen viitekehys perustuu sosiaalisen konstruktionismin ja diskurssitutkimuksen oletuksiin todellisuuden ja siihen liittyvien merkityksien rakentumisesta sosiaalisen vuorovaikutuksen ja erityisesti kielenkäytön kautta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12). Tarkastelen tutkimusaineistoani diskurssianalyttisesti hyödyntämällä kehysten käsitettä ja pyrki- myksenäni on tuoda esiin niitä varhaiskasvatustietokuvaksi liittyviä diskursseja ja puhe- ja viestintämenetelmiä, joita nimenomaan kuntien verkkosivut tuottavat.

Tutkimukseni osallistuu muiden lapsuuden ja varhaiskasvatuksen tutkijoiden (mm. Alasuutari 2003; Karila 2005; Alasuutari & Karila 2009; Kekkonen 2012) käynnistämään keskusteluun varhaiskasvatuksen ja päivähoidon sosiaalisissa ja kulttuurisissa käytännöissä rakentuvista ja kielenkäytöllä tuotetuista varhaiskasvatuksen tulkinnoista ja merkityksistä. Pysin tutkimuksellani herättämään keskustelua siitä, miten varhaiskasvatuksen toimijat voisivat itse omalla kielenkäytöllään ja puhetavoillaan tuottaa haluamiaan, ja mahdollisesti median tuottamista diskursseista poikkeavia, merkityksiä ja tulkintoja varhaiskasvatusta koskevaan julkiseen diskurssiin. Toivon tutkimukseni antavan varhaiskasvatuksen organisaatioille ja kasvatusyhteisöille työkaluja ja teoreettisia välineitä omien puhetapojen ja verkkoviestinnän tutkiskeluun ja kehittämiseen.

Tarkastelen raporttini aluksi tutkimukseni yhteiskunnallista ja kulttuurista kontekstia sekä työtäni ohjaavia tieteenfilosofisia ja teoreettisia lähtökohtia. Kuvaan myös julkiseen varhaiskasvatukseen ja sen tehtäviin liitettyjä tulkintoja sekä niiden aiempaa diskurssitutkimusta. Metodiosuudessa esittelen tarkemmin tutkimukseni tavoitteet ja tutkimuskysymykset sekä diskurssianalyysin analyttisine välineineen tutkimukseni metodisena lähestymistapana. Verkkosivuaineiston ja sen analyysin huolellisen kuvauksen jälkeen kuvaan tutkimustulokset runsaiden aineistolainauksen kautta. Lopuksi tarkastelen tutkimuksen tuloksia ja niiden hyödynnettävyyttä käytännön varhaiskasvatustyössä sekä pohdin varhaiskasvatustiedon tuottamisen ja näkyväksi tekemisen jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 Sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuva mediamaailma

Elämme nykyisin voimakkaasti teknologisoituneessa ja informaatiota tulvivassa maailmassa. Nykyajalle on ominaista myös visuaalisuuden, osallisuuden, jakamisen ja omakohtaisen tuottamisen sekä julkisuuden ja avoimuuden painottuminen ihmisten ja ihmisryhmien välisissä sosiaalisissa käytännöissä. Mediamaailman toimintakulttuuri ja ihmisten väliin sosiaalisiin tilanteisiin liittyvät diskursiiviset käytännöt tarjoavat mielenkiintoisen kontekstin tutkia kielen avulla tuotettuja merkityksiä meitä ympäröivän maailman ymmärtämiseksi. Tässä luvussa tarkastelen mediamaailmaa tutkimukseni yhteiskunnallisena ja kulttuurisena kontekstina sekä kuvaan niitä tieteenfilosofisia ja teoreettisia lähtökohtia, joista käsin varhaiskasvatuksen todellisuutta ja sen rakentumista tässä tutkimuksessa lähestyn.

2.1 Tietoyhteiskunnasta mediakulttuuriin

Meitä ympäröi monimuotoinen ja alati muuttuva maailma, jonka luonnetta pyrimme ymmärtämään erilaisten kuvausten ja selitysten kautta. Monet elinympäristömme näkyvimmistä muutoksista liittyvät tieto- ja viestintäteknologian nopeaan kehitykseen ja maailman digitalisoitumiseen sekä tiedon ja osaamisen merkityksen korostumiseen yhteiskunnassa. Eräs paljon käytetyistä tavoista onkin kuvata nykyistä maailmaa tiedosta, osaamisesta ja informaation prosessoinnista ammentavana tietoyhteiskuntana. Käsite on peräisin jo 1970-luvulta tietotyön ja johtamisen kehittäjän, Peter Druckerin kirjoituksista, jotka koskivat talouselämän tulevia muutoksia ja tietoyhteiskuntaa (*knowledge society*). Kansainvälisessä keskustelussa tietoyhteiskunta käsitteenä sisältää tiedon ja osaamisen merkityksen ja informaatioyhteiskunta (*information society*) puolestaan tarkastelee informaation käsittelyä ja teknologista kehitystä. Suomessa näistä molemmista puhutaan kuitenkin yleisesti tietoyhteiskuntana (englanniksi *information society*). (Anttiroiko, Aro & Karvonen 2000, 23–24.)

Tietoyhteiskunnan kehittäminen on otettu Suomen hallitusohjelmassa jo 1990-luvulla yhdeksi strategiseksi painopistealueeksi ja kansallisia tietoyhteiskuntastrategioita on julkaistu sen jälkeen jo kolme. Vuoden 2006 strategiassa visioitiin, kuinka vuonna 2015 "*tieto- ja viestintätekniiikan kehitys, erityisesti internet ja mobiliteetti, sekä niiden mahdollistama globalisaatiokehitys ja verkostotalous ovat muokanneet ihmisten arkipäivää, yhteiskunnallisia ja organisatorisia rakenteita...*" sekä "*tietoyhteiskuntakehitys on muuttanut tapamme jäsentää maailmaa, muovannut yhteisöllisyyskäsitystä sekä avannut uusia mahdollisuuksia tuottavuuden ja tehokkuuden kasvulle.*". (Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi 2006, 11.) Ympäröivää yhteiskuntaa tarkastellessa voi jo nyt,

vuonna 2012, todeta, että monet edellä mainituista visioista näyttävät toteutuneen. Viimeisin nykyistä tietoyhteiskuntastrategiaa täsmentävä päivitys painottaa digitaalisen tiedon ja tieto- ja viestintätekniiikan tehokkaampaa käyttöä sekä organisaatioiden toimintatapojen ja palvelurakenteiden uudistamista. Visiona vuodelle 2020 esitetään, että *"ihmiset käyttävät, kehittävät ja tuottavat digitaalista tietoa, sisältöä ja palveluja luontevasti arjessaan"*. (Tuottava ja uudistuva Suomi 2010, 8–10.)

Suomen hallitusohjelman ja strategioiden tulkinnat tietoyhteiskunnasta ovat vahvasti teknologisten ratkaisujen ja digitaalisten palveluiden sävyttämiä, ja tavoitetilana nähdään monipuolisesti digitalisoitunut Suomi. Tietoyhteiskunnan luonnetta ja kehittymistä voidaan kuitenkin tarkastella paitsi teknologisten innovaatioiden, informaatiotalouden sekä tietotyön ja osaamisen kehittämisen näkökulmista myös uudenlaisina ajasta ja paikasta riippumattomina toiminnantiloina ja informaatioverkostoina sekä lisäksi informaatiota, symbolisia merkkejä ja mediaa tulvivana kulttuurisena toimintaympäristönä (Webster 2006, 9–21), joka omalla tavallaan vaikuttaa siihen, millaisena ympäröivä todellisuus meille näyttäytyy. Näkökulman siirtäminen kulttuuriseen toimintaan ja verkostoihin tietoyhteiskunnassa nostaa tarkasteluun ihmisen itsensä sosiaalisena toimijana ja merkitysten tuottajana muuttuvassa, median ja informaation täyteisessä maailmassa.

Mediasta on tullut elämän kaikille osa-alueille leviävä ja kaikkialla jatkuvasti läsnä oleva, ja sillä on siten kulttuurissamme ja ihmisten keskinäisessä sosiaalisessa toiminnassa yhä merkittävämpi rooli. Brittiläisen sosiaalipsykologian professori Sonia Livingstonen (2009, 2) mukaan yhteiskunnallisia, poliittisia ja sosiaalisia suhteita ei voikaan enää tarkastella tunnistamatta median merkitystä niissä, sillä kaikki vaikutusvaltaiset yhteiskunnalliset instituutiot ovat muuttuneet ja muovautuneet medioitumisen prosesseissa. Medioitumisella voidaan tarkoittaa sekä mediateknologian sovellusten ja välineiden valtavaa lisääntymistä yhteiskunnassa että ihmisten kokemusten muuttumista mediavälitteisiksi (Herkman, 2001, 18).

Medioituneessa yhteiskunnassa ihmisten omaan välittömään kokemukseen perustuva tieto ja elämykset vähenevät, kun tieto ja ymmärrys arkitodellisuudesta ja ympäröivästä maailmasta rakentuvat pitkälti median välityksellä (Nieminen & Pantti 2009, 16). Mediakulttuurin tutkija Mark Deuze (2011, 137) toteaaakin, että media ei ole vain välineitä ja sisältöjä, joita käytämme. Meidän tulisi myös tunnistaa median käytön ja omaksumisen tapoja, jotka tunkeutuvat kaikille nykyisen elämän alueille, myös varhaiskasvatukseen. Tarkastelukulma elämästä median kanssa pitäisi Deuzen mielestä vaihtaa ajatukseen elämisestä mediassa.

Media on siis vahvasti läsnä arjen vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa sekä niissä merkityksellistämisen prosesseissa, joiden kautta ihmiset ymmärtävät maailmaa ja omaa asemaansa siinä (Livingstone 2009, 5) sekä käyvät keskustelua siitä, keitä he ovat suhteessa toisiin ihmisiin. Ihmisille ominaista tapaa ymmärtää itseään sekä suhdettaan toisiin ihmisiin ja yhteisöihin sekä hahmottaa ja kokea mielekkääksi ympäröivää todellisuutta voidaan laajassa mielessä kutsua kulttuuriksi. Kulttuuri rakentuu erilaisissa merkityksellistämisen prosesseissa vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman ja ihmisten kanssa. Näin ollen nykyisestä medioituneesta kulttuurista, ihmisten tämänhetkisen ajanjakson tavasta elää ja merkityksellistää toimintaansa, käytetäänkin usein sanaa mediakulttuuri. (Herkman 2001, 17–18.)

Mediakulttuuri tarjoaa mielenkiintoisen sosiaalisen ja kulttuurisen kontekstin tutkimukselle, joka tarkastelee varhaiskasvatukselle kielellisten käytäntöjen kautta mediassa julkisesti tuotettuja tulkin-
toja ja merkityksiä.

2.2 Todellisuus sosiaalisten ja kielellisten käytäntöjen tuottamana

Tässä tutkimuksessa ympäröivä maailma ja toiminta siinä, mediakulttuuri, nähdään sosiaalisena ja kulttuurisena rakennelmana, jossa kielellä ja erityisesti mediavälitteisellä kielenkäytöllä on keskeinen rooli. Lähestymistapa perustuu sosiaalisen konstruktionismin viitekehykseen. Oleellista tälle lähestymistavalle on näkemys siitä, että todellisuudesta voidaan rakentaa useita erilaisia versioita, koska kielellä ja sen ilmauksilla ei ole vain yhtä ainoaa pysyvää merkitystä, vaan merkitykset luodaan aina uudelleen neuvottelemalla kussakin sosiaalisessa kielenkäyttötilanteessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 11–12). Lähestymistavassa ollaan kiinnostuneita tarkastelemaan niitä prosesseja, joiden kautta tiedosta tulee ihmisyhteisöissä yhteisesti hyväksytyjä todellisuuskäsityksiä (Berger & Luckmann 1994, 13).

Sosiaalisen konstruktionismin perusoletukset kuvaavat lähestymistavan suhdetta tietoon ja sen rakentumiseen sekä todellisuuteen. Ensinnäkin lähestymistapa haastaa kriittisesti tarkastelemaan ja kyseenalaistamaan itsestään selvänä tai objektiivisena pidettyä tietoa ja ymmärrystä maailmasta. Keskeistä on myös käsitysten ja maailman ymmärtämisen tapojen tarkasteleminen historiallis-kulttuurisesti määräytyvinä, eli oman aikansa ja kulttuurinsa tuotteina, joiden totuudellisuutta tai paremmuutta ei voi arvioida suhteessa muiden aikojen tai kulttuurien käsityksiin ja tapoihin. Tiedon nähdään syntyvän sosiaalisen elämän prosesseissa, joissa ihmiset rakentavat tietämystä keskinäisissä vuorovaikutussuhteissaan. Tiedon ja sosiaalisen toiminnan katsotaan kuuluvan yhteen siten, että tuotetulla tiedolla ja todellisuudella on myös seuraamuksia toiminnalle. (Burr 2003, 2–5.)

Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta ymmärrys maailmasta ei edellytä jotakin objektiivisesti olevaksi, vaan kaikki voi olla myös toisin. Kuvaukset ja selitykset maailmasta saavutetaan ihmisten vuorovaikutussuhteissa, joissa kielellä on oma merkityksensä. (Gergen 2009, 5–6.) Koska ihmiset kulttuurina tai yhteiskuntana tuottavat erilaisia versioita todellisuudesta, ei objektiivista faktaa voi olla olemassa, vaan kaikki tieto rakentuu aina jostakin tarkastelun tavasta tai näkökulmasta käsin (Burr 2003, 6). Myöskään sanat sinällään eivät kuvaa maailmaa, vaan niiden muodostamat konstruktiot saavat merkityksensä niiden hyödyllisyydestä ja toimivuudesta tietyssä sosiaalisessa yhteydessä (Gergen 2009, 10). Ihmisten tavan ymmärtää ja merkityksellistää ympäröivää maailmaa nähdään siis tässä tutkimuksessa rakentuvan kulttuurisesti ja historiallisesti rajautuvissa ihmisten välisissä sosiaalisissa käytännöissä, joissa kielellä on keskeinen rooli.

2.3 Kieli ja diskursiiviset käytännöt

Kielen käyttäminen itseilmaisun ja maailman ymmärrettäväksi tekemisen välineenä on ihmiselle ominainen toimintatapa. Kieli ei kuitenkaan ole vain pelkkä väline, vaan se liittyy diskursiivisena ja sosiaalisena järjestelmänä kiinteästi inhimilliseen toimintaan ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 13). Kieli ja sen käyttäminen erilaisissa tilanteissa ja konteksteissa on osa sosiaalista elämää itsessään ja siten erottamaton osa ihmisenä olemista (Lehtonen 1996, 30; Gergen 2009, 11) sekä todellisuuden kulttuurista rakentumista.

Sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti kieli ja kielenkäyttö ymmärretään tässä tutkimuksessa tilanteesta ja kontekstista toiseen vaihtelevana ja merkityksiä tuottavana sosiaalisena toimintana. Sanoilla ja kielellä ei nähdä olevan yhtä ainoaa merkitystä eivätkä ne itsessään kuvaa maailmaa. Kieltä ja sanoja voidaan siten käyttää eri yhteyksissä ja tilanteissa useammassa toisistaan eroavassa merkityksessä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12; Gergen 2009, 10.) Kielenkäytön tuottamat merkitykset ovat jatkuvassa muutoksessa, sillä ne syntyvät ja uudistuvat ihmisten välisissä neuvotteluissa ja sosiaalisissa suhteissa (Burr 2003, 56). Kielenkäytöllä siis konstruoinme eli merkityksellistämme maailmaa sekä järjestämme, rakennamme ja uusinnamme samalla elämäämme sosiaalista todellisuutta.

Kielenkäyttö voidaan ymmärtää sosiaalisesti jaettuina merkityssystemeinä, joissa erilaiset merkitykset syntyvät suhteina ja erotuksina toisiinsa. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 18–19). Se, millaisia merkityksiä sanat, lauseet ja ilmaisut kielenkäytössä saavat, riippuu niiden hyödyistä ja menestyksestä tietyssä tilanteessa ja diskursiivisessa kontekstissa (Burr 2003, 66; Gergen 2009, 10). Mediakulttuurin professori Mikko Lehtonen (1996, 19) kutsuukin osuvasti inhimillistä todellisuuttam-

me merkitysten maailmaksi, jossa merkitykset nähdään ihmisten välisinä, aikaan ja paikkaan sidottuina sekä ajasta ja paikasta toiseen muuttuvina erotteluina ja suhteina erilaisten merkkien kesken kielen ketjussa (mts. 33). Mediakulttuurin ajassa nämä merkitykset syntyvät ja muovautuvat median keskellä ja usein median välityksellä, esimerkiksi erilaisten verkkosivujen ja –palvelujen kielellisissä käytännöissä.

Kieli toimii joustavana ja monikäyttöisenä resurssina sekä kielellisenä järjestelmänä, joka tarjoaa lukuisia valinnanmahdollisuuksia niihin tapoihin, joilla kieltä käytämme (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 14–15) ja joilla tuotamme merkityksenantoja omalle todellisuudellemme erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa ja kielenkäytön konteksteissa (Burr 2003, 56). Voimme valita, miten käytämme kieltä kussakin kielenkäyttötilanteessa ja mihin me kielenkäytöllämme pyrimme. Kielenkäytöllä voidaan nähdä olevan erilaisia funktioita: Se toimii viestinnän välineenä, ympäröivän maailman kuvaajana sekä sosiaalisten suhteiden ja identiteettien luojana. Funktionaalisen ja monitasoisen resurssina kieli järjestäytyy ja tarjoaa valinnanmahdollisuuksia kielenkäytön kolmella eri tasolla: *mikrotasolla* muun muassa valintoina sanastoon, kielioppiin ja kielen rakenteisiin liittyen, *diskursiivisten merkitysjärjestelmien ja -systeemien tasolla* diskurssien, narratiivien ja genren tuottamiseen kielen avulla sekä *sosiaalisten merkitysjärjestelmien tasolla* esimerkiksi identiteettien ja representaatioiden konstruointiin tai valtaan liittyvään kielenkäyttöön. (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, 15–16.)

Kielenkäytöllä ja siihen liittyvillä valinnoilla on myös aina jonkinlaisia seuraamuksia sekä ihmisille että sosiaaliselle todellisuudelle (Burr 2003, 8). Kielenkäyttäjät eivät voi koskaan olla täysin varma siitä, että hänen tuottamansa puhe, teksti tai muu merkityksenanto ymmärretään juuri hänen tarkoittamalla tavalla, sillä kielenkäytöllä voi olla myös toisenlaisia vaikutuksia (Lehtonen 1996, 52). Nimittäin sen lisäksi, että valitulla kielenkäyttötavalla kuvataan todellisuutta tietyllä tavalla, sillä tullaan myös tekneeksi jotakin tuolle todellisuudelle, eli todellisuutta muokataan jollakin tavalla (Jokinen ym. 1993, 41). Valittu kielenkäyttötapa rakentaa kielenkäyttäjän omaa identiteettiä ja suhdetta muihin kielenkäyttäjiin sekä muovaa tiedon ja uskomusten järjestelmiä ja rakentaa laajemmin yhteisöllisiä identiteettejä sekä sosiaalisia suhteita (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 17). Kielenkäyttöön liittyy näin ollen ensinnäkin tilannekohtaisia funktioita: kielenkäyttäjän kielellisellä toiminnallaan tilanteessa tuottamia vaikutuksia, seurauksia ja mahdollisuuksia tulkita ja merkityksellistää todellisuutta. Toiseksi kielenkäytöllä voi olla tilannekohtaisten funktioiden lisäksi laajoja, diskursiivisten ja sosiaalisten merkitysjärjestelmien tasolla toteutuvia diskurssien ja vallan välisiin suhteisiin liittyviä ideologisia seurauksia. (Jokinen ym. 1993, 42–43.)

Kielenkäyttöön liittyviä valintoja ja toimintatapoja ohjaavat ja rajaavat kielellisten resurssien lisäksi erilaiset diskursiiviset ja sosiaaliset käytänteet. Diskursiiviset käytänteet voidaan ymmärtää kulttuurisen ympäristön ajan saatossa muokkaamina kiteytyneinä diskursiivisen toiminnan tapoina, jotka tekevät kielellisestä toiminnasta helpommin tunnistettavaa ja tulkittavaa. Toisin sanoen niitä voidaan kuvata lausumattomiksi historiallisiksi säännöiksi sekä vakiintuneiksi kielellisiksi ja kulttuurisiksi tavoiksi toimia tietyssä kielenkäyttötilanteessa, ja ne määrittävät kontekstissaan sen, mitä ja kuinka voidaan puhua ja millaisten reunaehtojen vallitessa. Ne voidaan nähdä myös kielellisen ja sosiaalisen toiminnan resursseina, joita kielenkäyttäjät voi tietyissä tilanteissa valita tai jotka käyttäjästä tai tilanteesta johtuen eivät ole käytettävissä. Ne myös valvovat tiedon jakautumista sekä hierarkisoivat tietynlaisia puhetapoja. (Lehtonen 1996, 68; Pietikäinen & Mäntynen, 2009, 42.)

Diskursiiviset käytänteet ohjaavat niitä kielenkäyttötapoja, joista muodostuu diskursseja. Diskurssi voidaan ymmärtää kielenkäyttönä, jolla jokin tietty sosiaalinen käytäntö representoidaan ja merkityksellistetään tietyistä näkökulmista (Fairclough 1997, 77). Burr (2003, 63) näkee diskurssin koostuvan muun muassa merkityksistä, representaatioista, kuvista ja tarinoista, jotka tuottavat tietyllä tavalla tietynlaisen version tapahtumista ja todellisuudesta. Mediakulttuurin välineet ja toimintatavat tarjoavat nykyisin runsaasti erilaisia resursseja, keinoja ja tiloja merkitysten ja diskurssien tuottamiseen. Myös erilaiset mediatekstit, kuten uutiset, verkkosivut tai blogikirjoitukset, ovat aina jonkun tahon tuottamia versioita niistä asioista, joita ne käsittelevät, ja siten ne tulevat tuottaneeksi kielenkäytöllään erilaisia diskursseja. Medialla ja median tuottamalla diskursseilla on myös yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti suuri merkitys, mikä varhaiskasvatuksen käytännöissäänkin on syytä huomioida. Fairclough (1997, 264) toteaaakin, että "*ollakseen kansalainen on osattava tehdä kriittisiä huomioita kulttuurista, diskurssista ja kielestä*".

2.4 Media todellisuuden rakennusvälineenä ja -paikkana

Tieto- ja viestintäteknologian huima kehitys viime vuosina on tuonut runsaasti uusia välineitä ja toimintatapoja ihmisten välisiin sosiaalisiin käytäntöihin, erityisesti vuorovaikutukseen ja viestintään. Varhaiskasvatuksessa tämä näkyy sähköisen viestinnän yleisenä lisääntymisenä sekä digitaalisten kasvunkansioiden, blogien tai muiden vastaavien varhaiskasvatustyötä näkyväksi tekevien sovellusten käyttöönottoina. Mediakulttuurin kannalta keskeisimmät muutokset ovat tapahtuneet verkkoteknologioiden kehityksen myötä Internetin ja mobiiliviestinnän alueilla. Internetin teknologista ja kulttuurista muutosta kuvataan usein käsitteillä Web 2.0 (O'Reilly 2005) tai sosiaalinen media. Näille käsitteille saatetaan antaa erilaisia merkityksiä, mutta yleisesti ottaen niillä tarkoitetaan

sellaista toimintakulttuuria ja verkkopalveluita, joilla tuetaan uudenlaista vuorovaikutusta, käyttäjien aktiivista osallistumista ja sisällöntuotantoa, verkostoitumista, kollaboraatiota sekä tiedon ja sisällön yhteistä tuottamista ja jakamista (mm. McLoughlin & Lee 2007; Franklin & Van Harmelen, 2007). Tämän tutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoisimmin sosiaalista mediaa tarkastelevat Eija Kalliala ja Tarmo Toikkanen (2009, 18), jotka kuvaavat sitä prosessina, jossa “*yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla*”.

Sosiaalinen media sekä siihen liittyvät viestinnän ja vuorovaikutuksen tavat tarjoavat mielenkiintoisen kontekstin ja välineitä merkitysten luomiseen, vaikka niiden tietoinen hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa onkin vielä vähäistä. Tavalliselle Internetin käyttäjälle sosiaalinen media näyttyy muun muassa kuvien ja videoiden jakopalveluina, blogeina, chatteinä, wikeinä sekä Facebookin kaltaisina yhteisö- ja verkostoitumispalveluina, joissa keskustellaan ja osallistutaan sekä jaetaan, tuotetaan ja uudelleen muokataan monenlaista sisältöä. Jenkins, Puroshotma, Clinton, Weigel ja Robison (2006, 8) tarkastelevatkin nykyhetkeä osallisuuden kulttuurina, jossa erilaisilla yhteyksillä ja verkostoilla, luovilla ilmaisuilla ja mediatuottamisella, kollaboratiivisella ongelmanratkaisulla ja uuden tiedon tuottamisella sekä mediavirran kierrättämisellä on keskeinen rooli.

Medialla yleisesti – ei vain sosiaalisella medialla – on monenlaisia yhteiskunnallisia funktioita ja myös seuraamuksia sille, millaisena todellisuus ihmisille näyttyy. Media välittää ihmisille informaatiota, jonka perusteella he voivat muodostaa itsenäisiä ajatuksia ja näkemyksiä yhteiskunnasta. Media seuraa ja arvioi kriittisesti valtaapitävien toimia sekä tarjoaa kansalaisille foorumin, jolla erilaiset toimijat ja näkemykset pääsevät julkisuuteen. Näiden funktioiden lisäksi media toimii kansalaisia ja päätöksentekijöitä yhdistävän ja julkista mielipidettä muokkaavan dialogin tuottajana. (Nieminen & Pantti 2009, 27–28.) Myös varhaiskasvatus näkyy verkon ja sosiaalisen median keskusteluissa niin yksityisten ihmisten jakamina päivähoitoa koskevinä kokemuksina kuin kannanotoina julkiseen keskusteluun. Esimerkiksi helmikuussa 2012 Facebookissa kommentoitiin hyvin ahkerasti lehtien verkkokirjoittelua Marjatta Kallialan ja tämän uuden kirjan (*Lapsuus hoidossa?*) kannanotosta varhaiskasvatuksen laatuun.

Medialla on varsin mielenkiintoinen suhde todellisuuden rakentumiseen. Se on kiinteä osa sosiaalisesti rakentunutta todellisuutta ja ihmisten elämää, mutta toisaalta se myös itse toimii sekä todellisuuden rakentajana että foorumina, jossa ihmiset tuottavat merkityksiä maailmasta ja suuntaavat toimintaansa. (Herkman 2001, 20; Nieminen & Pantti 2009, 13–14.) Media tarjoaa todellisuuden rakentumiselle monenlaisia mahdollisuuksia, affordansseja. Mediamaailmassa todellisuus näyttyy sellaisena, jota voidaan muun muassa muokata, manipuloida ja zoomata. Todellisuuteen voi-

daan tarpeen ja näkökulman mukaan liittää jotakin tai leikata siitä pois osia, ja sitä voidaan myös muokata uudelleen. Media toimii merkitysten etsimisen ja yhteisöön kuulumisen pelikenttänä, jossa ihmiset tuottavat itsensä ja toisensa mediassa. (Deuze 2011, 137–138.) Median tuottamat, mediassa tuotetut sekä mediassa esille tulevat sosiaaliset todellisuuden konstruktio, mediatekstit ja -esitykset, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen verkkosivut, tarjoavat oivallista aineistoa tutkimukseen niin mediasta itsestään kuin sitä käyttävien ihmisten ja organisaatioiden tavoista merkityksellistää omaa maailmaansa. Tässä tutkimuksessa erityisen kiinnostuksen kohteena ovat nimenomaan kuntien verkkosivujen tavat merkityksellistää varhaiskasvatusta.

3 Varhaiskasvatus mediamaailmassa

Suomalainen yhteiskunta on organisoinut alle kouluikäisten lasten hoidon ja kasvatuksen kuntien lakisääteisenä tehtävänä osaksi julkista varhaiskasvatusjärjestelmää. Yhteiskunnan sosiaaliset ja kulttuuriset ilmiöt sekä niiden muutokset heijastuvat vahvasti myös pienten lasten julkisen hoidon ja kasvatuksen tehtäviin ja toimintaympäristöön. Nuoret lapsiperheet ovat aktiivisia median ja verkkopalveluiden käyttäjiä, mikä tuottaa erityisesti kunnalliselle varhaiskasvatukselle paineita kehittää niin asiakaslähtöisiä verkkopalveluita kuin myös perheitä osallistavia viestinnän ja kasvatuskumppanuuden muotoja. Tässä luvussa tarkastelen julkista varhaiskasvatusta ja sen tehtäviä sekä siihen liitettyjä merkityksiä.

3.1 Päivähoidosta varhaiskasvatukseen

Eri kulttuureissa lasten julkiselle hoidolle ja kasvatukselle annetaan erilaisia merkityksiä, tulkintoja ja tehtäviä, joiden kautta palvelujärjestelmät rakentuvat. Suomessa päivähoito alkoi yhteiskunnan tuottamana julkisena palveluna vuoden 1973 päivähoitolain myötä. Päivähoidon juuret olivat 1880-luvulla äitien palkkatyön ja työväenluokan lasten kehittymisen tueksi käynnistyneessä lastentarhatoiminnassa. Suomen itsenäistymisen jälkeen lastentarhatyössä alettiin painottaa vahvasti lastensuojelullista otetta sekä pyrkimystä tukea lasten kotikasvatusta ja kompensoida huonoja kotioloja. Ennen varsinaista päivähoitolakia pienten lasten päivähoitoa säädeltiin valtion tasolla lastensuojelullisesta kehyksestä osana vuoden 1936 lastensuojelulakia. Päivähoitolaissa päivähoidolle asetettiin sekä hoidollinen että kasvatuksellinen koteja tukeva tehtävä, ja sitä ryhdyttiin tarkastelemaan julkisena sosiaalipalveluna perheille. (Välimäki & Rauhala 2000.) Suomalainen päivähoitojärjestelmä syntyi osana yhteiskunnallista kehitystä, ja sen voidaankin nähdä linkittyneen hyvinvointiyhteiskunnan osana niin sosiaali- ja perhepolitiikkaan kuin viime aikoina myös koulutuspolitiikkaan (Hujala, Karila, Nivala & Puroila 1998, 148).

Varhaiskasvatuksesta alettiin Suomessa puhua ensimmäisen kerran vuoden 1974 Varhaiskasvatuksen henkilökunnan koulutuskomitean mietinnössä (Karila, Kinos & Virtanen 2001, 13). Päivähoidon kasvatustavoitekomitea puolestaan otti vuoden 1980 mietinnössään kantaa päivähoiton tehtävään ja määritteli päivähoidossa tapahtuvan kasvatuksen yleiseksi varhaiskasvatukseksi (Välimäki & Rauhala 2000, 397). Tultaessa 2000-luvulle oli varhaiskasvatus käsitteenä jo vakiintunut pienten lasten kasvatusta ja päivähoitoa valtakunnallisesti linjaavien ja ohjeistavien virallisten dokumenttien kielenkäyttöön.

Kunnallista ja yksityistä varhaiskasvatusta sekä sen tehtäviä säätelevät ja ohjaavat varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä lasten päivähoitoa koskevat lait ja asetukset. Nämä dokumentit tuottavat valtakunnallisen ohjausdiskurssin näkemyksen varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta sekä niiden tehtävistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) kuvataan varhaiskasvatuksen olevan *"pienten lasten eri elämämpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista."* Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002) puolestaan todetaan, että *"päivähoito eri muotoineen on vallitsevin yhteiskunnallisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö"* ja varhaiskasvatuspalvelut on *"se keskeinen toimintakokonaisuus, joka muodostuu kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta varhaiskasvatustoiminnasta."* Laissa lasten päivähoidosta (19.1.1973/36) päivähoidolla tarkoitetaan *"lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana"*.

Sisällöllisesti varhaiskasvatuksen katsotaan ohjausteksteissä olevan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta rakentuvaa suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen asema. Nykyisin varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa painotetaan erityisesti lasten, henkilöstön ja vanhempien välistä vuorovaikutusta sekä kasvatuksellista kumppanuutta perheiden kasvatustehtävän tukemisessa. (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002.) Päivähoito ei ole enää ainoastaan vanhempien työssäkäyntiä ja lasten kotikasvatusta tukevaa sosiaalipalvelua, vaan se on myös lapsen subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeutta valita lapselleen sopiva hoitomuoto ja saada hoitopaikka (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36).

Varhaiskasvatusta on tässä lähestytty pienten, alle kouluikäisten, lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyvinä käytäntöinä, mutta sitä voidaan tarkastella myös varhaiskasvatuskoulutuksen oppiaineena sekä tutkimus- ja tieteenalana (mm. Karila, Kinon, Niiranen & Virtanen 2003, 122; Hujala, Puroila, Parrila & Nivala, 2007, 10). Varhaiskasvatus käytäntönä ja tieteenä on ollut läsnä varhaiskasvatuksen käsitteellistämisen jo 1970-luvulta lähtien, mutta oppiaineen ulottuvuus tuli tarkasteluun vasta 1980-luvun puolivälissä (Härkönen (2003, 163–165). Näiden kolmen ulottuvuuden lisäksi varhaiskasvatuksen oppikirjojen ja tieteellisten artikkelien varhaiskasvatusmäärittelyä tutkinut Härkönen (mts. 217) nostaa esille vielä neljännen ulottuvuuden, varhaiskasvatusajattelun, jolla hän tarkoittaa varhaiskasvatukseen liittyviä käsityksiä ja merkityksenantoja sekä tulkintoja. Varhaiskasvatusajattelun ytimessä on varhaiskasvatuskäytäntö, mutta varhaiskasvatusajattelulla on olennainen merkitys varhaiskasvatuksen kolmen muun ulottuvuuden muodostaman kokonaisuuden rakentumisessa ja

muutoksessa (mts. 220). Tämä varhaiskasvatuksen tarkastelun neljäs ulottuvuus on erityisen mielenkiintoinen tämän tutkimuksen näkökulmasta, sillä kuntien verkkosivujen varhaiskasvatuspuheen tutkimuksessa on kyse nimenomaan varhaiskasvatukselle tuotetuista merkityksenannoista ja tulkinnoista.

3.2 Varhaiskasvatus kuntaviestijänä

Kuntien on kuntalain mukaisesti tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista ja kunnan palveluista (Kuntalaki 17.3.1995/365, 29 §), ja tämä koskee luonnollisesti myös varhaiskasvatustalveluja. Kuntien viestintää ja tiedottamista säätelevät lisäksi monet muut lait, kuten esimerkiksi laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja henkilötietolaki (mm. Tyry-Salo 2004, 38; Lavento 2008, 18). Koska laeissa ei tarkemmin määritellä, miten viestintä ja tiedottaminen tulee toteuttaa, on muun muassa Kuntaliitto tuottanut kuntien avuksi ohjeistuksia ja suosituksia yleisesti viestintää ja erityisesti verkkoviestintää varten.

Tuorein Kuntien verkkoviestinnän ohje julkaistiin vuonna 2010, ja siinä on monipuolisesti huomioitu kuntaviestinnän nykyiset haasteet kriisiviestintää ja sosiaalisen median hyödyntämistä myöten. Kuntaliiton edellinen verkkoviestinnän ohjeistus vuodelta 2001 olikin jo auttamatta jäänyt ajastaan jälkeen kuntien verkkopalveluja ohjeistavana dokumenttina nopeasti kehittyvässä mediakulttuurissa. Kuntaliiton ohjeistuksien lisäksi Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta (JUHTA) on laatinut suositukset viranomaisten verkkopalveluiden suunnittelua ja toteuttamista varten (JHS 129 Julkishallinnon verkkopalvelun suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet 2005). Muutamat kunnat ovat itse laatineet omille toimijoilleen verkkoviestintää koskevan ohjeistuksen, tästä hyvänä esimerkkinä Ylöjärven kaupunki (Ylöjärven kaupungin verkkoviestintäohje 2011).

Kuntien viestinnälle on osoitettu monenlaisia tehtäviä ja tavoitteita. Suomen Kuntaliiton viestintäohjeessa (Tyry-Salo 2004, 7) kuntaviestinnän visiona nähdään asukkaiden hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden edistäminen, päätöksenteon läpinäkyvyys ja kuntalaisten osallisuus sekä tiedon saaminen ajoissa ja ymmärrettävästi esitettynä. Kunnan maineen tulee tukea kunnan kehittämistä ja vetovoimaa seudulle. Lähemmin tarkasteltuna kuntaviestinnän yhdeksi tehtäväksi täsmentyy kuntalaisten informointi yleisistä oikeuksista, velvollisuuksista, palveluista ja päätöksenteosta. Toisena keskeisenä tehtävänä nähdään kuntalaisten neuvonta ja opastus vaivattomaan asioimiseen kunnassa. Myös kansalaiskeskustelun ja osallisuuden mahdollistamista sekä kunnan osallistumista julkiseen keskusteluun pidetään viestinnän tärkeinä funktioina. Kuntien palveluperiaatteesta viestinnän tehtäviksi nousevat edellisten lisäksi vielä kunnan markkinointi ja maineenhallinta. (Lavento 2008, 19.) Nämä

kaikki mainitut kuntaviestinnän tehtävät ja tavoitteet ohjaavat myös kuntien verkkoviestinnän ja siten myös varhaiskasvatuksen verkkosivujen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia.

Kuntien verkkoviestintää on kehitetty ja tutkittu erityisesti 2000-luvun alkupuolelta lähtien, mutta kiinnostus verkkoviestinnässä on kohdistunut pääasiassa verkkopalveluiden laadun ja sähköisen asioinnin kehittämiseen niin palveluiden tuottajien kuin käyttäjienkin näkökulmista. Verkkopalvelut voidaan ymmärtää sähköiseen muotoon tuotettuina Internetin ja tietoverkkojen kautta saatavina materiaaleina ja palveluina (Toivanen 2006, 58), joita sisältönsä ja tarkoituksensa perusteella voidaan tarkastella informaatiopalveluina, viestintäpalveluina sekä asiointipalveluina (Taavila 2000, 29–30). Vuodesta 2004 lähtien kaikilla Suomen kunnilla on ollut oma verkkopalvelunsa, reilut 10 vuotta ensimmäisten kuntien Internet-sivujen julkaisemisen jälkeen (Krogell-Magni 2010, 10).

Alkuaikoina kuntien verkkosivuja käytettiin kunnissa pääasiassa yksisuuntaisena tiedotuskanavana (Kuntien www-viestinnän ohjeet 2001, 3), mutta viime vuosina painopiste kuntien verkkopalveluiden kehittämisessä on selvästi siirtynyt sähköisen asioinnin ja palvelutuotannon parantamiseen ja tehostamiseen sekä palvelurakenteiden ja -prosessien uudistamiseen. Tätä suuntausta tukevat myös valtiovarainministeriön käynnistämä Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelma (SADe-ohjelma 2009–2014) sekä samaisen ministeriön alaisuudessa nykyisin toimiva KuntaIT -yksikkö, jonka tavoitteena on tukea kuntasektoria tässä asiakaslähtöisten ja organisaatorajat ylittävien palveluprosessien kehittämistyössä (KuntaIT 2009).

Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon organisaatiot ovat monissa kunnissa olleet aktiivisia sähköisten palveluiden kehittäjiä. Nuorille mediamaailman asiakasperheille on haluttu tarjota uudenlaisia mahdollisuuksia kasvatuskumppanuuteen ja osallistumiseen sekä asiakaslähtöisempiä ja joustavampia palveluja lasten kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen. Esimerkiksi Kuopiossa toteutettiin vuosina 2005–2009 *Varhaiskasvatuksen sähköinen asiointi ja viestintä* -hanke, jossa yhtenä kehittämisen kohteena olivat asiakkaiden ja henkilöstön käyttöön suunnatut laadukkaat verkkosivut (Hallikainen & Hälikkä 2009). Kuopio on mukana myös parhaillaan käynnissä olevassa Tampereen kaupungin omistamassa ja KuntaIT:n kehittämistoimintaan kuuluvassa kuuden kaupungin *Kohti kumppanuutta – lapsiperheiden rajattomat palvelut* -hankkeessa (2008–2012), jossa kehitetään uudenlaisia organisaatorajat rikkovia palveluketjuja sekä niihin liittyviä sähköisiä asiointimahdollisuuksia.

Pienimuotoisempiakin verkkoviestinnän ja sähköisen kasvatuskumppanuuden kehittämishankkeita on monissa kunnissa ollut. Nokian kaupungin kaikki varhaiskasvatusyksiköt suunnittelivat, toteuttivat ja julkaisivat valmennusprosessissani vuonna 2008 ensimmäiset omat verkkosivunsa, joilla

kunkin kasvatusyhteisön suunnitelmallinen varhaiskasvatustyö sanoitettiin ja tehtiin näkyväksi. Vastaavan *Varhaiskasvatuksen mediamaailma* -valmennusprosessin innoittamana käynnistyi jo vuonna 2007 Lempäälässä useampia edelleen toimivia salasanoin suljettuja päiväkotitai ryhmäkohtaisia blogeja päiväkodin kasvatusarjen näkyväksi tekemisen sekä vanhempien kanssa käytävän vuorovaikutuksen ja kasvatuskumppanuuden tueksi. Ikaalisissa puolestaan kaksi perhepäivähoitajaa ryhtyi syksyllä 2009 *Perhepäivähoidon tähtihetkiä* -blogissaan tuottamaan valokuvien ja lyhyiden tekstien avulla kuvausta perhepäivähoidon kasvatusarjesta.

Etenkin Nokialla päiväkotien ja perhepäivähoidon omien verkkosivujen toteuttamisprosessia edelsi myös määrätietoinen yksikkökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien sekä kasvatustyöyhteisöjen toimintakulttuurien ja identiteettien kehittämistyö. Kehittämisen aikana yksiköissä pohdittiin hyvinkin tarkkaan sitä, mitä ja miten oman kasvatusyhteisön työstä yleisesti puhutaan tai halutaan puhuta sekä miten työtä dokumentoidaan ja tehdään näkyväksi sanojen ja kuvien avulla.

Vaikka kunnissa panostetaan voimakkaasti asiakaslähtöisten ja kustannustehokkaiden peruspalveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen, on esimerkiksi kasvatus- ja opetuspalveluiden brändäys- ja markkinointiajattelu vielä vierasta. Elämme kuitenkin mielikuvien ja elämysten vahvasti sävyttämässä maailmassa, jossa lähes jokaisen yhteisön ja organisaation on pohdittava, miten se haluaa tulla nähtyksi ja arvostetuksi yhtenä yhteiskunnan toimijana muiden joukossa. Ihmisiin, organisaatioihin ja työyhteisöihin liittyvät erilaiset mielikuvat ja maine ohjaavat merkittävästi ihmisten ja ihmisryhmien tekemiä valintoja ja päätöksiä, ja ne vaikuttavat jopa siihen, miten muun muassa julkisella sektorilla jaetaan taloudellisia resursseja (Karvonen 2005, 18, 20).

Tämän päivän nuoret vanhemmat ovat mediamaailman aktiivisia toimijoita, jotka ovat tottuneet etsimään tietoa ja palveluja verkosta sekä tekemään valintoja ja päätöksiä median tuottamien mielikuvien ja merkitysten pohjalta. Usein muuttopäätös ja asuinpaikan valinta tehdään sen perusteella, millaisia palveluita kyseinen kunta tai alue lapsiperheelle tarjoaa. Ei siis ole yhdentekevää, miten varhaiskasvatuksesta julkisesti puhutaan tai millaisen mielikuvan esimerkiksi varhaiskasvatustyöntekijä tai muu päivähoitopalvelu itsestään kunnan viestinnässä antaa.

3.3 Varhaiskasvatus puheena ja todellisuuden konstruktioina

Varhaiskasvatus on ilmiönä hyvin monimuotoinen, ja sitä voidaan tutkia ja tarkastella useista erilaisista lähtökohdista käsin. Usein tällainen ilmiö pyritään ottamaan haltuun määrittelemällä se mahdollisimman tarkoin ja kattavasti; kertomalla, mitä se *on* (ks. esim. Hujala ym. 2007, 11). Sosiaali-

sen konstruktionismin näkökulmasta mistään ilmiöstä tai asiasta ei kuitenkaan ole olemassa yhtä ainoaa totuutta, vaan todellisuutta tuotetaan jatkuvasti sosiaalisissa käytännöissä kielen ja puheen välityksellä (Potter & Wetherell 1987, 6; Burr 2003, 5; Gergen 2009, 5). Tarkasteltavasta ilmiöstä, kuten varhaiskasvatuksesta tässä tutkimuksessa, on näin ollen olemassa erilaisia versioita, jotka muuttuvat, uusiutuvat sekä lisääntyvät jatkuvasti.

Varhaiskasvatuksen sosiaalisissa ja kulttuurisissa käytännöissä kielen avulla rakentuvat todellisuuden versiot ja varhaiskasvatukselle tuotetut merkitykset ovat olleet viime aikoina varhaiskasvatustutkimuksen kiinnostuksen kohteena. Varhaiskasvatuksen diskursiivisia käytäntöjä tarkastelevan tutkimuksen fokukseen on nostettu muun muassa lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus arjen tilanteissa (esim. Holkeri-Rinkinen 2009; Lundán 2009; Toroi 2010) sekä eri toimijoiden haastattelu- ja keskustelutilanteissa tuotetut merkitykset kasvatushenkilöstön ja vanhempien keskinäiselle vuorovaikutukselle ja kasvatuskumppanuudelle (esim. Karila 2005; Alasuutari 2007; Kekkonen 2012).

Edellisten lisäksi tutkijat ovat olleet kiinnostuneita varhaiskasvatuksen erilaisten dokumenttien tuottamista lapsuuden, perheen ja varhaiskasvatuksen diskursiivisista tulkinnoista ja konstruktioista (esim. Alasuutari 2003; Rautio 2005; Alasuutari & Karila 2009; Onnismaa 2010). Julkisessa puheessa, esimerkiksi mediassa, tuotettuja varhaiskasvatuksen tulkintoja on tutkittu selvästi vähemmän. Onnismaa (2001) on tutkimuksessaan tarkastellut eduskunnassa vuonna 1972 käytyjen päivähoitolakia käsittelevien keskustelujen tuottamia päivähoiton tulkintoja, ja Aihos-Määttä (2006) puolestaan on analysoinut sanomalehtitekstien tuottamaa diskurssia subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta ja sen kautta päivähoidolle tuotetuista tehtävistä.

Tämä tutkimus osallistuu näiden viimeaikaisten diskurssitutkimusten viitoittamaan keskusteluun varhaiskasvatukselle tuotetuista merkityksistä, tulkinnoista ja tehtävistä. Tarkastelen seuraavaksi hieman tarkemmin niitä edellä mainituissa tutkimuksissa esiin tulleita varhaiskasvatuksen ja päivähoiton tulkintoja ja diskursseja, joiden mahdollista näkymistä kuntien verkkosivuilla tai heijastumista omaan aineistooni on mielenkiintoista lähteä tarkastelemaan.

1970-luvulla päivähoiton tehtäväksi nähtiin eduskunnan lainsäädäntödiskurssissa lastensa parasta ymmärtämättömien vanhempien kotikasvatuksen tukeminen ja päivähoiton järjestäminen kodinomaisesti, yksityiskotia muistuttavassa kodin korvikkeessa, päiväkodissa. Päivähoiton järjestäminen ja siten naisten työssä käymisen mahdollistaminen nähtiin olosuhteiden tuottamana ikävänä pakkona. (Onnismaa 2001, 362.) Laajemmassa, lukuisten varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen diskurssianalyttisessä tutkimuksessaan Onnismaa (2010, 217) löysi universalistisen lapsuusdis-

kurssin, jossa päivähoito nähdään lapsen perhetaustasta ja asuinpaikasta riippumatta hyvää lapsuutta tuottavana hyvinvointipalveluna. Näissä dokumenteissa tuotettiin myös kompetentin ja heikon lapsen konstruktioita (mts. 203) sekä kompetentin ja heikon, tukea tarvitsevan perheen konstruktioita (mts. 208). Aiemman tutkimuksensa mukaan Onnismaa (2001, 363) toteaa heikon, suojeltavan lapsen tilalle nousseen 1990-luvulla omatoimisen ja kompetentin lapsen tulkinnan sekä vanhempien näkemisen yhteistyökumppaneina ja asiakkaina, joiden tulee saada asiantuntevaa palvelua.

Institutionaalisen varhaiskasvatuksen merkitystä ja oikeutusta on tutkittu sekä julkisen puheen että vanhempien tuottaman puheen kautta. Sanomalehtitekstien subjektiivista päivähoito-oikeutta käsittelevien keskusteluiden legitimoivassa diskurssissa päivähoito nähtiin kaikille alle kouluikäisille lapsille tarkoitettuna julkisena varhaiskasvatuksena sekä hyvinvointivaltioon sidottuna lapsen oikeutena hieman samaan tyyliin kuin edellä Onnismaan tutkimuksessa. Politisoivassa diskurssissa päivähoito tulkitaan rakennetuksi tukemaan vanhempien työssäkäyntiä tai opiskelua, mutta palvelun käytön todellinen tarve on kuitenkin selvitettävä. Päivähoitoa käyttäviä, mutta itse kotona olevia vanhempia syyllistävässä moraalisen diskurssin tuottamassa puheessa päivähoiton tehtäväksi ymmärretään vanhempien työelämäänsä osallistumisen takaaminen tai opiskelun mahdollistaminen. (Aihos-Määttä 2006, 66–67.) Alasuutarin (2003) tutkimuksessa lasten vanhempien tuottaman puheen kautta institutionaalisen varhaiskasvatuksen funktioiksi muotoutuivat lapsen sosiaalisuuden kehittäminen, virikkeiden antaminen lapsen kehitykselle sekä lapsen yksilöllisyyden toteuttaminen ja mahdollistaminen.

Tulkinnat kasvatushenkilöstön ja vanhempien keskinäisestä vuorovaikutussuhteesta ovat viime aikoina suuntautuneet yhä enemmän näiden toimijoiden yhteistyöstä kohti kumppanuusajattelua. Alasuutarin (2007) toisen tutkimuksen mukaan päiväkodin henkilöstö kuvasi haastattelupuheessaan henkilöstön ja vanhempien kasvatusyhteistyötä joko vertikaalisesti painottamalla asiantuntijatieta ja tuomalla esiin yhteistyökumppanien asymmetrisen suhteen tai horisontaalisesti korostamalla yhteistyökumppanien rinnakkaista asiantuntijuutta sekä läheistä ja lämmintä suhdetta. Kekkonen (2012, 25) tutkimuksessa varhaiskasvattajien kasvatuskumppanuutta kuvaavaa puhetta tarkasteltiin päivähoiton aloitukseen ja lapsen kodista päiväkotiin siirtymisen tilanteisiin liittyen. Tässä tutkimuksessa nousi esiin neljä erilaista kasvatuskumppanuuden rakentumisen puhetapaa. Kasvatuskumppanuutta kuvattiin sosiaalisia suhteita luovina puhetapoina, varhaiskasvatuksen kotikäynteihin liittyvinä merkityksenantoina, palveluneuvottelupuheena sekä yhteistyökumppanien keskinäisiä suhteita luovina viestinnän ja vuorovaikutuksen tapoina (mts. 100).

Myös lapsen ja lapsuuden tulkinnoilla on oma merkityksensä sille, millaisena varhaiskasvatuksen tehtävät näyttäytyvät. Tutkijat ovat nostaneet esiin varhaiskasvatukseen liittyvien erilaisten dokumenttien tuottamia tulkintoja lapsesta ja lapsuudesta. Rautio (2005, 45) tarkasteli tutkimuksessaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tuottamaa kuvaa lapsesta ja löysi viisi erilaista puhetapaa lapsesta: *luonnollinen lapsi* aikuisen hoivan ja suojelun kohteena, *päivähoidon lapsi* resurssina aikuisen tavoitteellisessa ohjauksessa, *homogeeninen lapsi* muista erottumattomana aikuisen asiantuntijuuden kohteena, *yhteiskunnan lapsi* osana kulttuuria kansalaiseksi kasvamassa sekä *subjektii-
vinen lapsi* oman kokemusmaailmansa toimijana vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa.

Alasuutari ja Karila (2009, 76–83) puolestaan tutkivat lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeiden tuottamia tulkintoja lapsesta ja lapsuudesta. Heidän tutkimuksensa mukaan lomakkeet tuottivat kuvaa lapsuudesta ja varhaiskasvatuksen tehtävistä neljän erilaisen tulkintakehyksen kautta. *Yksilökehityksen kehyksessä* varhaiskasvatus näyttäytyi lapsen taitojen, ajattelun ja sosiaalisten valmiuksien kehittymisenä sekä niiden pedagogisena kehittämisenä ja arviointina. *Perheen kehyksessä* varhaiskasvatukselle tuotettiin päivähoidon lastensuojelullista historiaa myötäilevä rooli perheen ja vanhemmuuden asiantuntijana ja kontrolloijana. Varhaiskasvatuksen pedagoginen tehtävä ja pyrkimys kontrolloida perheiden käytäntöjä ja elämää näkyivät myös *hoidon kehyksen* tulkinnoissa lapsesta aikuisen päivittäistä hoivaa ja huolenpitoa tarvitsevana biologisena olentona. Lasta tarkasteltiin varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeissa myös yksilöllisenä persoonana ja *omana henkilönään*, vaikkakin aikuisten tulkitsemana ja aikuisten toiminnan kohteena.

4 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Etsin tutkimuksessani vastauksia siihen, millaisena suomalainen varhaiskasvatus näyttäytyy kuntien verkkosivujen tuottamana. Kunnan verkkosivusto voidaan nähdä ikään kuin kunnan käyntikorttina tai ikkunana kuntalaisten palveluihin, ja oman asuinkunnan sivut ovatkin pitkään olleet yksi julkishallinnon suosituimmista sivustoista (Krogell-Magni 2010, 9). Varhaiskasvatuksen verkkopalvelut ovat nykyisin keskeinen tiedonhaku-, viestintä- ja vuorovaikutuskanava niin kunnan nykyisille kuin tulevillekin lapsiperheille ja näin ollen varsin oleellinen tekijä myös kunnan maineen syntymisessä. Koska Suomen Kuntaliiton verkkosivujen mukaisesti *"kunnan maine rakentuu niissä tarinoissa, joita kunnan työntekijät ja päättäjät, kuntalaiset sekä sidosryhmät kertovat kunnasta ja sen toiminnasta"* (Seppälä 2011), on siis tärkeää koko kuntaorganisaation kannalta tutkia sitä, millaisia merkityksiä varhaiskasvatukselle näiden julkisten sivujen puheella ja kielekäytöllä tuotetaan.

Varhaiskasvatus ja päivähoito ovat aika ajoin esillä myös muiden mediamuotojen ja toimijoiden tuottamassa julkisessa puheessa, esimerkiksi verkon keskustelupalstoilla, sosiaalisessa mediassa tai iltapäivälehtien sivuilla ja lööpeissä. Hyvin usein mediassa näkyvyyttä saavat sensaatiohakuiset uutisoinnit päivähoidosta, kuten esimerkiksi henkilöstöön tai toiminnan muihin resursseihin kohdistuvat säästöt, puutteelliset tilat ja turvallisuusriskit tai päiväkotilasten suuri sairastavuus. Kuten Karvonen (2008, 24–25) toteaa, yhteiskunnallisten organisaatioiden kulttuurisen olemassaolon luonteeseen vaikuttaa niiden pääsy julkisuuteen ja se tapa, miten ne julkisuudessa esitetään. Median intressit eivät aina kohtaa organisaatioiden omia tavoitteita, joten yksi tutkimukseni keskeisistä tarkoituksista onkin herättää keskustelua siitä, miten varhaiskasvatuksen toimijat itse voivat omalla kielenkäytöllään ja puhetavoillaan tuottaa julkiseen diskurssiin erilaisia ja haluamiaan merkityksenantoja ja tulkintoja varhaiskasvatuksesta.

Median- ja diskurssientäyteinen maailma muodostaa tutkimukseni sosiaalisen ja viestinnällisen kontekstin, jonka kulttuuristen ja sosiaalisten käytäntöjen osana tutkittava varhaiskasvatuspuhe on tuotettu. Mediamaailmassa uudet kulttuuriset toimintatavat, kuten esimerkiksi sosiaalinen media, sähköinen asiointi ja mobiiliviestintä, valtaavat alaa ja haastavat myös julkiset organisaatiot ja instituutiot pohtimaan oman todellisuutensa rakentumista ja merkityksellistämistä. Gergenin (2009, 11) mukaan instituutioiden tuleekin globaalien muutoksen ja sosiaalisten verkostojen maailmassa jatkuvasti muokata ja uudistaa omia merkityksiään, sillä *"ilman jaettuja kielellisiä kuvauksia ja selityksiä instituutiot lakkaavat olemasta nykyisessä muodossaan"*. Myös varhaiskasvatuksen tulee

seurata aikaansa ja sen sosiaalisia käytäntöjä, peilata omaa toimintaansa ja merkityksenantojaan suhteessa niihin sekä tarpeen mukaan muovata omia käytäntöjään ja kielenkäyttöään ympäröivän kulttuurin mukaisesti.

Kuntien verkkosivuja ja -viestintää on aiemmin tutkittu melko paljon. Tutkimuksissa on tarkasteltu muun muassa verkkosivujen laatua ja palvelevuutta (Ruusula 2001), niiden roolia kaupungin ulkoisessa viestinnässä (Kuusisto 2007), niiltä löytyviä palveluita ja sisältöjä (mm. Taavila 2000; Tutkimus kuntien internetpalveluista 2002; Kuntien viestintätutkimus 2005) sekä käyttäjien kokemuksia kuntien verkkosivuista (mm. Kause 2010; 2011). Diskurssitutkimuksia kuntien verkkosivuista löytyy huomattavasti vaikeammin. Ainoa löytämäni diskurssitutkimus tarkastelee kuntien englanninkielisiä verkkosivuja ja niiden kielenkäyttöä kunnan kuvauksessa ja imagon rakentamisessa (Paakkinen 2005).

Tutkimukseni tavoitteena on, ilmeisesti ensimmäisenä varhaiskasvatuksen verkkosivuja tarkastelevana diskurssitutkimuksena, sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta haastaa ja kyseenalaistaa itsestäänselvänä pidettyä tietoa ja ymmärrystä verkkosivujen todellisuudesta (Burr 2003, 2–3; Gergen 2009, 65) sekä tarkastella kriittisesti totuttuja sosiaalisia käytäntöjä. Tässä tutkimuksessa näitä ovat kunnallisen verkkoviestinnän perinteiset muodot ja kielenkäyttötavat sekä niillä tuotetut konstruktiot varhaiskasvatuksesta. Haluan tutkimuksellani tuottaa varhaiskasvatuksen toimijoille ja kasvatusyhteisöille työkaluja ja teoreettisia välineitä omien kielenkäyttötapojen ja verkkoviestinnän tarkasteluun ja uudistamiseen.

Sekä varhaiskasvatusta ja siihen liittyviä palveluja että kuntien verkkoviestintää ohjataan ja ohjeistetaan valtakunnallisesti. Kieli on kuitenkin se keskeinen väline ja paikka, jossa identiteettejä ja merkityksiä sekä erilaisia konstruktioita todellisuudesta voidaan tuottaa ja uudelleen muovata. Sillä, mitä ja miten asioista puhutaan, on ratkaiseva merkitys. (Burr 2003, 56.) Tutkimukseni keskeisin tehtävä on selvittää, millaisia merkityksiä kuntien verkkosivut kielenkäytöllään suomalaiselle varhaiskasvatukselle tuottavat: Mitä ja miten puhutaan, kun puhutaan varhaiskasvatuksesta? Mitä tuodaan esiin ja mitä jätetään kenties sanomatta? Mitä verkkosivujen varhaiskasvatuspuheesta seuraa?

Tutkimukseni tehtävät ja kiinnostuksen kohteet kiteytyvät seuraaviksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Millaisena suomalainen varhaiskasvatus kuntien verkkosivujen valossa näyttäytyy?
2. Millaisia varhaiskasvatukseen liittyviä diskursseja kuntien verkkosivuilla esiintyy?
3. Millaisia tehtäviä varhaiskasvatukselle tuotetaan verkkosivujen varhaiskasvatuspuheessa?
4. Millaisia erilaisia rooleja verkkosivujen puheessa eri toimijoille tuotetaan?

5 Lähestymistapana diskurssianalyysi

Käytän tutkimukseni metodologisena lähestymistapana diskurssianalyysiä, joka on laadullisen tutkimuksen tapa tarkastella ihmisten ja yhteisöjen sosiaalisen todellisuuden rakentumista. Se on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa yksityiskohtaisesti analysoidaan sosiaalisen todellisuuden tuottamista sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen ym. 1993, 9–10). Kyseessä ei kuitenkaan ole mikään yksiselitteinen tutkimusmenetelmä tai pelkkä aineiston analyysiväline, vaan diskurssianalyysi voidaan nähdä laajempaa laadullisen tutkimuksen lähestymistapana. Siihen sisältyy erilaisia painopistealueita, joilla tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön ja sen taustalla vaikuttavaan kontekstiin voidaan pureutua.

5.1 Kielenkäytön ja merkitysten laadullista tutkimusta

Eskolan ja Suorannan (1998, 50–51) mukaan merkityksen käsite liittyy laadulliseen tutkimukseen kiinteästi. Asiat voidaan liittää moniin erilaisiin yhteyksiin, joissa niiden merkitykset ja tulkinnat vaihtelevat kontekstista riippuen. Myös Bogdan ja Biklen (1992, 32) nostavat merkityksen käsitteen keskeiseksi laadullisessa tutkimuksessa. Heidän mukaansa laadullinen tutkimus on kiinnostunut tutkimukseen osallistuvien näkökulmasta ja siitä, miten nämä tuottavat merkityksiä omasta elämästään ja tulkitsevat omaa todellisuuttaan. Alasuutari (1999, 24–25) liittää laadulliseen tutkimukseen vielä kulttuurintutkimuksellisen otteen, joka sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta haastaa, ei vain tekemään uusia havaintoja laadullisesta aineistosta, vaan erityisesti etsimään ja löytämään toisenlaisia näkökulmia sosiaalisia ilmiöitä koskevaan julkiseen ja tieteelliseen keskusteluun. Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu kuntien verkkosivujen tuottamiin merkityksiin ja tulkintoihin varhaiskasvatuksesta, ja tutkimus haastaa tarkastelemaan ja kriittisesti pohtimaan sivujen tuottamia diskursseja ja niiden seurauksia.

Diskurssianalyysi jakaa sosiaaliseen konstruktionismiin perustuvan ajatuksen kielestä sosiaalista todellisuutta rakentavana vuorovaikutteisena toimintana, jolla on erilaisia funktioita ja seuraamuksia. Kieli tarjoaa monenlaisia valinnanmahdollisuuksia merkitysten tuottamiseen, joten samaa asiaa voidaan kuvata ja merkityksellistää käyttämällä kielen resursseja eri tavoin. Kielenkäytön erilaisia ulottuvuuksia ja merkityksenantoja voidaan tarkastella sosiaalisissa käytännöissä muodostuvien kielellisten säännönmukaisuuksien ja järjestelmien kautta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 13–17.) Jokinen ja muut (1993, 24) puhuvat merkityssystemien kirjosta, jossa sosiaalinen todellisuus näyttäytyy lukuisten rinnakkaisten tai keskenään kilpailevien, maailmaa merkityksellistävien systeemien

kautta. Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen verkkosivuilla tuotettuja merkityksenantoja ja merkityssysteemejä lähestytään diskurssin käsitteellä.

5.2 Tutkimuksen diskursiiviset painotukset

Diskurssi on käsitteenä monimerkityksinen ja onkin syytä tarkentaa, miten sen tässä tutkimuksessa ymmärrän. Lehtonen (1996, 32) kuvaa diskurssia tietynlaisena kulttuurisidonnaisena sekä ajallisesti ja paikallisesti muuttuvana kielenkäytön tapana, jolla representoidaan eli esitetään todellisuutta jonkinlaisena. Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 27) puolestaan tarkastelevat diskurssin käsitettä yksikömuodossa yleisenä ilmauksena kielenkäytöstä sosiaalisena toimintana, mutta diskursseilla monikkomuodossa he sen sijaan kuvaavat sosiaalisissa tilanteissa käytettyjä ja tunnistettavissa olevia tapoja merkityksellistää ja kuvata ilmiöitä tietystä näkökulmasta ja tietyllä tapaa.

Jokinen ja muut (1993, 27) kutsuvat merkityssysteemejä sekä diskursseiksi että tulkintarepertuaareiksi, mutta toteavat diskurssin käsitteen sopivan paremmin tutkimuksiin, joissa kiinnostus kohdistuu ilmiöiden historiallisuuden sekä valtasuhteiden analyysiin tai institutionaalisten sosiaalisten käytäntöjen tarkasteluun. Niin ikään Burr (2003, 169) tarkastelee diskurssien ja tulkintarepertuaarien eroja ja esittää niiden erojen perusteeksi skaalan ja henkilökohtaisen toimijuuden. Hän ymmärtää tulkintarepertuaarit pienemmässä mittakaavassa käytettävänä kielenkäyttäjän ja puhujan resursseina pikemmin kuin laajempina subjektipositioita sisältävinä rakenteina.

Omassa tutkimuksessani tarkastelen yksittäisten henkilöiden tuottaman puheen sijasta julkisuuteen tarkoitettua ja kulttuurisesti rakentunutta institutionaalista puhetta verkkosivuilla, joten diskurssin käsite soveltuu käyttöni parhaiten. Ymmärrän diskurssit tutkimuksessani varhaiskasvatuksen ja verkkoviestinnän kulttuurisissa ja sosiaalisissa käytännöissä muodostuneiksi tietynlaisiksi kielenkäytön ja puheen tavoiksi, joilla kuntien verkkosivuilla varhaiskasvatusta ja sen tehtäviä kuvataan. Käytän tulosten kuvauksessa ja tutkimuksen pohdinnassa sanaa *puhe* diskurssin rinnalla kuvaamaan tietynlaista puhetapaa verkkosivulla.

Diskurssitutkimusta tekevän tutkijan tulee itse valita omalle tutkimukselleen olennaiset polut ja käsitteet tutkimuksen kentältä sen perusteella, millaiseen diskurssiin hän haluaa omalla tutkimuksellaan ja sen tuottamalla keskustelulla osallistua (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 26). Jokinen ja Juhi-la (1999, 55–56) hahmottavat kielen ja kielenkäytön tutkimuksen erilaisia traditioita ja painopiste-alueita diskurssianalyttisen tutkimuksen kartan ja sen neljän janamaisen ulottuvuusparin suhteiden

avulla helpottaakseen metodisten valintojen tekemistä ja tarkastelua tutkimuksen eri vaiheissa. Nämä ulottuvuusparit ovat: tilanteisuus – kulttuurinen jatkumo, merkitykset – merkitysten tuottamisen tavat, retorisuus – responsiivisuus ja kriittisyys – analyttisyys. Tässä tutkimuksessa näistä ulottuvuuksista painottuvat varhaiskasvatukselle tuotettujen merkitysten rakentuminen osana laajempaa sosiaalista ja kulttuurista kontekstia (kulttuurinen jatkumo), erilaiset merkitykset itsessään ja niiden tuottamisen tavat kielellisten valintojen kautta sekä tutkimuksen tuottama poleeminen puheenvuoro varhaiskasvatuksen sosiaalisia ja kulttuurisia käytäntöjä tarkastelemaan keskusteluun.

5.3 Kontekstin merkitys diskurssianalyysissä

Tutkimani ilmiö, kuntien verkkosivujen tuottama varhaiskasvatuspuhe, on vahvasti sidoksissa mediakulttuurin sävyttämään aikaamme samoin kuin varhaiskasvatuksen ja päivähoidon institutionaalisiin käytäntöihin. Varhaiskasvatuksen todellisuuteen ja käytäntöihin liittyy monenlaisia institutionaalisesti tuotettuja reunaehtoja, joita ovat muun muassa raportissani jo aiemmin mainitut päivähoitoa koskevat lait ja asetukset sekä varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ohjaavat valtakunnalliset ja paikalliset linjaukset ja suunnitelmat. Nämä ohjeistukset sekä toisaalta kuntien verkkosivut omanlaisena genrenään, sosiaalisen ja diskursiivisen toiminnan järjestäytyneenä muotona (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 79), muovaavat osaltaan sitä kontekstia, jossa varhaiskasvatuspuhetta tuotetaan.

Kontekstin käsite liittyy kiinteästi ja erottamattomasti diskurssianalyysiin. Kontekstilla voidaan tarkoittaa kaikkia sellaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat merkitysten tuottamiseen sekä mahdollistavat ja rajaavat niiden käyttämistä ja tulkittamista (Pietikäinen & Mäntynen. 2009, 30). Niemisen ja Pantin (2009, 110–111) mukaan kontekstin käsitteellä on mahdollista tarkastella erilaisia tekstejä suhteessa a) niiden tekemiseen ja syntyhetkeen vaikuttaneisiin tekijöihin, b) niiden käyttöön ja julkaisuun liittyviin tekijöihin sekä c) lukijan tulkintoja ohjaaviin tekijöihin. Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 29–32) puolestaan pohtivat kontekstin käsitettä monitasoisena ilmiönä sekä eri tasojen samanaikaisena läsnäolona erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Välittömän, tiettyyn sosiaaliseen kielenkäyttötilanteeseen liittyvän tilannekontekstin lisäksi he tuovat muina kontekstin tasoina esiin sekä kulttuurisesti kiteytyneet diskursiiviset käytänteet että laajemman sosiokulttuurisen ja yhteiskunnallisen toimintaympäristön. Sosiokulttuurisen kontekstin yhtenä muotona he mainitsevat institutionaalisen kontekstin (mts. 35–36), joka diskursiivisten käytänteiden ohella näyttäytyy tässä omassa tutkimuksessani yhtenä keskeisenä kontekstina. Varhaiskasvatuksen verkkosivut ovat kuntien virallisena viestintäkanavana osa sitä institutionaalista kontekstia, jossa julkista varhaiskasvatuspuhetta tuotetaan.

Erilaisten kontekstien tarkastelu kielenkäytön yhteydessä on oleellinen osa diskurssianalyysiä, ja diskurssin tutkijan tulee tarkasti pohtia, miten hän kontekstin omassa tutkimuksessaan ymmärtää ja rajaa. Jokinen & Juhila (1999, 56–62) tarkastelevat kontekstin suhdetta diskurssianalyysiin tilanteisuuden ja kulttuurisen jatkumon ulottuvuusparin painopisteiden avulla. Yhtenä rajauksen mahdollisuutena he esittävät kulttuurin käyttämisen analyysin kehystäjänä, jolloin analysoitava aineisto kontekstualisoidaan osaksi laajempaa kulttuurista kokonaisuutta. Olen linkittänyt tutkimukseni ja analyysini varhaiskasvatuspuheesta tiiviisti osaksi niin mediakulttuurin ja verkkoviestinnän laajempaa kulttuurista kontekstia ja toimintatapoja kuin myös varhaiskasvatuksen diskursiivisia käytänteitä, mikä on tuonut tähän diskurssianalyysiin myös tutkijan kontekstin (Nieminen & Pantti 2009, 111–112). Tutkijana olen teoreettisilla ja metodologisilla valinnoillani rajannut ja ohjannut sitä, miten tietyn kielenkäytön – tässä verkkosivujen varhaiskasvatuspuheen – ja sitä ympäröivän kontekstin ymmärrän ja käsitteellistän (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 37). Olen kuvannut tutkimukseni kontekstia sekä raportin alun teoreettisessa osiossa että aineiston esittelyn yhteydessä.

5.4 Diskurssitutkijan rooli ja positiot

Tutkijalla on diskurssianalyysissä laadullisen tutkimuksen luonteen mukaisesti keskeinen merkitys tutkimuksen eri vaiheissa. Ensinnäkin, tutkijan kietoutuminen samaan merkitysten maailmaan niin tutkittavan ilmiön kuin tutkittavien kanssa tuo omat vaikutuksensa tutkimuksen tekemiseen sen kaikissa vaiheissa tutkimusongelman ja teoreettisen lähestymistavan valinnasta tulosten tulkintaan (Varto 1992, 15). Olen siten diskurssitutkijana osa tutkimukseni mediakulttuurista ja sosiaalista kontekstia. Sen lisäksi pitkäaikainen työni varhaiskasvattajana sekä sosiaalisen median ja verkkoviestinnän kouluttajana ja projektitutkijana on antanut minulle tietynlaisen esiymmärryksen tutkimuskohteistani ja sen kontekstista, mikä vaikuttaa tapaan, jolla tutkimaani ilmiötä haluan lähestyä ja tarkastella.

Toiseksi, diskurssitutkijan työtä voidaan luonnehtia hyvin samanlaiseksi kuin toimintaa, jota hän tutkii (Juhila 1999, 201). Muiden ihmisten tavoin myös tutkija puhuu ja kirjoittaa eli on kielellisessä vuorovaikutuksessa ja tuottaa merkityksiä valinnoillaan ja kielenkäytöllään. Diskurssianalyttinen tutkimus itsessään tuottaa näin ollen yhden uuden diskurssin tutkimiansa diskurssien joukkoon. Sillä sen lisäksi, että tutkija kuvaa tutkimustulostensa kautta todellisuutta, hän myös tulee luoneeksi sitä. (Jokinen 1999, 41.) Tutkijan tulee sisällyttää tutkimuksen tarkasteluun sekä prosessin aikana että sen raportoinnissa pohdintaa sekä aineiston että tutkijan kontekstista ja niiden välisestä suhteesta. Laadullisen tutkimuksen yleiseen luonteeseen, mutta diskurssianalyysiin erityisesti, kuuluu

se, että tutkija pohtii ja perustelee jatkuvasti tekemiään ratkaisuja ja niiden vaikutuksia tutkimukseen ja sen tuloksiin. Näin hän ottaa kantaa myös tutkimuksensa ja analyysinsä luotettavuuteen. (Eskola & Suoranta 1998, 208.)

Tutkijan asemaa diskurssianalyysissä on mahdollista tarkastella edellisten näkökulmien ohella erilaisten positioiden kautta, joita tutkija voi ottaa suhteessa tutkimaansa ilmiöön ja sosiaaliseen toimintaan. Käytännössä kyse on siitä lähestymistavasta, jolla tutkija tarkastelee ja analysoi tutkimusaineistoaan sekä siitä, miten hän suhtautuu tutkimustulosten käyttöön. Näitä positiota, joista tutkijan on hyvä olla tietoinen, ovat analyytikko, asianajaja, tulkitsija ja keskustelija. (Juhila 1999, 202–203.) Analyytikko pyrkii tarkastelemaan kielellistä toimintaa sellaisenaan, kurinalaisesti ilman tutkijan itsensä tuottamia selityksiä. Tulkitsija puolestaan on kiinnostunut aineistonsa monenlaisista tulkinnan mahdollisuuksista, ja tästä positiosta käsin tärkeäksi nouseekin tutkittavan ja tutkijan eli aineiston ja analyysin välinen vuorovaikutussuhde (mts. 212). Nämä kaksi positiota eivät tule kovin vahvasti esille omassa tutkimuksessani.

Kun tarkastelen kahta muuta tutkijan positiota suhteessa oman tutkimukseni tarkoitukseen, tunnistan asettuvani tutkimuksellani sekä asianajajan että keskustelijan positiioihin. Asianajajan positiosta käsin tutkija pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan tai edesauttamaan jonkin päämäärän saavuttamista, esimerkiksi muutosta merkitysten tuottamiseen tai todellisuuden rakentamiseen toisin (mts. 207–208). Haluan itse tutkimuksellani suunnata varhaiskasvatuksen toimijoiden huomiota niihin merkityksellistämisen ja kielenkäytön tapoihin, joilla varhaiskasvatuksen todellisuutta verkkosivuilla rakennetaan sekä haastaa heitä tietoisesti tuottamaan haluamaansa diskurssia myös muihin varhaiskasvatuksen sosiaalisiin käytäntöihin.

Neljäs diskurssitutkijan positiosta liittyy tutkimustulosten käyttöön ja hyödyntämiseen. Keskustelija haluaa olla tutkimustuloksillaan mukana jollakin julkisen keskustelun foorumilla tuottamassa aineksia sosiaalista todellisuutta rakentaviin neuvotteluihin, tarvittaessa jopa kriittisestä itsestäänselvyyksiä kyseenalaistavasta näkökulmasta käsin (mts. 219–220). Tutkimukseni tulokset voivat toimia varhaiskasvatusorganisaatioiden ja kasvatusyhteisöjen verkkoviestinnän ja kasvatuskumppanuuden suunnitteluun ja toteuttamiseen tähtäävien pohdintojen ja kehittämisprosessien aineksina. Tämä on ollut alusta asti yksi tutkimustani vahvimmin motivoiva ja eteenpäin vievä tekijä.

6 *Tutkimusaineisto ja sen analyysi*

Diskurssianalyysi on hyvin vahvasti aineistolähtöistä, sillä aineistoa ei analyysissä pyritä jäsentämään selittävien ennakkoteorioiden pohjalta, vaan tutkimuksen keskeiset jäsennykset ja käsitteistö muotoutuvat vasta aineiston tarkemman analyysin perusteella (Jokinen 1999, 39). Aineisto valitaan harkinnanvaraisesti siten, että sen avulla voidaan kuvata tai ymmärtää tiettyä toimintaa tai tuottaa teoreettisesti mielekäs ja kestävä tulkinta tutkittavasta ilmiöstä (Eskola & Suoranta 1998, 61–62). Diskurssitutkimuksen aineistot voivat olla monenlaisia, mutta ne liittyvät aina jollakin tavalla kielenkäyttöön sosiaalisen toiminnan yhteydessä.

Erilaisia mahdollisia aineistotyyppejä voidaan jaotella muun muassa sen mukaan, mitä merkitysjärjestelmiä ne pitävät sisällään tai millaisiin konteksteihin ne liittyvät sekä sen perusteella, miten aineisto on hankittu (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 158). Tämän tutkimuksen aineisto koostuu julkisessa ja institutionaalisessa kontekstissa tuotetusta kirjoitetusta tekstistä sekä jossain määrin myös kuvista. Eskolan ja Suorannan (1998, 197) mukaan diskurssianalyysissä asetetaan usein etusijalle valmiit aineistot, jotta voidaan poistaa tutkijan vaikutus aineistoon. Tämä ei ole ollut oman tutkimusaineistoni perimmäinen valintaperuste, mutta toteutuu kuitenkin tutkimuksessani.

Tämän diskurssitutkimuksen aineisto koostuu suomalaisten kuntien olemassa olevista varhaiskasvatuksen ja päivähoiton verkkosivuista. Kuntien verkkosivut ovat pitkälle organisoituina ja vapaasti luettavina Internet-sivuina sellaista julkisiin asiankirjoihin rinnastettavaa aineistoa, joka on vapaasti tutkittavissa eikä aineiston keräämiseen tarvita erillistä tutkimuslupaa (Kuula 2006, 171). Tällaiseen julkisesti verkossa olevaan sekä suunnitelmallisesti tuotettuun institutionaaliseen aineistoon ei liity tutkittavien anonymiteettiä tai muihin tietosuoja-asioihin liittyviä tekijöitä.

Kyseessä on siis valmis, tutkijasta riippumaton aineisto, joka myös elää jatkuvasti. Kaikilla Suomen kunnilla on omat verkkosivunsa, mutta muun muassa kuntaliitokset sekä sosiaalipalveluiden siirtäminen kuntayhtymien hoidettavaksi tuovat muutoksia monien kuntien verkkosivuihin. Myös kuntien verkkoviestintään ja sähköiseen asiointiin liittyvien kehittämishaasteiden vuoksi kunnallisia verkkopalveluja uudistetaan jatkuvasti. Varhaiskasvatuksen toimialalla muutostarpeita verkkoviestintään tuovat näiden lisäksi erityisesti varhaiskasvatuksen hallinnonalamuutokset sosiaalitoimesta sivistys- tai opetustoimeen.

Koska tutkimukseni kohde on näin jatkuvassa muutoksen tilassa, kokosin marras-joulukuussa 2010 paperitulosteina ja sähköisinä tallenteina alustavan, reiluhkon otoksen kuntien verkkosivuista ana-

lyysivaiheessa tehtävää tarkempaa rajausta ja analyysia varten. Tämä oli hyvä ratkaisu, sillä tutkimuksen aikana kolmasosa tutkimuskuntien verkkosivustoista on täysin uudistettu ja vain alle puolet varhaiskasvatuksen sivuista on säilynyt täysin tai lähes muuttumattomina. Näitä uudistuksia ja sivujen päivityksiä ei ole otettu tutkimukseen mukaan.

Yritysten, organisaatioiden, erilaisten yhteisöjen ja yksityistenkin ihmisten verkossa olevista sivuista käytetään arkipuheessa monenlaisia nimityksiä kuten esimerkiksi kotisivut, nettisivut, www-sivut tai webbisivut. Tolvanen (2009) kirjoittaa web-asiantuntijoille suunnatussa Vierityspalkki-blogissa tästä käsitteiden sekamelskasta ja suosittelee käytettäväksi termejä *verkkosivusto* tai *verkkopalvelu* sivujen kokonaisuudesta puhuttaessa sekä termejä *etusivu* koko verkkopalvelun etusivusta ja *pääsivu*, kun puhutaan verkkopalvelun sisällä olevien osioiden pääsivusta. Myös Kontio (2009) ottaa kantaa verkkosivuihin liittyvään käsitteen määrittämiseen yrityksensä blogissa.

Hyödynnän oman tutkimukseni käsitevalinnoissa näiden edellä mainittujen sivustojen määrittämiä. Tarkoitan tutkimuksessani *verkkosivulla* yksittäistä kunnan sivustolla olevaa sivua tai näkymää, esimerkiksi analyysin kohteena olevaa tietyn kunnan varhaiskasvatuksen sivua, ja voin tarvittaessa täsmentää sen *pääsivuksi* erotukseksi muista mahdollisista sivuista. *Verkkosivustoa* käytän kuvaamaan koko kunnan palveluita käsittävää kokonaisuutta, joka voi siis sisältää myös sähköiseen asiointiin ja viestintään liittyviä verkkopalveluita. *Verkkosivut* -nimitystä käytän puhuessani yleisesti kuntien verkkosivustoista tai varhaiskasvatuksen sivuista kuntien sivustoissa.

6.1 Aineiston valinta ja rajaus

Suomen kunnat ovat hyvin vaihtelevia kooltaan ja palvelutarjonnaltaan. Tämä tulee näkyviin kuntien ja erityisesti varhaiskasvatuksen verkkosivujen rakenteen, sisällön ja laajuuden suuressa vaihtelussa. Osassa kuntia koko varhaiskasvatuksen esittely ja kuvaus mahtuu yhdelle verkkosivulle tai varhaiskasvatus saattaa olla jopa vain mainintana osana sosiaali- tai opetuspalveluja. Toisissa sivustoissa varhaiskasvatusta ja päivähoitoa avataan sen sijaan lukuisten toisiinsa linkitettyjen alasivujen kautta.

Varhaiskasvatuksen verkkosivujen suuren vaihtelevuuden vuoksi päätin ottaa analyysini kohteeksi kunkin kunnan verkkosivustolta vain sen sivun, jolla kunnan varhaiskasvatusta tai päivähoitoa yleisesti kuvataan. Käytännössä tämä tarkoittaa kuntien sivuilla sitä pääsivua, 'varhaiskasvatuksen käyntikorttia', jolle käyttäjä ensimmäiseksi päätyy valittuaan kunnan verkkosivuston palveluvalikoista päivähoiton tai varhaiskasvatuksen (riippuen siitä, mitä ilmaisua kunta käyttää). Oletuksena-

ni on siis, että näillä pääsivuilla kyseinen kunta puhuu omasta varhaiskasvatuksesta tai päivähoidostaan. Muut varhaiskasvatuspalveluihin ja esiopetukseen liittyvät sivut sekä mahdolliset liitetiedostot jäävät tämän analyysin ulkopuolelle.

Koska tutkin sivuja niiden kielenkäytön suhteen, päätin seuraavaksi äidinkieleltäni suomenkielisenä rajata pois kaikki yksinomaan tai pääasiassa ruotsinkieliset kunnat (yhteensä 32 kpl). Varsinaisten tutkimuskuntien valintaa varten ryhmittelin loput vuonna 2010 olemassa olleesta 342 kunnasta suuriin (yli 30 000 as.), keskisuuriin (5000–30 000 as.) ja pieniin kuntiin (alle 5000 as.). Suuria kuntia Suomessa oli tuolloin 34, keskisuuria 143 ja pieniä 133. Tässä alkuvaiheessa päätin ottaa mukaan kaikki 34 suurinta kuntaa sekä muista kunnista otannalla suuruusjärjestyksessä joka 13. eli yhteensä kaiken kaikkiaan 54 kuntaa. Lopullisen aineiston rajaamisen tekisin analyysin edetessä.

Lähdin alustavasti tarkastelemaan tätä otosta lukemalla huolellisesti läpi valitsemieni kuntien verkkosivut. Pyrin saamaan yleiskuvan sivujen rakenteista ja sisällöistä, mikä oli kuitenkin otoksen reilusta koosta ja sivujen vaihtelevuudesta johtuen haastavaa. Päätin tästä syystä siirtää aineistoni Atlas.ti -ohjelmaan ja ryhdyin tarkastelemaan verkkosivuja tapauskohtaisesti. Valitsin tapauskuvausten tekemiseen 34 suurimmasta kunnasta aluksi joka kolmannen suuruusjärjestyksessä. Tarkoituksena oli tehdä jokaisen sivun rakenteesta ja sisällöstä tapauskuvaus, jolloin aineiston yleinen hahmottaminen ja sivujen sisällöllisen kokonaiskuvan saaminen helpottuisi. Tapauskuvauksia syntyi yhteensä 12, ja näiden kuvausten kautta muodostui jo varsin selkeä kuva siitä, millaiset sisällöt ja rakenteet olivat varhaiskasvatuksen verkkosivuille tyypillisiä ja kunnasta toiseen toistuvia.

Tapauskuvausten kautta varhaiskasvatuksen verkkosivuilta löytyi jo sellaisia usein toistuvia teemoja ja puhetapoja, joiden perusteella pystyin rajaamaan aineistoa tarkemmin. Koska laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti aineistoa on riittävästi siinä vaiheessa, kun uudet tapaukset eivät enää tuota tutkimusongelman kannalta merkittävästi uutta tietoa (Eskola & Suoranta 1998, 62), päätin rajata aineistoni 34 suurimpaan kuntaan ja ottaa muista kunnista mukaan vain sellaiset, joiden verkkosivut tuottivat jollakin tavalla analyysiä syventäviä puhetapoja. Lopullisen aineiston kooksi rajautui 41 suomenkielisen kunnan varhaiskasvatuksen verkkosivut. Vaikka kuntien määrä on suuri, ei analysoitava tekstiaineisto kuitenkaan muodostunut liian mittavaksi, sillä yksittäisten verkkosivujen tekstimäärät eivät olleet kovin suuria. Valittujen kuntien alueella asuu valtaosa, lähes 69 % suomalaisista, joten voisi olettaa, että erittäin monen suomalaislapsen varhaiskasvatukseen liittyviä valintoja ja päätöksiä tehdään lapsiperheissä näiden verkkosivujen tuottamien varhaiskasvatusdiskurssien ja mielikuvien perusteella (ks. Alasuutari & Karila 2009, 73).

6.2 Verkkosivujen kuvaus

Varhaiskasvatuksen verkkosivut löytyvät kuntien sivustoilta varsin helposti ja nopeasti, vain yhdestä kolmeen hiiren klikkauksen takaa kunnan etusivulta lähtien. Tein nopean kartoituksen noin kolmasosasta (34 %, kunnat A–L nimen perusteella) kaikkien Suomen kuntien sivuista selvittääkseni, millä sanavalinnoilla kunnat käyttäjiä varhaiskasvatuksen sivuille ohjaavat. Reilut kaksi kolmasosaa tämän otoksen kunnista käyttää nimikettä *Päivähoito* tai *Päivähoitopalvelut* ja viidesosa puhuu valikoissaan *Varhaiskasvatuksesta* tai *Varhaiskasvatuspalveluista*. Vain pienessä osassa kuntia käytetään molempia nimikkeitä rinnakkain. Linkki varhaiskasvatuksen tai päivähoiton sivuille on pääsääntöisesti sijoitettu kunnan yleiseen palveluvalikkoon, mutta joidenkin kuntien etusivulta tarjotaan käyttäjälle lisäksi pikalinkki tai oikotie suoraan päivähoiton sivuille. Tämä kertonee siitä, että päivähoito nähdään näissä kunnissa niin keskeisenä ja paljon käytettynä palveluna, että sen löytymistä on haluttu helpottaa ja nopeuttaa kunnan etusivulla.

Kunnan tarjoamat palvelut on verkkosivuston valikoissa jaoteltu useimmiten toimialoittain (esim. Sosiaalipalvelut, Sivistyspalvelut, Perusturva, Kasvatus- ja opetustoimi), mutta monien kuntien sivustoilla on jo nähtävissä uudemman verkkoviestintäohjeistuksen (Krogell-Magni 2010, 13–15) mukaisia käyttäjä- ja asiakaslähtöisempiä palveluiden luokitteluja kohderyhmittäin (esim. Lapset ja nuoret tai Lapset ja perheet). Vaikka varhaiskasvatus/päivähoito olisi kunnassa jo hallinnollisesti siirtynyt kasvatus- ja opetustoimeen, saattaa sen sivusto kuitenkin vielä löytyä sosiaalitoimen alaisuudesta tai joissain kunnissa molempien toimialojen alaisuudesta. Sivuston käyttäjä ja varhaiskasvatustiedon etsijä ei kuitenkaan välttämättä ole tietoinen siitä, minkä toimialan kautta hänen tulisi varhaiskasvatuspalvelua kunkin kunnan sivustolta hakea, jollei kunnan etusivulta ole suoraa yhteyttä sivuille.

Kuntien verkkosivuja voisi hyvin tarkastella omanlaisena genrenään, sillä ne näyttävät varsin vakiintuneina ja tietyllä tavalla kielellisesti järjestyneinä toiminnan tapoina (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 91). Kuntien verkkosivut ovat sisällöltään ja muodoltaan keskenään hyvin samantyyllisiä ja niillä kaikilla on yhteinen jaettu funktio kuntien sähköisenä viestintä- ja vuorovaikutuskanavana. Näiden yhteisten tekijöiden ja samankaltaisten ominaisuuksien perusteella Internetin käyttäjän on helppo tunnistaa kyseiset sivut kuntien verkkosivugenreen kuuluvaksi. (Herkman 2001, 110–111.)

Myös varhaiskasvatuksen verkkosivujen perusrakenne näyttää eri kuntien sivustoilla hyvin samanlaisena. Sivun on jaettu yleensä kahteen tai kolmeen palstaan: yhteen tai kahteen sivun reunassa

olevaan valikkoon sekä keskellä olevaan sisältöalueeseen (Kuva 1). Sivun vasemman reunan valikosta löytyvät pääasiassa linkit eri päivähoitomuotoja ja varhaiskasvatuspalveluja esitteleville alasivuille. Useimmilla sivuilla on lisätietoa antavia linkkejä tai tietoa myös varsinaisen teksti- ja sisältöalueen oikeassa reunassa. Monilla sivuilla on mahdollisen sivupohjaan kuuluvan sivuston yhteisen yläpalkkikuvan lisäksi jonkinlainen varhaiskasvatukseen liittyvä valokuva tai piirroskuva.

The image shows two examples of early childhood education (ECE) service websites in Finland. The left screenshot is from the Joensuu city website, titled 'Päivähoito pähkinänkuoressa, tietoa päivähoitopalveluista'. It features a navigation menu on the left with categories like 'Päivähoito', 'Perhepäivähoito', and 'Yhteystiedot'. The main content area includes a header with the city logo, a search bar, and a main heading 'Päivähoito pähkinänkuoressa, tietoa päivähoitopalveluista'. Below this, there are sections for 'Mitä päivähoito on?', 'Vanhemmat voivat joko valita lapselleen...', and 'Kuinka haette päivähoitopaikkaa?'. The right screenshot is from the Hattula city website, titled 'Varhaiskasvatus'. It has a navigation bar at the top with links like 'Kunta ja hallinto', 'Rakentaminen ja tekniikka', 'Terveys', 'Perhe- ja sosiaalipalvelut', 'Koulutus ja kirjasto', 'Vapaa-aika ja matkailu', and 'Yrittäminen'. The main content area includes a header with the city logo, a search bar, and a main heading 'Varhaiskasvatus'. Below this, there are sections for 'Perusturvalautakunta', 'Aikuisosasto', 'Koti- ja vanhuspalvelut', 'Lasten ja nuorten palvelut', 'Sosiaalialamies', 'Sosiaalitoimi', 'Toimeentulo', 'Vammaispalvelut', 'Varhaiskasvatus', 'Yleinen edunvalvonta', 'Pikalinkit', and 'Palautte'. The 'Varhaiskasvatus' section includes a photo of children and text about the service's goals and contact information.

Kuva 1. Kaksi esimerkkiä varhaiskasvatuksen verkkosivun rakenteesta

Varhaiskasvatuksen verkkosivujen tarkempaan sisältöön ja niiden tulkintoihin varhaiskasvatuksesta palaan varsinaisessa tutkimusanalyysissäni, mutta yleisesti tutkimusaineistoon kuuluvien sivujen sisältöä voisi kuvata Taavilan (2000, 29–30) verkkopalvelujaottelun mukaisesti. Varhaiskasvatuksen verkkosivuilla löytyy parhaiten edustettuna *informaatiopalveluja*, kuten yhteystietoja, tiedotuksia ja palvelukuvauksia. Varhaiskasvatuksen sähköpostiosoitteet ilmoitetaan lähes kaikilla sivustoilla ja osa sivuista tarjoaa mahdollisuuden antaa palautetta verkkolomakkeella, mutta muita osallistavia tai vuorovaikutusta lisääviä *viestintäpalveluja* ei sivuilla juuri näy. Yhdeltä sivustolta löytyi keskustelupalsta, mutta sitä ei ilmeisesti moderoitu lainkaan, eikä siellä vaikuttanut olevan aktiivista toimintaa. *Asiointipalveluista* sähköinen päivähoitohakemus on käytössä lähes kaikkien tutkimusaineistoon kuuluvien kuntien sivuilla, mutta muita suoraan verkon kautta täytettäviä ja lähetettäviä lomakkeita ei ole tarjolla. Muutamassa kunnassa nykyisillä asiakkailta on mahdollisuus hoitaa sähköisesti esimerkiksi yhteistietojen muuttamista tai hoitoaikojen ilmoittamista, mutta kunnissa mahdollisesti käytössä olevat digitaaliset kasvunkansiot tai muut sähköiset yhteistyö- ja oppimisympäristöt eivät ole esillä näillä tutkimuskohteena olleilla varhaiskasvatuksen pääsivuilla.

Kuntien sivuilla ei vielä tässä vuoden 2010 lopussa kootussa aineistossa näy kovinkaan paljon uudemman verkkoviestinnän muotoja tai sosiaalisen median mahdollisuuksien hyödyntämistä. Tutkimuskunnista kuusi (6/41) antaa käyttäjälle mahdollisuuden tilata varhaiskasvatuksen sivun päivitykset RSS-syötteenä, ja viiden muun kunnan (5/41) verkkosivu on mahdollista jakaa erilaisissa sosiaalisen median palveluissa. Joillakin sivuilla pyritään ajankohtaiseen viestittämiseen ja uutisointiin sivujen rakenteeseen sijoitetulla *Ajankohtaista* -osiolla. Valitettavasti sivuilla esitetyt uutiset ja ajankohtaiset tiedotteet näyttävät olevan hyvin monissa kunnissa varsin vanhoja, jopa kuukausien tai vuoden takaisiakin. Osallisuuden ja sosiaalisen median kulttuurissa uutisoinneilla ja verkkoviestinnällä liikutaan kuitenkin yleisesti paljon lyhyemmällä aikajänteellä: tuntien, päivien tai korkeintaan muutamien viikkojen sykleissä. Tähän toimintakulttuuriin vaikuttaa varhaiskasvatuksen verkkosivuilla olevan vielä vähän matkaa.

6.3 Analyysivälineenä kehys

Aineiston ensimmäisten lukukertojen ja tapauskuvausten kirjoittamisen jälkeen kuntien verkkosivuilla oli selkeästi havaittavissa samankaltaisena toistuvia lähestymis- ja puhetapoja. Sivujen teksteissä esiintyivät vahvasti päivähoiton perinteiseen toimintakulttuurin linkittyviä termejä ja sanastoja – *päivähoito, hoitopaikka, päivähoitomaksut, erilaiset päivähoitomuodot, vanhempien kasvatusvastuu* – mutta jonkin verran oli nähtävissä myös uudempaa varhaiskasvatuksen sanastoa, ku-

ten *kasvatuskumppanuus, osallisuus, asiakkuus ja varhaiskasvatussuunnitelmat*. Verkkosivuja lukiessani minulle syntyi mielikuva siitä, että sivujen kielenkäyttötavat muodostivat tietynlaisia ajattelu- tai lähestymistapoja varhaiskasvatukseen, ikään kuin sitä olisi katsottu ja kuvattu tietynlaisten linssien tai ruudun läpi.

Olin jo pohtinut, millaisen diskurssianalyttisen käsitteen ja analyysivälineen avulla lähtisin sivujen puhetta lähemmin tarkastelemaan. Ajattelin ensin linssien tai ruudun metaforaa päivähoiton toimintakulttuuriin liittyvänä lähestymistapana ja mietin yhtenä vaihtoehtona paikalliskulttuurin käsitteen käyttämistä. Vaikka käsitettä onkin hyödynnetty erilaisten ammatillisten instituutioiden tutkimisessa, liittyy siihen kuitenkin Jokisen ja Juhilan (1999, 68–69) mukaan erilaisten kulttuurien ja instituutioiden vertailua ja vuorovaikutusta. Se ei siten lähestymistapana soveltunut omaan tutkimukseeni, jonka tarkoituksena oli tarkastella yhden instituution, varhaiskasvatuksen, verkkoviestinnän käytännöissä toteutuvia erilaisia kielenkäytön tapoja. Tähän tarkoitukseen parhaaksi apuvälineeksi osoittautui lopulta kehyksen käsite, jolla voidaan jäsentää ihmisten ja instituutioiden erilaisia sosiaalisia käytäntöjä ja toimintaa tietynlaisiksi kokonaisuuksiksi, kehyksiksi (mts. 69).

Kehyksen käsitteen luojana pidetään usein Erwin Goffmania, joka hyödynsi sitä ihmisten kokemusvirran ja kasvokkaisten tilanteiden jäsentämisen ja järjestämisen välineenä osana kehysanalyysiä (Karvonen 2000). Puroila (2002, 29) toteaa kuitenkin Goffmanin omaksuneen kehyksen käsitteen Gregory Batesonilta, joka puolestaan viittasi sillä tilanteen ja toiminnan tulkintoihin erilaisista näkökulmista, kehyksistä käsin. Puroila itse on tutkimuksessaan tarkastellut kehysten ja kehysanalyysin kautta vuorovaikutuksen jäsentymistä varhaiskasvatustyön arjen tilanteissa (mts. 53).

Mediatutkimuksessa kehyksen käsitettä ja kehystämistä on käytetty paljon muun muassa journalististen tekstien analysoimiseen. Karvonen (2000) kuvaa kehyksen (frame) käsitettä "*käteväksi perustyökaluksi*" tekstien tuottamisen ja vastaanottamisen tarkasteluun. Kehykset hän näkee tietynlaisena kehikkona tai runkona, joka sisältää ennakkokäsityksen todellisuuden rakentumisen tavoista ja merkityksellisenä pidetyistä asioista. Entmanin (1993, 53) mukaan kehykset nostavat esiin näkyvämmäksi, huomattavammaksi tai merkityksellisemmäksi joitakin informaation osia viestinnän kohteena olevasta asiasta ja ohjaavat näin ollen tekstin vastaanottajan tai lukijan ajattelua ja tulkintaa. Kehystämällä (framing) viestinnän kohteena oleva asia voidaan tietoisesti tai tiedostamatta ympäröidä kielenkäytön valinnoilla erilaisin kehyksin, jolloin se saadaan näyttämään tietynlaiselta (Karvonen 2000).

Vaikka omassa tutkimuksessani en tutkikaan tekstien tuottamista tai vastaanottamista enkä näin ollen voi hyödyntää kehyksen käsitettä edellä tarkoitetuissa merkityksissä, pidän sitä kuitenkin varsin toimivana diskursiivisena analyysivälineenä verkkosivujen tekstien tuottamien diskurssien tarkastelussa. Alasuutari ja Karila (2009, 75–76) ovat käyttäneet tulkintakehyksen käsitettä onnistuneesti lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien lapsen, lapsuuden ja kasvatuksen tulkintoja koskevassa tutkimuksessaan. Tarkoitan omassa tutkimuksessani vastaavasti kehyksen käsitteellä tietyntaisten kulttuuristen ajattelutapojen ja kielellisten valintojen ja sanastojen muodostamaa kokonaisuutta ja yhtenäistä tapaa, jolla kuntien verkkosivuilla tulkintoja ja kuvausta varhaiskasvatuksesta tuotetaan. Varhaiskasvatuksen verkkosivuilla kehykset voivat näyttäytyä ikään kuin itsestään selvyysinä tai kulttuurisesti aikojen saatossa rakentuneina totuttuina tapoina "katsoa" tai määritellä asioita. Tällaisia kehyksiä voi yhdeltä ja samalta verkkosivulta löytyä useampia.

6.4 Analyysin vaiheet

Diskurssiaineiston analyysille ei ole olemassa mitään tiettyä tarkoin ohjattua suoritustapaa, vaan oikea analyysimenetelmä tulee valita sen perusteella, mikä parhaiten sopii juuri oman tutkimuksen tutkimuskysymyksiä tarkastelemaan (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 163). Sopivan analyysitavan löytyminen edellyttää huolellista perehtymistä aineistoon sekä useita lukukertoja. Joskus tutkija saattaa aloittaa useita eri analyysitapoja ennen sopivimman löytymistä (Potter & Wetherell 1987, 168.), ja näin kävi myös minulle. Aloitin oman analyysini tutustumalla ja perehtymällä huolellisesti kaikkiin aineistoni verkkosivuihin. Pyrin huolellisella lukemisella ja havaintojen kirjaamisella saamaan yleiskuvan sivujen rakenteista ja sisällöistä.

Tutustuin laadullisen aineiston sähköiseen analyysivälineeseen, Atlas.ti -tietokoneohjelmaan, ja kiinnostuin sen mahdollisuuksista helpottaa aineistoni jäsentämistä ja tarkastelua. Hankin ohjelman itselleni ja siirsin aineistoni kuntakohtaisina dokumentteina ohjelmaan. Ryhdyin lukemaan aineistoa uudestaan ja etsimään aineistolähtöisesti sisällönanalyysin keinoja lainaten verkkosivujen teksteistä nousevia erilaisia teemoja ja puhetapoja. Sisällönanalyysissä tekstistä etsitään erilaisia merkityksiä ja diskurssianalyysissä puolestaan analysoidaan tarkemmin, miten kyseisiä merkityksiä tekstissä kielenkäytöllä tuotetaan (Tuomi & Sarajärvi 2003, 106). Kirjasin löytöni koodeina Atlas.ti -ohjelmaan, mutta aika pian totesin, että erilaisia koodauksia tuli valtavasti, ja aineiston hahmottaminen itse asiassa vain vaikeutui.

Sopivan analyysitavan etsimisessä seuraava vaihe oli siirtyä tarkastelemaan sivuja tapauskohtaisesti aineiston hahmottamiseksi ja haltuun ottamiseksi. Valitsin aineistosta 12 kunnan otoksen ja tein nii-

den verkkosivuista perusteelliset tapauskuvaukset, kuten aineiston rajausta koskevassa alaluvussa jo kerroinkin. Näistä kuvauksista nousi selkeästi esille erilaisia toistuvia teemoja ja puhetapoja, joten diskursiivisen analyysivälineen valinnan jälkeen ryhdyin lukemaan uudelleen tapauskuvauksia ja etsimään niistä nyt tietoisesti erilaisia kehyksiä. Mahdollisia kehyksiä löytyi ensin kahdeksan, mutta perusteellisen tarkastelun jälkeen ne tarkentuivat lopulta viiteen:

1. Päivähoidon ja hoitopaikan kehys
2. Palvelun ja asiakkuuden kehys
3. Varhaiskasvatuksen ja kehittämisen kehys
4. Kuntaviestinnän kehys
5. Kasvatuskumppanuuden kehys

Analyysin seuraavassa vaiheessa lähdin jälleen uudelleen lukemaan ja tarkastelemaan koko 41 verkkosivua käsittävää aineistoani. Analysoin verkkosivuja Atlas.ti -ohjelmassa poimimalla kunkin kunnan verkkosivuilta sopivia tekstilainauksia kehys kerrallaan. Tarkastelin kutakin kehystä muun muassa siihen liittyvien sisältöjen ja sanastojen, tekstien vuorovaikutteisuuden ja puhuttelutapojen sekä tekstin tuottamien roolien kautta. Koodasin ohjelmassa jokaisen lainauksen siihen sopivan kehyksen tai kehysten nimellä, jolloin sain tulostettua paperille suoraan kehyskohtaiset tekstilainauskoosteet. Näistä koosteita lähdin seuraavaksi tekemään tarkempaa teemoittelua sekä etsimään kullekin kehykselle ominaisia piirteitä ja kielenkäytön tapoja sekä näiden tuottamia seurauksia. Analyysi jatkuu näiden piirteiden ja puhetapojen tuottamien merkitysten ja tulkintojen diskursiivisella tarkastelulla seuraavassa pääluvussa.

7 Varhaiskasvatus kuntien verkkosivuilla

Löysin analyysissäni kuntien varhaiskasvatusta esitteleviltä verkkosivuilta viisi erilaista sivulta toiselle toistuvaa kielellisten valintojen ja puhetapojen kokonaisuutta eli kehystä, joiden kautta varhaiskasvatusta verkkosivuilla kuvataan. Vallitsevissa kehyksissä varhaiskasvatus tuotetaan päivähoitona ja lasten lakisääteisinä päivähoitopaikkoina sekä kunnan tuottamina ja tarjoamina päivähoito- tai varhaiskasvatuspalveluina lapsiperheille. Vallitsevien *päivähoidon ja hoitopaikan* kehyksen sekä *palvelun ja asiakkuuden* kehyksen lisäksi kuntien sivuilla tulee selvästi esiin *kuntaviestinnän* kehys. Varhaiskasvatuksesta puhutaan myös *varhaiskasvatuksen ja kehittämisen* sekä *kasvatuskumppanuuden* kehysten kautta, mutta näitä puhetapoja näkyy näillä vuoden 2010 verkkosivuilla selvästi vähemmän.

Aineistosta löydetty kehukset eivät ole toisiaan poissulkevia, sillä yksittäisellä verkkosivulla kuvaa varhaiskasvatuksesta voidaan tuottaa samanaikaisesti useamman kehyksen kautta. Lisäksi eri kehyksissä saattaa esiintyä samanlaisia sisältöjä, mutta jokaisessa niistä nousee kuitenkin esille vahvasti omanlaisensa eetos.

Olen tarkastellut analyysissäni kuntien verkkosivuja toimijoina, jotka nostavat esiin ja tuottavat erilaisia tulkintoja varhaiskasvatuksesta ja sen tehtävistä siinä kontekstissa, jonka osa ne itsekin ovat (ks. Alasuutari & Karila 2009, 74-75). Tuottamiensa tulkintojen lisäksi varhaiskasvatuksen verkkosivut osallistuvat ja vaikuttavat siihen julkiseen varhaiskasvatusdiskurssiin, jolla rakennetaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen sosiaalisia käytäntöjä.

Käytän analyysini tulosten kuvauksissa runsaasti aineistolainauksia, jotta tutkimusraporttini lukijat voivat arvioida tulkintojeni pätevyyttä (Potter & Wetherell 1987, 172). Vaikka kuntien verkkosivut ovat julkista aineistoa ja siten kaikkien nähtävissä, olen aineistolainauksistani häivyttänyt kuntien nimet. Näin siksi, että tarkoitukseni ei ole tutkia, millaista varhaiskasvatuspuhetta jonkin yksittäisen kunnan verkkosivut tuottavat, vaan kiinnostukseni kohteena on kuntien verkkosivujen varhaiskasvatukselle tuottama erilaisten merkitysten ja diskurssien kirjo.

7.1 Päivähoitoa ja hoitopaikan järjestämistä lapselle

Yleisimmin varhaiskasvatusta tarkastellaan kuntien verkkosivuilla *päivähoidon ja hoitopaikan kehyksessä*. Varhaiskasvatus tuotetaan tässä kehyksessä päivähoitona ja hoidon järjestämisenä lapselle. Tämä ilmenee verkkosivujen puheen kohdistumisena erilaisten vaihtoehtoisten päivähoitomuoto-

jen ja hoidon järjestämistapojen esittelyyn ja kuvaamiseen sekä hoitopaikan saamiseksi tarvittavista toimenpiteistä tiedottamiseen pienten lasten vanhemmille. Seuraava lainaus kuvaa varsin usealle sivulle tyypillistä tapaa lähestyä varhaiskasvatusta lasten päivähoitona.

"Alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on lakiin perustuva oikeus valita lasten hoidon järjestämisessä seuraavien vaihtoehtojen välillä:

- hoitaa itse lapsiaan kotihoidon tuella, jos perheessä on alle 3-vuotias lapsi*
- viedä lapset kunnalliseen päivähoitopaikkaan*
- järjestää päivähoito yksityisen hoidon tuella"*

Päivähoito kuvataan vanhempien lakisääteisenä oikeutena ja mahdollisuutena valita joko kunnallinen, yksityinen tai kotona tapahtuva hoito lapselleen. Kunta puolestaan nähdään lakisääteisesti velvoitettuna järjestämään päivähoitoa sitä tarvitseville. Näistä kuntaa velvoittavista päivähoiton järjestämistavoista ja -mahdollisuuksista kerrotaan peruseriaatteet yleisimmin sisältötekstinä varhaiskasvatuksen pääsivulla, mutta saatavilla olevista tukimuodoista ja mahdollisista kuntalaisista annetaan tarkempaa tietoa linkkien ja valikkojen kautta alasiivuilla.

Päivähoitoa kuvataan muutamilla sivuilla myös lapsen oikeutena saada tarpeisiinsa soveltuvaa päivähoitoa tai päivähoitopaikka, kuten seuraavista tekstilainauksista voi todeta. Vaikka lapsen oikeus ja tarve tuodaan tässä kehyksessä näin esille, ei puhetavalla kuitenkaan anneta lapselle aktiivisen toimijan roolia, vaan hänet nähdään aikuisten valintoja ohjaavana kohteena sekä hoidon ja päivähoitopaikan tarvitsijana ja saajana. Lapsen oikeutta ei siten tämän kehyksen tulkinnoissa ymmärretä oikeutena kasvatukselliseen ja opetukselliseen varhaiskasvatukseen.

"Kaikki alle kouluikäiset lapset ovat oikeutettuja kunnalliseen päivähoitoon."

"Mikäli lapsi ei tarvitse kokopäivähoitoa, vaihtoehtona voi olla myös päiväkotien osapäiväryhmät tai päivähoidon kerhot."

Päivähoidon ja hoitopaikan kehyksestä seuraa se, että verkkosivujen puhe keskittyy vahvasti itse päivähoitopaikkaan sekä sen hakemiseen ja irtisanomiseen liittyvän informaation ja ohjeistuksen antamiseen. Käyttäjän oletetaan hakevan sivuilta tietoa erityisesti hoitopaikan hakemisesta, sillä hakuohjeet tai linkit niihin on monilla sivuilla sijoitettu keskeiselle paikalle näkyviin. Päivähoitopaikkadiskurssina nousevat esiin myös hoitopaikan käyttöä ohjeistavat ja rajoittavat ilmaisut, kuten ilmoitukset päivähoiton toiminta- ja loma-ajoista sekä tiedot hoidosta poissaoloa vaativista lasten tartuntataudeista.

Tässä vallitsevassa kehyksessä varhaiskasvatuksen verkkosivujen tehtävänä näyttäytyy informaatiopalveluiden tarjoaminen kuntalaisille (ks. Taavila 2000, 37). Kehys tuottaa näin ollen kunnan

verkkosivuille päivähoitoon liittyvän informaation antajan sekä lakisääteisen hoidon järjestämiseen vaadittavien toimenpiteiden ja reunaehtojen välittäjän roolin. Verkkosivujen lukijalle ja lapsen vanhemmalle puolestaan tuotetaan informaation vastaanottajan sekä annettujen toimintaohjeiden noudattajan rooli. Esimerkiksi päivähoitopaikkaa hakevalle osoitetaan puheessa tietyt reunaehdot, joita tämän on päivähoitoon liittyvässä toiminnassaan noudatettava. Sivuilla kerrotaan esimerkiksi, miten ja mistä päivähoitopaikkaa tulee hakea ja millaisia määräaikoja hakemiseen liittyy.

"Päivähoitopaikkaa haetaan päivähoitohakemuksella. Mikäli lapselle haetaan päivähoitopaikkaa päiväkodista, hakemus toimitetaan kyseiseen päiväkotiin."

"Päivähoitohakemus on tehtävä viimeistään neljä kuukautta ennen hoidon toivottua alkamisaikaa. Mikäli alkamisaika ei ole ennakoitavissa, hoitopaikkaa on haettava viimeistään kaksi viikkoa ennen hoidon tarvetta."

"Hakemus on voimassa kuusi kuukautta jättöpäivästä lukien. Hakemuksessa olevien tietojen muutoksista on ilmoitettava."

"Päivähoitosuhde irtisanotaan palauttamalla kirjallinen ilmoitus lapsen hoitopaikkaan."

Kunnan tulee viranomaisena huolehtia lakisääteisistä velvoitteistaan kunnassa ilmenevän tarpeen mukaan sekä tiedottaa järjestämästään päivähoidosta ja sen saatavuudesta. Vanhemmat ja perheet tulkitaan päivähoitomuodon valitsijoina ja päivähoidon tarvitsijoina. Keskeistä päivähoidon ja hoitopaikan kehysten puheessa on siten myös kunnan tarjoamien vaihtoehtoisten hoitomuotojen, kuten esimerkiksi päiväkotij- ja perhepäivähoidon, vuorohoidon sekä leikkitoiminnan, nostaminen esille verkkosivulla. Yleisimmin nämä näkyvät varhaiskasvatuksen verkkosivuilla niiden alisivuille ohjaavien valikko-otsikoiden tuottamina (Kuva 2), mutta jonkin verran myös lyhyinä teksteinä tai linkkeinä itse tekstin osana verkkosivun sisältöalueella.

Päivähoidon palvelualueet	Päivähoito
Päivähoitoon hakeminen	Erityispäivähoito
Päivähoitomaksut	Esiopetus
Päivähoitotakuu	Koululaisten iltapäivätoiminta
Vaihtoehdot kunnalliselle päivähoidolle	Kunnalliseen päivähoitoon hakeminen
Yksityinen päivähoito	Leikkikentät
Erityispäivähoito	Perhepäivähoito
Koululaisten aamu- ja iltapäiväkerhot	Päiväkodit
Leikkipuistot	Yksityinen päivähoito ja ostopalvelupäiväkodit
Päiväkerhot	
Vuoropäivähoito	

Kuva 2. Verkkosivujen valikkotekstit ovat keskeisiä päivähoito- ja hoitopaikkapuheen tuottamispaikkoja.

Kielenkäyttö päivähoiton ja hoitopaikan kehyksessä näyttäytyy informatiivisena ja ohjeistavana viranomaispuheena, jossa käytetään hyvin vähän tai ei ollenkaan päivähoitoa tai tarjolla olevia hoitomuotoja kuvailevia laatusanoja. Käytetyt laatusanat, kuten *lakisääteinen*, *ympärivuorokautinen*, *kunnallinen* tai *yksityinen*, pikemminkin määrittelevät päivähoitoa viranomaisen näkökulmasta kuin kuvailevat sen laatua tai ominaisuuksia päivähoiton käyttäjän näkökulmasta.

"[Kunnassa] lapsen päivähoiton järjestämiseksi on tarjolla kunnallista ja yksityistä päivähoitoa joko koko- tai osapäivähoitona."

"Kunnallinen päivähoito on lakisääteinen lapsiperheille tarkoitettu sosiaalipalvelu."

Informaation antajan ja vastaanottajan välille ei tässä kehyksessä rakenneta erityistä vuorovaikutusta. Vaikka päivähoiton ja hoitopaikan kehyksen puheessa sivujen lukijalle ja päivähoitoa hakeville perheille tuotetaan tiedon vastaanottajan ja tietynlaisten reunaehtojen noudattajan rooli, ei puhetta kehyksessä kohdisteta kuitenkaan suoraan näille. Päivähoidosta, päivähoitomuodoista ja hoitopaikkojen hakemisesta kerrotaan ja ohjeistetaan yleisellä tasolla passiivimuodossa tai vaihtoehtoisesti yksikön ja monikon kolmannessa persoonassa. Myös puhujan ääni häivytetään sivuilla passiiviin tai kolmanteen persoonaan.

"Päivähoitopaikkaa haetaan neljä kuukautta ennen hoitopaikan tarvetta."

"Hakemuksen käsittelee päivähoiton hakutiimi."

"Päivähoitoa annetaan perheen tarpeen mukaan – –"

"Kaupunki järjestää päivähoitotoimintaa päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, virikekerhoissa ja leikkikentällä."

Varhaiskasvatus nähdään tämän kehyksen tulkinnoissa lasten ja perheiden tarpeisiin vastaavana päivähoitotoimintana, mutta tarkempia perusteita tai kriteerejä lapsen päivähoiton tarpeelle ei sivuilla kuitenkaan esitetä. Vain muutamilla harvoilla sivuilla annetaan tekstin kautta ymmärtää, että lapsen hoidon tarvetta määrittää ja ohjaa vanhempien työssäkäynti tai opiskelu.

"Lapsen päivittäinen hoitoaika määräytyy vanhempien työajan mukaan."

"Päivähoiton loma-aikoina suositellaan lomaa niille lapsille, joilla ei ole vanhempien työstä tai opiskelusta johtuen päivähoiton tarvetta."

Näistä ilmauksista on tulkittavissa hienoinen vivahde päivähoito-oikeutta koskevien sanomalehtitekstien moralisoivan diskurssin suuntaan, jossa päivähoiton tehtäväksi nähdään vanhempien työssäkäynnin tai opiskelun tukeminen (Aihos-Määttä 2006, 67–68).

7.2 Monipuolisia päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluja asiakasperheille

Toinen vallitseva varhaiskasvatusta kuvaava puhetapa tuotetaan *palvelun ja asiakkuuden kehyksessä*. Tässä kehyksessä puhutaan myös päivähoidosta ja sen eri muodoista, mutta palveluihin ja asiakkuuteen liittyvät sanavalinnat, verkkosivun käyttäjän täysin erilainen puhuttelutapa sekä pyrkimys asiakkaan osallistamiseen tuottavat päivähoidon ja hoitopaikan kehyksestä selvästi poikkeavan tulkinnan varhaiskasvatuksesta.

Kehyksessä käytetty palvelun ja asiakkuuden sanasto tulee osittain näkyviin varhaiskasvatusta kuvaavissa otsikoissa ja valikkoteksteissä sekä joissakin kunnissa jopa varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänimikkeissä. Pääasiassa kehyksen tulkinta varhaiskasvatuksesta rakennetaan kuitenkin varsinaisessa sisältötekstissä tietynlaisen asiakkuutta ja palveluhenkisyttä kuvaavan sanaston kautta. Keskeisiä sanoja kehyksessä ovat *asiakas, palvelu, asiointi, neuvonta ja palaute* erinäisten liitännäisten kera.

Lasten päivähoitopalvelut
Varhaiskasvatuspalvelut
Asiakasohjaus
Asiakkaan oikeudet
Palveluneuvonta
Sähköinen asiointi

Tietoa päivähoitopalveluista
Varhaiskasvatuksen palvelualueet
Varhaiskasvatuksen palvelujohtaja
Asiakasmaksut ja -muutokset
Palveluesimies
Asiakastyytyväisyyskyselyt

Varhaiskasvatus kuvataan palvelun ja asiakkuuden kehyksessä monipuolisina ja laadukkaina päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluina, joita kunta tai kaupunki tarjoaa lapsiperheille ja lapsille. Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon keskeisenä tehtävänä nähdään erilaisten palveluiden tuottaminen ja tarjoaminen asiakasperheille. *Tarjota*-verbi onkin yksi käytetyimmistä sanoista juuri tässä kehyksessä. Vaikka palvelua tarjotaan sekä lapsille että lapsiperheille, ei tässäkään kehyksessä varhaiskasvatusta tai päivähoitoa tarkastella lapsilähtöisesti tai tuoden lapsen näkökulmaa millään tavalla esille.

Kun päivähoidon ja hoitopaikan kehyksessä päivähoitoon ja sen eri muotoihin liitetään tuskin mitään niiden laatua kuvaavia määreitä, tässä kehyksessä varhaiskasvatusta ja siihen liittyviä palveluita pyritään sen sijaan kuvaamaan mahdollisimman myönteisessä ja kuvailevassa sävyssä. Palvelujen esittelyssä käytetään niiden laatua ja monimuotoisuutta sekä asiakaslähtöisyyttä kuvaavia sanavalintoja, kuten esimerkiksi *erityistarpeet huomioiva, perheiden tarpeista lähtevä, monipuolinen ja laadukas*.

"[Kaupungin] päivähoido tarjoaa monipuolisia ja laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja lapsen ja perheen tarpeet huomioiden."

"[Kaupungin] päivähoido- ja esiopetuspalvelut luovat osaltaan turvallisen ja halutun kasvu- ja asuinympäristön lapsille ja lapsiperheille – – "

"Varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat monipuolisia ja laadukkaita palveluita lapsiperheille."

Lapsiperheille ja lapsille tuotetaan kehyksessä asiakkaan ja palveluiden käyttäjän tai saajan roolit. Käyttäjille tarjotaan sekä päivähoidopalveluja että niihin liittyviä verkkopalveluja. Käytännössä lapsen rooli palvelun käyttäjänä jää kuitenkin verkkosivulla näkymättömäksi ja olemattomaksi. Sivut eivät nimittäin tarjoa minkäänlaista lapsille suunnattua sisältöä, jolla varhaiskasvatusta kuvattaisiin ja tehtäisiin näkyväksi lapselle tai lapsen näkökulmasta. Lapselle ei siten tässäkään kehyksessä tuoteta aktiivisen toimijan roolia.

Verkkosivujen lukija oletetaan kehyksessä varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjäksi ja asiakkaaksi, jonka kanssa pyritään aktiiviseen vuorovaikutukseen myös verkkosivuilla. Useilla sivuilla vuorovaikutuksen tietoinen rakentaminen alkaa tervehdyksellä heti lukijan tultua varhaiskasvatuksen verkkosivulle.

"Tervetuloa päivähoidoon!"

"Tervetuloa tutustumaan varhaiskasvatuspalveluihin!"

"Tervetuloa [kaupungin] varhaiskasvatuspalveluiden www-sivuille."

"Lämpimästi tervetuloa – – kaupungin päivähoidoon"

Tervehdys tuottaa kutsun tulla osalliseksi kunnan tuottamasta varhaiskasvatustoiminnasta sekä hyödyntämään verkkosivuilla olevia tietoja ja palveluja. Vuorovaikutusta rakennetaan tässä kehyksessä myös kohdistamalla verkkosivun puhe suoraan lukijalle. Tämä tapahtuu käyttämällä lukijan puhutelmussa erityisesti yksikön toista tai toisinaan myös monikon toista persoonaa. Verkkosivun lukijaa ja palveluiden käyttäjää kannustetaan ja ohjeistetaan hakemaan itse tarvitsemaansa lisätietoa. Näin hänelle tuotetaan kehyksessä myös aktiivisen ja itsenäisen päivähoidotiedon hakijan rooli.

"Näiltä sivuilta löydät tietoa päiväkodeista, esiopetuksesta ja koululaisten iltapäiväkerhoista sekä kunnallisen päivähoidon vaihtoehtona tarjolla olevista tukipalveluista."

"Päivähoidopaikoista ja päivähoidotilanteesta voitte tiedustella päivähoidon aluejohtajilta."

"Päivähoidon esitteet ja oppaat löydät täältä."

"Päivähoitoon hakemiseen liittyvissä asioissa voit kääntyä aluevastaavien puoleen. Heidän yhteystietonsa löydät välilehdeltä 'hakeminen'."

Kolmas kielenkäytön tapa, jolla varhaiskasvatuksen verkkosivuille voidaan tässä kehyksessä rakentaa lukijaa huomioivaa inhimillisen vuorovaikutuksen mielikuvaa, on lisätä varhaiskasvatuksen esittelyn loppuun palvelun tuottajan tai tämän edustajan allekirjoitus. Tutkimusaineiston kahdessa esimerkissä varhaiskasvatuspalveluiden johtajan 'allekirjoitus' tuottaa kehyksen varhaiskasvatuspuheen ikään kuin varhaiskasvatuksesta vastaavan henkilön viestinä tai henkilökohtaisena tervehdyksenä sivun lukijalle.

Palvelun ja asiakkuuden kehyksessä verkkosivujen lukija nähdään asiakkaana, jolle halutaan tarjota erilaisia viestintä- ja asiointikanavia niin verkossa kuin sen ulkopuolellakin. Sivuilla annetaan tietoa, jonka avulla asiakkaat voivat olla yhteydessä varhaiskasvatuspalveluihin puhelimitse, sähköpostitse tai asioimalla paikanpäällä päivähoitotoimistossa. Verkossa asiakkaalle tarjotaan myös itsepalvelumahdollisuuksia, kuten tulostettavia lomakkeita tai sähköisiä hakemuksia. Verkkopalveluiden tehtävänä tässä kehyksessä näyttäytyy viestintä- ja asiointipalveluiden tarjoaminen asiakkaille (ks. Taavila 2000, 41–42, 45–46).

"Päivähoitopalveluiden puhelinneuvonta arkipäivisin ma–pe klo 9–11 ja 12–15 seuraavissa numeroissa – –"

"Hakemuksen kunnalliseen päivähoitoon voi täyttää ja jättää myös – – Internet-sivuilla."

"Toimisto palvelee maksu- ja laskutusasioissa. Ovet avoinna ma–pe klo 8–12. Palvelumme ma–to klo 8–16, pe 8–14:45, ovipuhelin käytössä."

"Sähköinen päivähoitoon hakeminen on nyt mahdollista"

Kehyksen palvelupuheessa pyritään huomioimaan erilaisia asiakasperheitä sekä osallistamaan asiakkaita palvelujen kehittämiseen. Erilaisten palvelumuotojen esittelyn lisäksi sivujen palvelupuhetta voidaan kohdistaa tietyille asiakasryhmille, kuten esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille tai vieraskielistä varhaiskasvatusta etsiville perheille. Asiakkailta pyydetään tyytyväisyyskyselyillä palautetta palveluista ja heille tarjotaan myös verkkosivuilla mahdollisuus antaa palautetta. Tyytyväisyyskyselyiden tuloksista tiedotetaan verkossa asiakasperheille.

"Varhaiskasvatuspalveluja arvioitaessa kunnioitetaan asiakkaan näkemystä ja kokemusta palvelun laadusta."

"Hyvä vanhemmat ja huoltajat! Kiitos aktiivisesta vastaamisesta laatuhankeen kyse-lyyn. Tuloksista tiedotetaan tämän syksyn aikana näillä sivuilla."

"Päivähoito kysyy asiakasperheiden tyytyväisyyttä"

"Anna varhaiskasvatukselle palautetta"

"Päivähoidon asiakaskyselyn tulokset 2009"

Lasten mahdollisuutta osallistua palveluiden arviointiin ei tuoda esille tässä kehyksessä, vaikka yhdeltä sivulta löytyykin raportti lasten kokemuksista päivähoidosta, esiopetuksesta ja kotoa vuodelta 2010.

7.3 Kuntaviestintää ja sähköisiä asiointipalveluja

Kolmannessa vallitsevista kehyksistä varhaiskasvatus näyttäytyy kunnallisena organisaationa ja viranomaisena, jonka tehtävänä on vastata varhaiskasvatustyön organisoimisesta sekä siihen liittyvää tiedottamisesta. Tässä *kuntaviestinnän kehyksessä* puhe kohdistuu varhaiskasvatusorganisaation rakenteeseen ja hallintoon sekä varhaiskasvatusta koskeviin päätöksiin ja tiedotukseen. Kuntaviestinnän kehykseksi tämän diskursiivisen puhettavan olen nimennyt sen vuoksi, että siinä varhaiskasvatukselle tuotetaan lakisääteisestä tiedottamisesta ja viestinnästä huolehtivan sekä verkkopalveluja aktiivisesti hyödyntävän kuntatoimijan rooli.

Kuntaviestinnän kehyksessä varhaiskasvatuksen verkkosivujen lukijaksi oletetaan kolmenlaisia käyttäjiä: kunnallisen organisaation toiminnasta ja päätöksenteosta tietoa hakevia ihmisiä, varhaiskasvatuksesta työpaikkaa etsiviä ammattilaisia sekä varhaiskasvatuksen verkkopalveluista kiinnostuneita asiakkaita. Puheen kohteena tässä kehyksessä ovat varhaiskasvatuksen organisaatorakenne ja sen muutokset, varhaiskasvatustoimintaa koskevat lautakuntien päätökset sekä organisaation strategiset linjaukset ja ohjelmat. Kehyksen puhetta tuotetaan varsinaisen sisältötekstin lisäksi paljon verkkosivun otsikoissa, linkeissä ja valikoissa. Näissä puheen teemoina näkyvät muun muassa erilaiset varhaiskasvatuspalvelut ja niiden yhteystiedot, ajankohtaistiedottaminen sekä uuden henkilöstön rekrytointi.

"Varhaiskasvatuksen organisaatioon on toimintakauden alussa tullut muutoksia. Kotisivuja päivitetään kovalla kyydillä, että ajantasainen tieto saadaan asiakkaille."

"Oletko kiinnostunut työskentelemään – – päiväkodeissa tai perhepäivähoitajana? Työnhaku tapahtuu henkilöstöpalvelujen kautta sähköisellä hakemuksella."

*Varhaiskasvatuksen strategia
Varhaiskasvatushallinto
Sähköinen asiointi
Yhteystiedot*

*Ilmoittaudu sijaiseksi
Avoimet työpaikat
Perhepäivähoitajaksi hakeminen
Työharjoittelu*

Kuntaviestinnän kehyksessä kieltä käytetään kaksijakoisesti. Ensimmäkin kehyksen puhetta tuotetaan varsin organisaatiolähtöisesti ja viranomaisilmaisuja käyttäen, ja tällöin se näyttyy neutraalina organisaatiopuheena, jota ei suoraan osoiteta kenellekään, eikä myöskään puhujan ääni ole paikallistettavissa. Tämä lienee vielä varsin tyypillistä kielenkäyttöä kuntien verkkosivuilla, sillä vuoden 2010 käyttäjätutkimuksessa eri kuntien verkkosivujen käyttäjät antoivat aikaisempien vuosien tavoin palautetta liiallisesta organisaatiokeskeisyydestä ja kaipasivat enemmän käyttäjäystävällisyyttä sivujen rakenteeseen ja kielenkäyttöön (Kause 2011, 13). Olen seuraavissa esimerkeissä alleviivauksella korostanut verkkosivujen lukijalle mahdollisesti vieraat ammattikieliset termit.

"Varhaiskasvatus muodostaa oman tulosalueensa sivistystoimessa ja ruotsinkielisten palveluiden osalta päivähoito ja opetus on sijoitettu ruotsinkielisten palvelujen tulosalueelle."

"Toimintatapana aluevastuinen tiimityö moduleissa ja yksiköissä sekä verkostoyhteistyö eri hallintokuntien, muiden toimintayksiköiden sekä seutukuntien kesken."

"Hallinnollisesti päivähoito siirtynyt opetuspalveluiden päävastualueelle – – "

Toisaalta kehyksessä kuitenkin pyritään puhuttelemaan myös suoraan lukijaa erityisesti silloin, kun kyse on nimenomaan verkkopalveluiden käyttämisestä ja tiedon löytämisestä verkkosivuilta. Verkkosivun lukija nähdään tällöin kunnan verkkopalveluiden ja sähköisten asiointipalveluiden käyttäjänä, johon pyritään luomaan välittömämpi suhde. Häntä puhutellaan yksikön tai monikon toisessa persoonassa ja ohjataan käyttämään sähköisiä asiointipalveluja, kuten sähköistä päivähoitohakemusta tai verkkolomakkeita (ks. Taavila 2000, 45–46). Tällainen puhetapa viittaa sellaisen uuden asiakaslähtöisemmän ja vuorovaikutteisemmän verkkoviestinnän toimintakulttuurin tavoitteluun, johon viimeisin verkkoviestinnän ohjeistus myös kuntia ohjaa (ks. Krogell-Magni 2010).

"Voit täyttää ja lähettää sähköisen päivähoitohakemuksen ja löytää paljon varhaiskasvatustalveluihin liittyvää muuta tietoa."

"Lähetä palautetta tästä sivusta"

"Tulosta päivähoidon hakemuslomake tästä!"

"Sähköisellä hakemuksella voit tehdä lapsesi päivähoitohakemuksen, avoimen varhaiskasvatustoiminnan hakemuksen, esiopetukseen ilmoittautumisen ja arvion päivähoitomaksusta."

Kuntaviestinnän kehyksen viranomaispuhe tuotetaan usein toistuvilla sanavalinnoilla, kuten erityisesti viranomaistoimintaa osuvasti kuvaavien teosanojen kautta. Tällaisia sanoja ovat muun muassa hyväksyä, päättää, käsitellä, huolehtia tai vastata jostakin.

"Suomenkielinen varhaiskasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyi – – päiväkodin tarveselvityksen muutoksen.

" – – kaupunginhallitus päätti kokouksessaan, että päivähoitomaksuihin tulee indeksikorotus 1.8.2010 alkaen sosiaali- ja terveysministeriön ilmoituksen mukaisesti."

"Varhaiskasvatuksen tulosalue huolehtii siitä, että lasten lakisääteistä päivähoitoa ja esiopetusta on saatavissa kunnan järjestämänä ja valvomana – –"

Kuntaviestinnän kehyksen varhaiskasvatuspuheessa ei mainita lapsia tai kuulla lasten ääntä. Lapsi sanana liittyy vain määrittelemään muita kehyksessä käytetty sanoja ja termejä, kuten esimerkiksi *lasten lakisääteinen päivähoito* tai *lapsen päivähoitohakemus*.

7.4 Lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa laadukasta varhaiskasvatustyötä

Kolmessa edellä tarkastellussa kehyksessä kuvaa varhaiskasvatuksesta tuotetaan varsin aikuislähtöisesti päivähoitopalveluiden ja hoitopaikan sekä kuntaorganisaation viestinnän näkökulmista. *Varhaiskasvatuksen ja kehittämisen kehyksessä* huomio kohdistetaan viimein lapseen ja tämän hyvän kasvun ja kehityksen mahdollistamiseen. Kehyksen tulkinnoissa varhaiskasvatus näyttäytyy lapsen persoonallisuuden tasapainoisen ja ikäkauden mukaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteellisenä tukemisena ja edistämisenä sekä kasvua ja kehitystä tukevan kasvu- ja hoitoympäristön luomisena.

"Päivähoidon tavoitteena on – – luoda turvallinen ja myönteinen ympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen."

" – – kunta tarjoaa lapsille laadukasta ja turvallista kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaa sekä vanhempien että lapsen erityistarpeet huomioivaa päivähoitoa."

" – – varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda lämmin, rauhallinen, turvallinen ja lapsia kiinnostava kasvu- ja oppimisympäristö, jossa on tilaa leikille."

Kehyksessä nostetaan esille varhaiskasvatustyön perustana olevia tekijöitä ja arvoja. Lapsuuden arvostaminen sellaisenaan sekä hyvän lapsuuden turvaaminen jokaiselle lapselle nähdään tärkeäksi. Muutamilla sivuilla käytetään lasta tai lapsuutta kuvaavia runo- tai muita kirjallisuuslainauksia sekä lasten omia kuvauksia ja kokemuksia varhaiskasvatuksesta korostamaan varhaiskasvatuksen ja lapsuuden keskeistä merkitystä ihmiselämässä.

"Lapset ovat tulevaisuuden kallio. Lasten silmistä katsomme huomiseen, työn ja leikin maisema aukeaa kuin omenakukkien lumi toukokuun aamuna. Lasten silmistä huomispäivä saa kirkkautensa. Lapset kantavat toivoa huomiseen. (Inkeri Karvonen)"

"On tärkeää, millä tavoin ihminen herää, miten aloittaa päivän. Ja lapsuushan on juuri meidän aamumme. (Tove Jansson)"

Näiden kirjallisuuslainausten kautta tuotetaan lapsuudelle sekä varhaiskasvatukselle lapsuutta tukevana toimintamuotona ratkaiseva merkitys ihmiselämän perustana ja tulevaisuuden rakentajana. Kehyksessä kuvataan myös käytännön varhaiskasvatustyön ja -toiminnan keskeisiä lähtökohtia, kuten lasten leikin arvostamista, avointa vuorovaikutusta sekä lapsen yksilöllisyyden ja eri kehitysvaiheiden huomioimista toiminnassa. Vaikka näitä toiminnan perustana olevia arvoja kuvataan valtaosin yksikön kolmannen persoonan tai passiivin kautta, käytetään joillakin sivuilla myös monikon ensimmäistä persoonamuotoa tuomaan esiin enemmän ihmisten ja kasvatusyhteisön ääntä etäiseltä tuntuvan varhaiskasvatusorganisaation sijasta.

"Varhaiskasvatuksen perustana on lapsuuden arvostaminen. Lapsen yksilöllisyys ja eri ikävaiheiden kehitystarpeet halutaan ottaa huomioon mahdollisimman hyvin."

"Opetus- ja kasvatustyössä pidämme tärkeänä: jokaisen lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukemista, leikin avulla kasvamista ja oppimista, avointa vuorovaikutusta."

Lapsen ja lapsuuden arvostaminen nostetaan siis keskeiseksi varhaiskasvatustyötä ohjaavaksi tekijäksi. Itse lapselle verkkosivujen tekstit tuottavat kuitenkin aikuisen kasvatustoiminnan, arvostuksen, tuen ja turvan tarvitsijan roolin. Vain yhden tutkimuskunnan verkkosivuilla lapsi nähdään vertaisryhmän vuorovaikutuksesta ammentavana aktiivisena toimijana ja oppijana. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä viime aikoina esille noussut lasten osallisuus ja sen vahvistaminen sekä lapsen äänen kuuleminen eivät siten vielä tule laajemmin esille verkkosivujen tekstien tuottamassa varhaiskasvatustilanteessa.

"Tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle hyvä lapsuus. Lapsen turvallisuudesta huolehtiminen on toiminnan lähtökohta."

"Onnistumisen elämykset ja yhteiset kokemukset toisten kanssa ovat merkityksellisiä lapsen elämässä. Lapsen ilo ja innostuneisuus luovat pohjaa tasapainoiselle kasvulle ja elinikäiselle oppimiselle."

Vaikka lapsen ääntä ja aktiivista toimijuutta ei kehyksessä tuoteta tekstin kautta, tulevat lapset kuitenkin näkyväksi joidenkin varhaiskasvatuksen verkkosivuilla olevien valokuvien kautta. Valokuvat tuottavat lapselle aktiivisen, luovan ja innokkaan toimijan roolin. Kuvissa lapset ovat pienissä vertaisryhmissä keskellä toimintaa, kuten esimerkiksi ulkoleikeissä, metsäretkillä, rakenteluleikeissä. Kuvissa ei yleensä näy aikuisia, vaan lapset ovat niissä pääosassa. Monien ryhmäkuvien lisäksi lapsista on sivuilla lähikuvia, joissa ilmeet, eleet ja katseet rakentavat mielikuvaa lapsen hyvästä olosta ja osallisuudesta omassa arjessaan ja vertaisryhmässään (Kuva 3).

Kuva 3. Lapsi aktiivisena toimijana vertaisryhmässään. (Kuvien lähde: Vantaa, Hyvinkää, Vaasa ja Ylöjärvi)

Lapsen ja lapsuuden arvostuksen lisäksi varhaiskasvatuksen ja kehittämisen kehyksessä tuodaan esiin laadukas, moniammatilliseen osaamiseen ja kehittämiseen perustuva suunnitelmallinen varhaiskasvatustyö. Joillakin verkkosivuista kuvataan varhaiskasvatussuunnitelman ja suunnittelun tarkoitusta, merkitystä sekä käyttöä varhaiskasvatuksessa, mutta yleisimmin varhaiskasvatussuunnitelma on näkyvissä vain tiedostolinkkinä sivulla.

"[Kaupungin] varhaiskasvatussuunnitelman löydät täältä."

"Varhaiskasvatussuunnitelma."

Varhaiskasvatussuunnitelmaa pidetään keskeisimpänä käytännön varhaiskasvatustyötä ja päivähoitoyksiköiden toimintaa ohjaavana asiakirjana. Suunnitelmien varsinaisesta sisällöstä ei varhaiskasvatuksen pääsivulla yleensä kuitenkaan kerrota, vaan sivun käyttäjän odotetaan itsenäisesti tutustuvan ja lukevan suunnitelmaa erikseen avautuvasta linkistä. Joidenkin kuntien sivuilla varhaiskasvatusta esitellään tarkemmin valikosta aukeavalla erillisellä alisivulla.

Verkkosivut tuottavat kuvaa laadukkaasta varhaiskasvatuksesta kertomalla henkilöstön moniammatillisuudesta, vahvasta kehittämiseen ja täydennyskoulutukseen perustuvasta varhaiskasvatuksen osaamisesta sekä koulutus- ja kehittämissyhteistyöstä muun muassa yliopiston ja muiden yhteistyö-

kumppanien kanssa. Verkkosivujen varsinaisessa sisältötekstissä kouluttaminen ja kehittäminen tuodaan esiin vain kahden tutkimuskunnan sivuilla. Muilla sivuilla kehittämispuhetta tuotetaan kehittämishankkeisiin ja -projekteihin viittaavilla valikko- ja tiedostolinkeillä, kuten esimerkiksi *Kehittämistoiminta* tai *Hankkeet ja projektit*.

"Päivähoito on mukana useissa yliopiston projekteissa ja yhteistyössä tuotetaan uutta tutkimuksellista tietoa varhaiskasvatuksen alueelta."

Päivähoito nähdään käytännön toimijana yllä olevassa esimerkissä yhtenä uuden varhaiskasvatus-tiedon tuottajana yliopiston ohella. Yliopisto- tai tutkimusyhteistyötä ei tuoda esille muiden kuntien verkkosivuilla ainakaan tässä vuoden 2010 aineistossa, mutta varhaiskasvatuksen laadun seuraaminen ja kehittäminen sen sijaan näkyy useilla verkkosivuilla. Siitäkään ei puhuta paljoa verkkosivun varsinaisessa sisältötekstissä, mutta sivun lukijaa ohjataan laatuun liittyvän lisätiedon, kuten esimerkiksi laatukäsikirjojen tai laatukyselyiden, äärelle valikon otsikoiden ja tiedostolinkkien kautta.

Vanhemmat nähdään tässä varhaiskasvatuksen ja kehittämisen kehyksessä yhteistyön tekijöinä ja avoimen vuorovaikutuksen kumppaneina. Heidät kutsutaan mukaan sekä varhaiskasvatuksen laatu-työhön erilaisten laatu- ja tyytyväisyyskyselyiden kautta että luomaan päivähoidon kanssa yhdessä lapsille hyvää kasvuympäristöä. Lapsen asemasta varhaiskasvatuksen laatu työssä ei puhuta verkkosivuilla. Erään kunnan sivuilta löytyy kuitenkin lyhyt lapsen puheenvuoro hyvän päivähoidon puolesta:

"Syötäis vähän, nukuttais vähän, leikittäis paljon – lapsen kuvaus unelmapäiväkodista"

7.5 Yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta

Varhaiskasvatuksen ja kehittämisen kehyksessä vanhemmat nähdään osana laadukkaana varhaiskasvatuksen tuottamista. *Kasvatuskumppanuuden kehyksessä* vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön välille rakennetaan sen sijaan kasvatuksellista kumppanuussuhdetta, joka luo vahvan perustan lapsen hyvälle hoidolle ja tasapainoiselle kasvulle päivähoidossa. Varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuus nähdään kehyksen puheessa vanhempien kotikasvatuksen tukemisena sekä lapsen hoidon ja kasvun yhteisenä suunnitteluna ja edistämisenä.

"Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävissä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä."

"Hyvä hoitosuhde onnistuu vanhempien ja henkilökunnan yhteistyönä."

Valtaosalla varhaiskasvatuksen sivuista kasvatuskumppanuuden kehityksen puhe tuotetaan korkeintaan muutaman lauseen yleisellä kuvauksella kotikasvatuksen tukemisesta sekä yhteistyöstä vanhempien ja henkilöstön kesken tai korostamalla muuten kasvatuskumppanuuden tärkeyttä toiminnassa. Muutaman kunnan sivuilla kasvatuskumppanuuden tulkinta tuotetaan yleiskuvauksen sijaan tai lisäksi tarkemmalla kuvauksella kumppanuuden rakentumisesta ja rakentamisesta.

"Kasvatuskumppanuus alkaa ensimmäisestä yhteydenotosta vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ottaa yhteyttä vanhempiin sopien alkukeskusteluajasta."

"Kumppanuus alkaa tutustumisesta. Ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon, käydään aloituskeskustelut lapsen kotona."

Päivähoidon aloitukseen liittyvät tutustumiset, keskustelut ja lapsen kasvatuksesta yhdessä tehdyt sopimukset nostetaan puheessa keskeisiksi kasvatuskumppanuuden perustan luojiksi. Aloituskeskustelut nähdään vanhempien ja henkilöstön keskinäistä luottamusta ja avointa vuorovaikutusta rakentavina sekä kasvatustehtävälle yhteistä pohjaa luovina merkittävinä käytäntöinä, joissa voidaan käydä myös kasvatukseen liittyvää arvokeskustelua.

"Aloituskeskustelujen tavoitteena on edistää päivähoidon alkutaipaleen myönteistä sujumista sekä luoda pohja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle ja kasvatuskumppanuudelle."

"Vanhempien kanssa sovitaan konkreettisista järjestelyistä ja keskustellaan kasvatukseen liittyvistä arvoista, näkemyksistä sekä hoidon aloittamiseen liittyvistä tuntemuksista."

Kasvatuskumppanuus näyttäytyy verkkosivujen puheessa yleisen kotikasvatuksen tukemisen ja yhteistyön lisäksi nimenomaan näinä hoidon alkaessa joko kotona tai päivähoitopaikassa toteutettavina keskusteluina tai vähintään kerran vuodessa käytävinä kasvatustilaisuuksina lapsen varhaiskasvatussuunnitelmista. Karilan (2011, 62) mukaan nimenomaan varhaiskasvatustilaisuuksien merkityksellistetäänkin yleisesti kasvatuskumppanuuden työmuodoiksi ja niihin liitetään olennaisena piirteinä vuorovaikutuksen luominen, kumppanuuden vahvistaminen, tietojen välittäminen sekä yhteisistä käytännöistä sopiminen. Nämä piirteet tulevat esiin myös oman aineistoni verkkosivujen kasvatuskumppanuuspuheessa.

"Päivähoidon alkaessa laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa."

"Päivähoidossa tehdään lapselle yhdessä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelma, jonka toteutumista seurataan ja tarkistetaan vähintään kerran vuodessa."

Lapsen hoidon ja kasvatuksen yhteistä suunnittelua luonnehditaan kehyksen puheessa lähinnä näinä aloitus- ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluina. Päivittäisestä arjen kasvatuskumppanuudesta ja spontaaneista keskusteluista ei tutkimuksen kohteena olevilla verkkosivuilla puhuta lainkaan.

Perheet ja vanhemmat nähdään kasvatuskumppanuuden kehyksessä yhteistyökumppaneina, mutta heille ei puheessa tuoteta kuitenkaan kovin aktiivista roolia. Vanhempiin tutustutaan, heitä tuetaan ja heidän kanssaan keskustellaan ja sovitaan hoitoon liittyvistä asioista sekä luodaan yhdessä lapselle kasvuympäristöä. Vanhempien osallistamista ja osallisuutta, kuten esimerkiksi aloitteita, toiveita, tai mielipiteitä, ei verkkosivujen puheessa mainita nimenomaan kasvatuskumppanuuden näkökulmasta kahta kuntaa lukuun ottamatta. Näistä kunnista toisen sivuilla esitellään päivähoiton arvot, jotka on tuotettu vanhempien, lasten ja henkilökunnan yhteistyönä. Ja sen toisen kunnan verkkosivulla, jossa jollakin tavalla puhutaan lasten ja vanhempien osallisuudesta, vain vuosittainen kasvatust keskustelu nostetaan esiin osallisuuden lisääjänä.

"Perheen vaikutusmahdollisuuksia pyritään lisäämään käymällä jokaisen perheen kanssa kasvatust keskustelu vähintään kerran vuodessa."

"Lasten ja vanhempien vaikutusmahdollisuuksien ja osallistumisen lisääminen on jatkuva haaste varhaiskasvatustoiminnassa. Varhaiskasvatuspalveluja arvioitaessa kunnioitetaan asiakkaan näkemystä ja kokemusta palvelun laadusta."

Jälkimmäisessä esimerkissä osallisuus tuodaan tuolla samaisella verkkosivulla esille varhaiskasvatuksen toiminnassa näkyvänä haasteena, mutta tasavertaisen osallisuuden näkökulmasta siihen ei kuitenkaan tuoteta puheessa ratkaisua. Vanhemmat ja lapset nähdään asiakkaina, jotka saavat osallistua vasta palveluiden arviointiin. Vanhempien mielipiteitä ja palautetta pyydetään ja kuunnellaan siten pikemminkin varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaina kuin otetaan heidät mukaan koko varhaiskasvatustoiminnan prosessiin kasvatuksen tasavertaisina kumppaneina.

Kehyksessä kieltä käytetään passiivimuodossa kuvaamaan kasvatuskumppanuutta yleisellä tasolla. Vain kahden kunnan sivulla käytetään myös monikon ensimmäistä persoonaa tuomaan sivun puhujan ääntä ja varhaiskasvatusta yhteisönä näkyviin.

"Varhaiskasvatuksen perustana on kasvatuskumppanuus".

"Pyrimme siihen, että lapsen ja perheeseen tutustutaan joko lapsen kotona tai päivähoitopaikassa ennen kuin lapsi aloittaa päivähoitossa."

"Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa on meille tärkeää."

Vanhempia tai sivujen lukijaa ei kuitenkaan puhutella suoraan esimerkiksi yksikön tai monikon toisessa persoonassa tai muuten osallisteta vuorovaikutuksellisesti kasvatuskumppanina verkkosivuilla, vaikka verkko viestintämuotona ja -kanavana tämän mahdollistaisikin. Varhaiskasvatuksen pääsivua ei siten verkkosivujen puheessa tuoteta eikä ilmeisesti siten nähdä varsinaisen kasvatuskumppanuuden rakentamisen paikkana.

Vanhempien kanssa toteutettavan kasvatuskumppanuuden lisäksi kasvatuskumppanuus näyttäytyy joidenkin verkkosivujen puheessa myös kunnan eri toimijoiden välisenä yhteistyönä ja lapsen kasvatuksellisen jatkumon mahdollistajana.

"Tämä [kasvatuksellisen jatkumon rakentaminen] tarkoittaa yhtenäisiä toimintalinjauksia ja uudenlaista lapsilähtöistä yhteistyötä päivähoidon, esiopetuksen ja koulun välillä."

"Päivähoito edistää lapsen yksilöllistä ja tasapainoista kehitystä yhteistyössä lapsen vanhempien ja eri sidosryhmien kanssa huomioiden lapsen hoidon, kasvatuksen ja oppimisen tukemisen."

Varhaiskasvatuspuheen tuottaminen kasvatuskumppanuuden kehyksessä on verkkosivuilla vielä varsin vähäistä suhteessa muiden kehysten puheen esiintymiseen sivuilla. Vai kahdella viidestä varhaiskasvatuksen verkkosivusta puhutaan kasvatuskumppanuudesta, muilla sitä ei edes mainita.

7.6 Yhteenveto verkkosivujen varhaiskasvatuspuheesta

Kuntien verkkosivut tuottavat varhaiskasvatukselle varsin monenlaisia tulkintoja. Näitä tulkintoja on tässä tutkimuksessa tarkasteltu ja analysoitu kehysten käsitteen avulla. Kukin aineistosta löydettyistä viidestä kehyksestä tuottaa selkeästi omanlaistaan tulkintaa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Kehysten kuvaukset varhaiskasvatuksesta eroavat toisistaan muun muassa siinä, millaisia tehtäviä varhaiskasvatukselle niissä on tuotettu sekä siinä, millaisiin teemoihin ja sisältöihin puhe niissä painottuu. Keskeisiä kehysten puhetaiposten erotteluja tuottavat myös kielelliset valinnat, kuten erilaiset sanastot ja laatusanojen käyttö sekä vuorovaikutuksen rakentamisen tapa sivun lukijan kanssa. Eri kehykset tuottavat myös lapselle, vanhemmalle, sivujen lukijalle sekä itse verkkosivuille erilaisia rooleja. Olen koontanut kiteytykset analyysin tuloksista ja kehysten tuottamista puhetavoista seuraavan sivun kuvaan 4.

Päivähoito ja hoitopaikka

Varhaiskasvatus päivähoitona sekä erilaisten hoitomuotojen järjestämisenä ja järjestäjänä

Päivähoitopaikan hakeminen, käyttäminen ja irtisanominen

Informaation antaminen ja vastaanottaminen

Vanhempien lakisääteinen oikeus valita hoitomuoto, lapsen oikeus saada hoitoa, kunnan velvollisuus järjestää hoito

Vanhemmat hoitopaikan valitsijoina, hakijoina ja tarvitsijoina, lapsi valintoja ohjaavana kohteena ja hoidon tarvitsijana

Viranomaispuhetta, jossa ei kuvailevia sanoja eikä rakenneta vuorovaikutusta, passiivi- tai yksikön/monikon 3. persoonamuodossa

Palvelu ja asiakkuus

Varhaiskasvatus laadukkaiden ja monipuolisten päivähoito- ja varhaiskasvatuspalvelujen tarjoamisena ja tarjoajana

Viestintä- ja asiantikanavien tarjoaminen sekä palautteen pyytäminen ja antaminen

Lapsi ja perhe palveluiden saajana ja käyttäjänä

Sivujen käyttäjän oletus asiakkaaksi, jonka kanssa pyritään vuorovaikutukseen ja joka hakee itsenäisesti tietoa sivuilta

Suoraan lukijalle kohdistettua puhetta yksikön/monikon 2. persoonassa

Myönteistä ja kuvailevaa puhetta, jossa paljon laatusanoja

Kuntaviestintä

Varhaiskasvatus kunnallisena organisaationa ja toiminnastaan viestivänä kuntatoimijana

Oletukset sivujen käyttäjistä: organisaation toiminnasta kiinnostunut tiedonhakija, työtä etsivä varhaiskasvatuksen ammattilainen sekä verkkopalveluista kiinnostunut asiakas

Organisaatorakenne ja sen muutokset, lautakuntien päätökset, strategiset linjaukset, yhteystiedot, rekrytointi ja ajankohtaistiedottaminen

Kaksijakoinen puhetapa: organisaatiopuhe, jota ei osoiteta kenellekään vs. verkkopalveluiden käyttäjän suora puhuttelu yksikön/monikon 2. persoonassa

Lasta ei kehysten puheessa huomioida

Varhaiskasvatus ja kehittäminen

Varhaiskasvatus lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteellisena tukemisena

Lapsen kasvua ja kehitystä tukevan kasvu- ja hoitoympäristön luominen vanhempien kanssa

Lapsen ja lapsuuden sekä leikin arvostaminen varhaiskasvatuksen perustana

Lapsen yksilöllisyyden ja tarpeiden huomiointi

Lapsi tekstissä aikuisen arvostuksen, tuen ja turvan tarvitsijana, mutta kuvissa aktiivisena oppijana, toimijana ja osallisena vertaisryhmässään

Laadukas ja moniammatillinen osaaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksen perustana

Puhe yksikön 3. persoonassa tai passiivissa

Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatus kasvatuksellisenä kumppanuussuhteena vanhempien kanssa
Kotikasvatuksen tukeminen, lapsen hoidon ja kasvatuksen yhteinen suunnittelu ja edistäminen

Päivähoidon aloitus kasvatuskumppanuuden käynnistäjänä: tutustuminen, keskustelu ja yhteiset sopimukset kasvatuskäytännöistä

Aloitus- ja varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut kasvatuskumppanuuden muotoina

Luottamus ja vuorovaikutus

Puhe passiivissa, ei puhutella lukijaa eikä rakenneta kasvatuskumppanuutta verkossa

Varhaiskasvatuksen sidosryhmät myös kasvatuskumppaneina

Kuva 4. Eri kehysten tuottamat tulkinnat varhaiskasvatuksesta kuntien verkkosivujen puheessa

8 Pohdinta

Kuntien verkkosivut voidaan nähdä eräänlaisena kehikkona tai ikkunana, jonka kautta on mahdollista tutkia ja tarkastella varhaiskasvatuksen todellisuuden ja sosiaalisten käytäntöjen rakentumista. Se, millaisena maailma ikkunan läpi näyttäytyy, riippuu muun muassa ikkunan koosta, lasin kirkkaudesta tai vääristävyydestä, ikkunan suunnasta sekä siitä, missä itse olemme suhteessa ikkunaan ja minne katseemme suuntaamme. (Tuchman 1978, 1.) Kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivut osoittautuivat tutkimukseni aineistona varsin moniulotteiseksi ikkunaksi suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Tarkoitukseni oli selvittää diskurssianalyysin keinoin, millaisena suomalainen varhaiskasvatus näyttäytyy kuntien verkkosivujen tuottamana. Tarkastelun apuvälineeksi valitsin kehyksen käsitteen, jonka avulla löysin aineistosta erilaisia verkkosivujen ikkunasta avautuvaa varhaiskasvatuksen maisemaa ja maailmaa kuvaavia tekijöitä.

Eri kuntien varhaiskasvatuksen verkkosivut vaikuttivat yleisesti katsoen hyvin samanlaisilta niin sisällöiltään kuin ulkoasultaan. Kuntien sivujen samankaltaisuuden syynä lienevät muun muassa yhteiset valtakunnalliset ohjeistukset verkkosivujen sisällöistä ja toteutuksista. Ohjeissa mainitaan erikseen esimerkiksi se, että kunnan verkkosivut on "*tunnistettava nimensä, sisältönsä ja graafisen ilmeensä mukaan kunnan palveluksi*" (Kuntien www-viestinnän ohjeet 2001). Myös varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen, kuten esimerkiksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) ja Lain lasten päivähoidosta (19.1.1973/36), puhutavat näkyvät verkkosivuilla. Varhaiskasvatuksen verkkosivujen *diskurssianalyttinen tarkastelu* paljasti ja toi näkyviin kuitenkin suuria eroja siinä, *mistä* ja erityisesti *miten* verkkosivuilla itse asiassa varhaiskasvatuksesta puhutaan sekä *miten* näitä *puhetapoja* erilaisilla kielenkäytön valinnoilla *tuotetaan*

Suomalainen varhaiskasvatus näyttäytyy tutkimuksessani tarkasteltujen kuntien vuonna 2010 tallennettujen verkkosivujen vallitsevassa puheessa *päivähoitona ja hoitopaikkoina lapsille sekä päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluina lapsiperheille*. Verkkosivuilla puhutaan varhaiskasvatuksesta myös *lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteellisena tukemisena sekä kasvatuksellisena kumppanuussuhteena vanhempien kanssa*, mutta tällaista puhetta kuntien verkkosivut tuottavat selvästi vähemmän, usein vain pieninä paloina vallitsevan puheen joukossa. Näiden varhaiskasvatuksen tulkintojen ohella verkkosivut tuottavat vallitsevassa puheessaan kunnalliselle *varhaiskasvatukselle aktiivisen roolin kuntalaisille ja päivähoidon asiakkaille viestivänä kuntatoimijana*.

8.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kuntien verkkosivujen diskurssianalyttinen tarkastelu paljasti sivujen tuottavan varhaiskasvatusta koskevaan julkiseen puheeseen joiltain osin vielä varsin perinteiseltä vaikuttavan sekä päivähoitolain ja muiden varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen kielenkäytöstä ammentavan tulkinnan. Valitsevista *päivähoidon ja hoitopaikan, palvelun ja asiakkuuden* sekä *kuntaviestinnän kehyksissä* varhaiskasvatuksesta puhutaan lähinnä päivähoitona sekä erilaisina kunnassa tarjolla olevina ja kunnan järjestäminä päivähoitomuotoina ja -paikkoina osana varhaiskasvatuspalveluja. Nämä tulokset löytyvät myös Valtioneuvoston periaatepäätöksestä Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (2002) sekä päivähoitolaista (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36).

Vaikka varhaiskasvatus onkin terminä jo vakiintunut pienten lasten kasvatusta ja päivähoitoa linjaavien valtakunnallisten dokumenttien kielenkäyttöön, vaikuttaa siltä, että kuntien verkkosivujen varhaiskasvatusta kuvaavaan kieleen se on tulossa vasta nyt laajemmin. Tämä on havaittavissa paitsi tämän tutkimusaineiston verkkosivujen vielä vahvasta päivähoitodiskurssista sekä päivähoito- ja varhaiskasvatussanojen rinnakkaisesta käytöstä sivuilla myös verkkosivuille ohjaavien linkkien ja sivujen otsikointien kielenkäytön viimeaikaisista muutoksista. Aineiston keruuvaiheessa vuonna 2010 tutkimuskunnista 72 prosenttia ohjasi käyttäjän varhaiskasvatuksen verkkosivuille päivähoitolinkein kautta ja vain 15 prosenttia kunnista käytti varhaiskasvatus-sanaa. Nyt vuonna 2012 sivuille ohjataan päivähoiton kautta 56 prosentissa ja varhaiskasvatuksen kautta 29 prosentissa kunnista. Samanlainen muutos on tapahtunut myös verkkosivujen otsikoinnissa. Päivähoidosta puhui kaksi vuotta sitten 70 prosenttia kunnista, kun tuota sanaa käyttää nyt enää vain 44 prosenttia tutkimuskunnista. Varhaiskasvatus- tai varhaiskasvatuspalvelut -sanojen käyttö puolestaan on lisääntynyt sivujen otsikoissa 15 prosentista 37 prosenttiin.

Varhaiskasvatuksen verkkosivujen tulkinnoissa heijastuvat myös kuntien verkkosivuihin yleensä liittyvät diskursiiviset käytänteet; ne vakiintuneet kielelliset ja kulttuuriset toimintatavat, jotka määrittävät, mitä ja miten kyseisillä verkkosivuilla yleisesti puhutaan (Lehtonen 1996, 68; Pietikäinen & Mäntynen 2009, 42-43). Kuntien verkkosivuilla on oma historiallinen kehityskulkunsa, jonka alkuvaiheessa tärkeintä oli ylipäätään kunnan läsnäolo verkossa sekä sivujen toimiminen yksisuuntaisena tiedotuskanavana (Kuntien www- viestinnän ohjeet 2001, 3). Sittemmin sivujen kehitystä ovat ohjanneet aika ajoin päivitettävät kuntien verkkoviestinnän ohjeistukset, joilla on pyritty tuomaan uudenlaista näkökulmaa sekä vastavuoroisen ja osallistavan viestinnän elementtejä sivuille. Uusimmat verkkoviestinnän ohjeistukset julkaistiin tutkimusaineistoni keräämisvuonna, mutta niiden vaikutuksia ei erityisesti vielä tämän tutkimuksen tuloksissa ole havaittavissa.

Kuntaviestinnän kehyksen tuottamassa organisaatiopuheessa näkyy pikemminkin kuntasivujen perinteinen informaation antajan ja tiedon välittäjän rooli, vaikka kehyksen puheessa toisaalta pyritäänkin jo verkkosivujen käyttäjää aktivoivaan ja osallistavaan vuorovaikutukseen.

Tutkimuksen analyysissä löydetty kehykset tuottavat erilaisia tulkintoja varhaiskasvatuksen tehtävistä. Verkkosivujen puheessa varhaiskasvatuksen tehtävinä painottuvat lakisääteisen päivähoiton ja sen erilaisten hoitomuotojen järjestäminen sekä niihin liittyvän tarvittavan informaation antaminen päivähoitoa tarvitseville. Varhaiskasvatus nähdään vahvasti myös laadukkaiden ja monipuolisten päivähoito- ja varhaiskasvatuspalveluiden sekä sähköisten viestintä- ja asiointipalveluiden tuottamisena ja tarjoamisena lapsiperheille. Vielä 1970-luvulla päivähoiton tehtäväksi nähtiin lastensa parasta ymmärtämättömien vanhempien kotikasvatuksen tukeminen kodinomaisessa päiväkodissa (Onnismaa 2001, 362), mutta nykyisessä verkkosivujen puheessa päivähoiton kodinomaisuudesta ei enää puhuta lainkaan ja kotikasvatuksen tukeminenkin liitetään nyt kasvatukselliseen kumppanuuteen pyrkivään vuorovaikutussuhteeseen vanhempien kanssa.

Varhaiskasvatuksen ja kehittämisen kehyksen tuottamasta pedagogisesta näkökulmasta käsin varhaiskasvatuksen tehtäväksi muodostuu lapsen hyvän kasvun, kehittymisen ja oppimisen tavoitteellinen edistäminen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden sekä tätä prosessia tukevan kasvu- ja hoitoympäristön luominen yhdessä vanhempien kanssa. Tämä varhaiskasvatukselle tuotettu tehtävä perustuu lapsen ja lapsuuden, lasten leikin sekä moniammatillisen osaamisen arvostamiseen. Se on osin yhteneväinen Onnismaan (2010, 217) varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen tutkimuksestaan löytämän universalistisen lapsuusdiskurssin kanssa, jossa päivähoiton tehtävänä näyttäytyy hyvää lapsuutta tuottavan hyvinvointipalvelun tarjoaminen.

Vaikka varhaiskasvatus monesti nykyään ymmärretään lapsen subjektiivisena oikeutena julkiseen varhaiskasvatukseen (ks. esim. Aihos-Määttä 2006, 66), tämän tutkimuksen aineistossa se näyttäytyy lapsen oikeutena tarvitsemaansa päivähoitoon ja hoitopaikkaan. Varhaiskasvatuksen tehtäväksi ymmärretään tässä kehyksessä kuitenkin lapsen yksilöllisyyden ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen, mutta muita esimerkiksi Alasuutarin (2003, 394) vanhempien haastattelututkimuksessa esille nousseita lapsilähtöisiä tehtäviä, kuten lapsen sosiaalisuuden kehittämistä tai virikkeiden antamista, ei näiden sivujen puheessa esiinny. Varhaiskasvatukselle ja päivähoitolle usein annettu rooli lasten sosiaalisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajana tuodaan sekkin esille ainoastaan yhden kunnan verkkosivuilla mainintana vertaisryhmän merkityksestä lapsen kokemusmaailmassa.

Lapselle tuotetaan verkkosivujen puheessa monenlaisia rooleja, vaikka itse lapsen näkyvyys ja lapsen äänen kuuluvuus näiden verkkosivujen puheessa onkin varsin vähäistä. Lapsi tuotetaan näkyvänä, aktiivisena ja osallistuvana toimijana lähinnä verkkosivujen valokuvien kautta, kun sen sijaan tekstien puheessa hänet kuvataan pikemminkin aikuisen arvostuksen, tavoitteellisen tuen, turvan ja hoidon tarvitsijana ja saajana sekä vanhempien päivähoitoratkaisuja ja -valintoja ohjaavana hoidon kohteena. Näissä tulkinnoissa näkyy yhteyksiä Varhaiskasvatussuunitelman perusteiden tuottamiin lapsidiskursseihin subjektiivisesta, homogeenisesta ja päivähoidon lapsesta (Rautio 2005, 45). Kuntaviestinnän kehyksessä lapsesta ei puhuta juuri millään tavalla. Lapsen itsensä huomioiminen jää vähäiseksi myös aikuisten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön painottuvassa kasvatuskumppanuuden kehyksessä.

Alasuutarin (2003) vanhempia haastatelleen tutkimuksen perusteella voisi olettaa, että vanhemmat olisivat kiinnostuneita lukemaan varhaiskasvatuksen verkkosivuilta enemmän lapsen näkökulmasta tuotettua puhetta ja kuvausta varhaiskasvatuspalveluista. Vai onko kenties niin, että varhaiskasvatuksen pääsivujen tehtäväksi verkossa ajatellaan tuottaa vanhemmille ja kuntalaisille yleistä tietoa päivähoitoon liittyvistä asioista sekä tarjota sähköisiä palveluita, ja lapsi itsessään nähdään keskeiseksi ja tuodaan esille vasta kasvatusyksikkökohtaisten verkkosivujen osallistavassa puheessa. Lasta itseään ei kuitenkaan nähdä eikä huomioida varhaiskasvatuksen verkkosivujen lukijana tai varhaiskasvatuksen palveluihin tutustujana, vaikka monet lapset nykyisin ovatkin verkon ahkeria käyttäjiä varsin pienestä alkaen sekä lisäksi varsinaisia varhaiskasvatuspalveluiden 'loppukäyttäjiä'. Lasten ääni ja osallisuus voitaisiin huomioida verkkosivujen kehittämisessä esimerkiksi lapsiryhmien itse tekemien varhaiskasvatusta esittelevien videoklippien lisäämisellä verkkosivuilla.

Lasten vanhemmat oletetaan varhaiskasvatuksen verkkosivujen keskeiseksi lukijaryhmäksi, ja verkkosivut tuottavatkin heille erilaisia, jopa saman sivun puheessa vaihtelevia rooleja. Päivähoidon ja hoitopaikan kehyksessä vanhemmat nähdään lapselleen päivähoitoa tarvitsevina ja lakisääteistä oikeuttaan käyttävinä hoitopaikan valitsijoina ja hakijoina, joille annetaan tarvittava informaatio sopivan hoitopaikan löytämiseksi ja hakemiseksi. Palvelun ja asiakkuuden kehyksessä vanhemmille tuotetaan päivähoitopalveluita käyttävän asiakkaan rooli, ja asiakkaaseen pyritään luomaan suoralla puhuttelulla vuorovaikutteinen asiakaspalvelusuhde.

Asiakas oletetaan aktiiviseksi, osallistuvaksi ja halukkaaksi saamaan lisätietoa varhaiskasvatuksen palveluista, joten hänelle tarjotaan kehyksen puheessa erilaisia viestintä- ja asiointikanavia, lisätietolinkkejä sekä mahdollisuuksia palautteen antamiseen. Asiakkaan roolia vahvistetaan myös

kuntaviestinnän kehyksen puheessa, vaikka siinä roolia ei tuotetakaan juuri vanhempia mainiten vaan yleisemmin verkkosivun käyttäjää puhutellen. Varhaiskasvatuksen asiakkaat ovat kuitenkin oletettavasti pääasiassa lasten vanhempia, joten tulkitsen tämänkin asiakkaan roolin vanhemmille tuotetuksi.

Onnismaan (2001, 363) mukaan vanhemmat nähdään nykyisin yhä useammin yhteistyökumppaneina ja asiantuntevaa palvelua tarvitsevinä asiakkaina. Edellä tarkastellun asiakasajattelun ohella yhteistyökumppanuusdiskurssi näkyy myös oman aineistoni tuottamassa puheessa. Varhaiskasvatuksen ja kehittämisen sekä kasvatukumppanuuden kehyksissä vanhemmille tuotetaan yhteistyökumppanin ja kasvatuskumppanin roolit. Ensin mainitussa kehyksessä yhteistyö näyttäytyy lapsen kasvua ja kehitystä tukevan kasvu- ja hoitoympäristön yhteisenä luomisena, mutta jälkimmäisessä pyritään pitkäaikaiseen, avoimeen ja luottamukselliseen kumppanuuteen. Verkkosivujen puheessa varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien välinen kasvatuskumppanuus näyttäytyy kotikasvatuksen tukemisena ja yhteistyönä sekä kasvatustietokeskustelujen kautta rakentuvana luottamuksellisena suhteena. Samoin kuin Kekkosen (2012, 25) tuoreessa kasvatuskumppanuutta tarkastelevassa väitöskirjassaan, myös verkkosivujen puheessa keskeisiksi kasvatuksellista kumppanuutta rakentaviksi käytännöiksi nousevat lapsen päivähoidon aloittamiseen liittyvät henkilöstön ja vanhempien tapaamiset ja keskustelut joko lapsen kotona tai päivähoitopaikassa.

Kaiken kaikkiaan kuntien verkkosivujen varhaiskasvatuspuheessa otetaan varsin etäinen suhde varhaiskasvatuspalveluja ja päivähoitoa käyttäviin lapsiin, vanhempiin ja perheisiin. Heitä tarkastellaan sivuilla lähinnä varhaiskasvatustyön kohteina tai hyötyjinä sekä jossain määrin yhteistyökumppaneina, mutta heille ei kuitenkaan anneta sivujen puheessa erityistä puheenvuoroa. Lasten ja vanhempien ääni ei siten varsinaisesti kuulu tutkimuksella varhaiskasvatuksen verkkosivuilla eikä sivujen puheessa pyritä rakentamaan suoraa vuorovaikutusta vanhempien kanssa muuten kuin verkkosivujen tai sähköisten asiointipalvelujen käyttäjinä.

8.2 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Medioituneen yhteiskunnan sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen muutokset haastavat myös varhaiskasvatuksen toimijat tarkastelemaan uusin silmin omaa arkeaan ja sosiaalisia käytäntöjään. Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli tuottaa tähän varhaiskasvatuksen omien käytäntöjen reflektointityöhön uusia näkökulmia ja konkreettisia työkaluja. Tutkimuksen tuloksena kuntien verkkosivujen puheesta löytyi viisi erilaista tapaa rakentaa tulkintaa varhaiskasvatuksesta. Tutkimus-

sa löydetty kehukset ja niiden tuottamat erilaiset puhetaivat ja varhaiskasvatukselle annettujen merkitysten painotukset tarjoavat varhaiskasvatuksen käytännön toimijoille uudenlaisen näkökulman tarkastella omaan toimintaansa ja sen käytäntöihin liittyviä puhetapoja sekä varhaiskasvatusajattelun (Härkönen 2003, 217) näkyväksi tekemistä niin verkossa kuin varhaiskasvatuksen muissakin sosiaalisissa ja kulttuurisissa käytännöissä.

Tutkimuksen analyysissä löydettyjä kehiksiä voidaan hyödyntää kuntien verkkoviestinnässä samoin kuin missä tahansa muussa varhaiskasvatuksen toimintaa ja käytäntöjä näkyväksi tekevässä dokumentoinnissa ja viestinnässä niin koko organisaation tasolla kuin yksittäisissä varhaiskasvatusyksiköissä. Kehiksiä voidaan myös tietoisesti käyttää nostamaan näkyviin tai painottamaan tietynlaisia näkökulmia tai puhetapoja varhaiskasvatuspuheessa. Karvonen (2000) ja Entman (1993, 52–53) puhuvat *kehystämisestä*, jossa korostamalla tiettyä informaatiota ja toisaalta jättämällä jotain muuta huomioimatta voidaan jokin asia saada näyttämään halutunlaiselta. Varhaiskasvatuksen toimijat voivat tarkastella omia puhetapojaan ja viestintäänsä tässä tutkimuksessa löydettyjen kehysten avulla sekä pohtia, millaisia merkityksiä ja tulkintoja he haluavat omilla kielenkäyttötavoillaan pyrkiä sosiaalisissa käytännöissään tuottamaan.

Vaikka varhaiskasvatuksen verkkosivujen puheessa pyritäänkin rakentamaan vuorovaikutusta sivun käyttäjän ja lukijan kanssa, eivät verkkosivut vielä mahdollista asiakasperheiden, kuntalaisten tai tasavertaisten kasvatuskumppaneiden aktiivista osallisuutta varhaiskasvatuksen todellisuuden rakentamiseen siten kuin mediakulttuurissa olisi mahdollista. Kuntien verkkosivuja on uudistettu ja päivitetty ahkerasti tutkimusaineistoni keruun jälkeen, ja sivuille onkin lisätty osallisuuden kulttuurille ominaisia tapoja, kuten esimerkiksi sivujen sisällön jakamisen ja seuraamisen työkaluja.

Sosiaalisen median sovellukset ja toimintatavat voisivat tarjota kunnille vielä enemmän mahdollisuuksia osallistaa asiakasperheitä ja lapsia neuvotteluun verkkosivujen sisällöstä ja varhaiskasvatuksen tulkinnoista. Toisaalta monissa kunnissa lapsia ja perheitä osallistetaan muilla sähköisen kasvatuskumppanuuden foorumeilla kuten blogeilla ja digitaalisilla kasvunkansioilla yksittäisten kasvatusyksiköiden ja päiväkotien kontekstissa. Varhaiskasvatusorganisaatioissa voidaankin pohtia sitä, minkälaiseen osallisuuteen ja vuorovaikutussuhteeseen perheiden kanssa näillä varhaiskasvatuksen pääsivuilla verkossa halutaan pyrkiä.

Tutkimukseni ajoittui mielenkiintoiseen murrosvaiheeseen kuntaviestinnän ja verkkosivujen kehityksessä. Uudet verkkoviestinnän ohjeistukset julkaistiin samana vuonna, kun keräsin tutkimusaineistoni. Jo tuossa vaiheessa oli nähtävissä tulossa oleva ja joissakin kunnissa jo

käynnistynyt kuntien verkkosivustojen uudistusvaihe. Nyt tämän tutkimuksen päätyttyä tutkimuskunnista puolet ovat uudistaneet täysin tai päivittäneet perusteellisemmin sivujaan. Tästä olisi antoisaa jatkaa sivujen diskurssitutkimusta, ja selvittää ovatko uudet verkkosivustojen ohjeet tai ylipäättään lisääntyvän avoimuuden ja osallisuuden kulttuurin toimintatavat tuoneet muutoksia verkkosivujen ja varhaiskasvatuksen puhetapoihin.

Kuntien verkkosivujen diskursiivista tarkastelua olisi hyvä laajentaa myös kasvatusyksiköiden omille verkkosivuille ja tutkia, millaisia puhetapoja ja mahdollisia eroavaisuuksia niiltä löytyisi suhteessa tässä tutkittuun organisaatiotason puheeseen. Voisi ainakin olettaa, että esimerkiksi päiväkotien sivuilla näkyisi vahvemmin varhaiskasvatuksen ja kasvatuskumppanuuden kehysten tuottamat tulkinnat sekä esiintyisi enemmän lasten ja vanhempien osallisuutta rakentavia puhetapoja.

Tässä tutkimuksessa ei millään tavalla pureuduttu siihen, millaisen prosessin kautta tai keiden toimesta varhaiskasvatuksen verkkosivut ja niiden varhaiskasvatuspuhe on tuotettu. Jatkotutkimuksella voisi selvittää, millaisia tavoitteita ja funktioita kunnissa on asetettu verkkosivuille ja niiden tuottamille merkityksille varhaiskasvatuksen näkökulmasta.

Vaikka verkkosivut ovat edelleen keskeinen varhaiskasvatuksen ja siihen liittyvien sosiaalisten ja kulttuuristen käytäntöjen näkyväksi tekemisen ja auki kirjoittamisen paikka, on niiden rinnalle tullut myös muita viestinnän ja vuorovaikutuksen foorumeita, joilla varhaiskasvatustietoa voidaan tuottaa ja jakaa. Varhaiskasvatusteorian ja -käytäntöjen sekä osaamisen kehittämisen ja jakamisen kannalta olisikin tärkeää siirtää tutkimuksellinen huomio verkkosivuja laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin, ja lähteä tutkimaan muun muassa sosiaalisen median välineiden ja toimintakulttuurin tarjoamia mahdollisuuksia varhaiskasvatustiedon ja -tulkintojen yhteisölliseen tuottamiseen ja jakamiseen.

8.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tässä tutkimuksessa on pyritty selvittämään laadullisen tutkimuksen keinoin kuntien verkkosivuilla rakentuvaa puhetta ja tulkintoja varhaiskasvatuksesta. Tarkoituksena ei ole ollut kuvata kuntien verkkosivujen kautta sitä, millaista suomalainen varhaiskasvatus *on*, vaan pyrkimyksenä on ollut tutkia sosiaalisen konstruktionismin ja diskurssitutkimuksen perusolettamuksiin nojaten sitä, miten verkkosivujen kielenkäytöllä *konstruoidaan erilaisia versioita ja tulkintoja* varhaiskasvatuksen sosiaalisesta ja kulttuurisesta todellisuudesta (Potter & Wetherell 1987, 33; Burr 2003; 5).

Diskurssitutkimus rakentuu prosessina erilaisten tutkimusvaiheiden vuorottelusta, useista analyysikiirroksista sekä tutkijan vuoropuhelusta aineiston ja teorian kanssa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 142). Eskolan ja Suorannan (1998, 208–210) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden keskeisin kriteeri onkin tutkija itse, sillä tämä joutuu tutkimusprosessin aikana jatkuvasti pohtimaan tekemiään valintoja ja ratkaisuja sekä arvioimaan näin analyysinsä kattavuutta ja työnsä luotettavuutta.

Laadullisen tutkimuksen tieteellisen pätevyyden voidaan näin ollen ajatella rakentuvan siitä uskottavuudesta ja vakuuttavuudesta, jonka tutkijan muodostamat konstruktiot tutkittavasta ilmiöstä ja konstruktioiden perustellut ja yksityiskohtaiset kuvaukset tuottavat (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimukseni luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnin kannalta on siten tärkeää, että olen tutkijana pyrkinyt kuvaamaan tarkasti tutkimukseni eri vaiheet sekä tekemään näkyväksi ja perustelemaan tutkimuksen aikana tekemäni valinnat ja ratkaisut. Tutkimusprosessin laadukas toteuttaminen on edellyttänyt jatkuvaa vuoropuhelua aineiston, tutkimuskysymysten sekä tutkimuksen teoreettisten perusolettamusten kesken. Myös Eskola ja Suoranta (1998, 210) ymmärtävät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin koskevan koko tutkimusprosessia ja sen huolellista ja reflektointia kuvaamista, mikä on tulkittavissa tutkimuksen hyvästä raportoinnista.

Varton (1992, 167–168) mukaan tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset vastaavat tutkimukselle asetettuja tavoitteita sekä itse tutkimuskohdetta. Oleellista on, että tutkimuksessa tuloksina esitetyt yleistyksiset ja päätelmät perustuvat vain tutkimusaineistoon ja sen diskurssianalyttiseen tarkasteluun. Laadullisen ja erityisesti diskurssianalyttisen tutkimuksen raportointiin kuuluu tiheä aineiston kuvaus yhdistettynä tieteelliseen kerrontaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 249) sekä runsaslukuiset aineisto-otteet, joiden perusteella tutkimuksen lukija voi arvioida tutkijan tekemien tulkintojen pätevyyttä (Eskola & Suoranta 1998, 216). Olen pyrkinyt omassa raportissani yhdistämään aineistoni ja sen tuottamat tulkinnat sekä tutkittavan ilmiön yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kontekstiin että diskurssitutkimuksen perusolettamuksiin kielenkäytöstä merkitysten tuottamisessa.

Lopuksi tarkastelen vielä tutkimuksen luotettavuuden arviointia suhteessa sen tulosten siirrettävyyteen ja sovellettavuuteen niin tiedeyhteisössä kuin tutkittavien keskuudessa. Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 171) toteavat, että diskurssitutkimuksen tulokset ovat sosiaaliseen toimintaan liittyvinä sovellettavissa usein vastaavaan ilmiöön toisessa kontekstissa tai niitä voidaan hyödyntää koulutus- ja kehittämistyössä. He painottavat lisäksi sitä, että diskurssitutkija tuottaa omalla toiminnallaan, tutkimuksella ja siitä kertomisella, diskurssia tutkimuskentälleen, jonka yksi toimija

hän itsekin usein on. Näen itseni varhaiskasvatusyhteisöjen kouluttajana juuri tällaisena diskurssitutkijana, joka omalla diskursiivisella toiminnallaan on osa teorian ja käytännön vuoropuhelua. Esittelin tutkimustani ja sen alustavia tuloksia viime syksynä varhaiskasvatuskoulutuksen tutkimuspäivässä ja kuulin jokin aika sitten, kuinka erään kaupungin varhaiskasvatuksessa oli tutkimukseni innoittamana lähdetty jo uudella tavalla tarkastelemaan omia puhetapoja ja verkkoviestintää. Uskon tutkimukseni tuovan uusia ja sovellettavia näkökulmia myös varhaiskasvatusta koskevien tulkintojen ja puhetapojen tutkimukseen.

Lähteet

- Aihos-Määttä, T. 2006. Päivähoidon asemointia ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden määrittelyä sanomalehtitekstissä. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Joensuun yliopisto.
- Alasuutari, M. 2003. Miksi institutionaalista varhaiskasvatusta? Päivähoidon merkitys vanhempien puheessa. *Kasvatus*, 34(4), 359–379.
- Alasuutari, M. 2007. Kumppanuus ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa. *Psykologia*, 42(6), 422–434.
- Alasuutari, M. & Karila, K. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa L. Alanen; & K. Karila (Toim.), *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta* (ss. 70–88). Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, P. 1999. *Laadullinen tutkimus* (3. uudistettu p.). Tampere: Vastapaino.
- Anttiroiko, A.-V., Aro, J. & Karvonen, E. 2000. Tietoyhteiskunnan oppihistorialliset lähtökohdat. Teoksessa M. Vuorensyrjä & R. Savolainen (Toim.), *Tieto ja tietoyhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Aula, P., Vehkalahti, K. & Äikäs, T. 2007. *Kaupunkimaine. Tutkimus kaupunkien maineen rakenteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen : tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. 1992. *Qualitative Research for Education. An Introduction to Theory and Methods* (Second Edition). Boston: Allyn and Bacon.
- Burr, V. 2003. *Social constructionism*. London: Taylor & Francis e-Library.
- Deuze, M. 2011. Media life. *Media, Culture & Society*, 33, 137–149.
- Entman, R. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

- Fairclough, N. 1997. *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Franklin, T. & Van Harmelen, M. 2007. *Web 2.0 for content for Learning and Teaching in Higher Education*. Haettu 18. 2. 2012 osoitteesta <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/digitalrepositories/web2-content-learning-and-teaching.pdf>
- Gergen, K. J. 2009. *An invitation to social construction*. London: SAGE.
- Hallikainen, J. & Hälikkä, S. 2009. *Varhaiskasvatuksen sähköinen asiointi ja viestintä -hanke 2005–2009. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden julkaisuja 19 / 2009*. Kuopio: Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskus.
- Herkman, J. 2001. *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita (10., osin uud. laitos)*. Helsinki: Tammi.
- Holkeri-Rinkinen, L. 2009. *Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa: diskurssianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta*. Tampere: Tampere University Press TAJU.
- Hujala, E., Karila, K., Nivala, V. & Puroila, A.-M. 1998. *Towards understanding leadership in the context of Finnish early childhood*. Teoksessa E. Hujala & A.-M. Puroila (Toim.), *Towards understanding leadership in the context of early childhood. Cross-cultural perspectives* (ss. 140–170). Oulu: Oulu University Press.
- Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Hyvinkää: Edufin.
- Härkönen, U. 2003. *Mitä termit varhaiskasvatus ja esiopetus tarkoittavat. Kasvatutieteiden tiedekunnan tutkimuksia N:o 86*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Jenkins, H., Puroshotma, R., Clinton, K., Weigel, M. & Robison, A. J. 2006. *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Haettu 3. 3. 2012 osoitteesta http://digitalllearning.macfound.org/atf/cf/%7B7E45C7E0-A3E0-4B89-AC9C-E807E1B0AE4E%7D/JENKINS_WHITE_PAPER.PDF

- JHS 129 Julkishallinnon verkkopalvelun suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet 2005. JUHTA
Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta.
- Jokinen, A. 1999. Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa A. Jokinen K. Juhila & E. Suoninen, Diskurssianalyysi liikkeessä (ss. 37–53). Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A. & Juhila, K. 1999. Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa A. Jokinen K. Juhila & E. Suoninen, Diskurssianalyysi liikkeessä (ss. 54–97). Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A. Juhila, K. & Suoninen, E. 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. 1999. Tutkijan positiot. Teoksessa A. Jokinen K. Juhila & E. Suoninen (Toim.), Diskurssianalyysi liikkeessä (ss. 201–232). Tampere: Vastapaino.
- Kalliala, E. & Toikkanen, T. 2009. Sosiaalinen media opetuksessa. Helsinki: Finn Lectura.
- Karila, K. 2005. Vanhempien ja päivähoiton henkilöstön keskustelut kasvatuskumppanuuden arenoina. *Kasvatus*, 36(2), 285–298.
- Karila, K. 2011. Kohtaaminen ja keskustelu vanhempien kanssa. Teoksessa A. R. Nummenmaa & K. Karila, Ammatilliset keskustelu varhaiskasvatuksessa (ss. 61-79). Helsinki: WSOYpro.
- Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatus muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa K. Karila J. Kinos & J. Virtanen (Toim.), Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia (ss. 13–24). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Virtanen, J. 2003. Varhaiskasvatuksen muotoutuminen lastentarhanopettajakoulutuksen opetussuunnitelmissa. *Kasvatus*, 34(2), 115–129.
- Karvonen, E. 2000. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* (2/2000). Haettu 3. 3. 2012 osoitteesta <http://www.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf>
- Karvonen, E. 2005. Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus.
- Karvonen, E. 2008. Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä ja kritiikkiä. Tampere: Tampereen yliopisto.

- Kause, V. 2010. Kuntien internet-sivujen käyttäjätutkimus 2009. Yhteenvetoraportti. Suomen OnlineTutkimus Oy.
- Kause, V. 2011. Kuntien internet-sivujen käyttäjätutkimus 2010. Yhteenvetoraportti. Suomen OnlineTutkimus Oy.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Kohti kumppanuutta – lapsiperheiden rajattomat palvelut. (2008–2012). Haettu 23. 2. 2012 osoitteesta
<http://www.tampere.fi/tampereinfo/projektit/valtakunnalliset/kohtikumppanuutta.html>
- Kontio, L. 2009. Käsitesekamelskaa ja digislangia. Haettu 3. 3. 2012 osoitteesta Dialogi.fi:
<http://inspis.dialogi.fi/?p=551>
- Krogell-Magni, P. (Toim.) 2010. Kuntien verkkoviestintäohje. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- KuntaIT 2009. Haettu 23. 2. 2012 osoitteesta <http://www.kuntait.fi/>
- Kuntien viestintätutkimus 2005. Suomen Kuntaliitto.
- Kuntien www-viestinnän ohjeet 2001. Suomen Kuntaliitto.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusisto, P. 2007. "Virtuaalivirasto on avattu". Verkkosivusto www.tampere.fi kunnan viestinnän välineenä vuosina 1994-2003. Tiedotusopin lisensiaatin tutkimus. Tampereen yliopisto.
- Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.
- Lavento, H. 2008. KISA – kuntien viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmä. Acta nro 201, Helsingin yliopiston Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Helsinki: Helsingin yliopisto & Suomen Kuntaliitto.
- Lehtonen, M. 1996. Merkitysten maailma. Tampere: Vastapaino.
- Livingstone, S. 2009. On the Mediation of Everything: ICA Presidential Address 2008. *Journal of Communication*(59), 1-18.

- Lundán, A. 2009. Kutsu dialogisuuteen. Diskurssianalyttinen tapaustutkimus kasvattajan ja lapsen haasteellisesti vuorovaikutuksesta päiväkodissa. Tampereen yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- McLoughlin, C. & Lee, M. J. 2007. Social software and participatory learning: Pedagogical choices with technology affordances in the Web 2.0 era. ICT Providing choices for learners and learning Proceedings ascilite Singapore 2007 .
- Nieminen, H. & Pantti, M. 2009. Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintää ja sen tutkimukseen (Uudistettu p.). Helsinki: Loki-kirjat.
- Onnismaa, E.-L. 2001. Varhaiskasvatus ja -lapsuus lainsäädäntödiskurssissa. *Kasvatus*, 32(4), 355–365.
- Onnismaa, E.-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967–1999. Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsinki: Yliopistopaino.
- O'Reilly, T. 2005. What Is Web 2.0? Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. Haettu 18. 2. 2012 osoitteesta <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>
- Paakkinen, T. 2005. English on the Finnish web pages – representations of Finnish towns and municipalities. Department of Languages. University of Jyväskylä.
- Perhepäivähoidon tähtihetkiä 2009–. Haettu 23. 2. 2012 osoitteesta <http://pphtahtia.blogspot.com/>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Potter, J. & Wetherell, M. 1987. Discourse and social psychology. Beyond attitudes and behaviour. London: SAGE.
- Puroila, A.-M. 2002. Kohtaamisia päiväkotiarjessa – kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Kasvatieteiden tiedekunta. Oulu: Oulun yliopisto.
- Rautio, P. 2005. Lapsidiskurssit varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 18. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

- Ruusula, M. 2001. Palveleeko verkko kuntalaista? Suomen kuntien verkkosivustojen laadullinen vertailu 2001. JUNA-Julkaisuja 2/2001. Julkisen verkkoasioinnin kehittämishanke (JUNA).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskunnallinen tietoarkisto. Haettu 18. 3. 2012 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- SADe-ohjelma. Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelma 2009–2014 2012. Valtiovarainministeriö. Haettu 23. 2. 2012 osoitteesta http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/023_sade/index.jsp
- Seppälä, J. 2011. Kunnan maine. Haettu 28. 2. 2012 osoitteesta Kunnat.net: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/viestinta/maine/Sivut/default.aspx>
- Taavila, A. 2000. Kuntien verkkopalvelut. Tietoyhteiskunnan tutkimuskeskus, Työraportti 14/2000. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Toivanen, M. 2006. Sähköisten asiointipalvelujen kehittämienn kunnissa. Akateeminen väitöskirja, Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampereen yliopisto.
- Tolvanen, P. 2009. Käsitesekamelskaa, osa 2: verkkosivu, verkkosivusto, verkkopalvelu, kotisivu, kotisivut ja muita variaatioita. Haettu 3. 3. 2012 osoitteesta Veirityspalkki.fi: <http://vierityspalkki.fi/2009/11/24/ksitesekamelskaa-osa-2-verkkosivu-verkkosivusto-verkkopalvelu-kotisivu-kotisivut-ja-muita-variaatioita/>
- Toroi, K. 2010. Opettajasta kanssakulkijaksi? Aikuisen puhe lapsen identiteetin rakentajana päiväkodin aamutuokiolla. Kasvatustieteiden laitos, Varhaiskasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tuchman, G. 1978. Making News. A Study in the Construction of Reality. New York: The Free Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuottava ja uudistuva Suomi: Digitaalinen agenda vuosille 2011–2020 2010. Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö.
- Tutkimus kuntien internetpalveluista 2002. Kuntaliitto ja Taloustutkimus Oy.

Tyry-Salo, S. (Toim.) 2004. Kunnan viestintä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi: Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia 2007–2015 2006. Tietoyhteiskuntaohjelma, valtioneuvoston kanslia. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Välimäki, A.-L. & Rauhala, P.-L. 2000. Lasten päivähoidon taipuminen yhteiskunnallisiin murroksiin Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka, 65(5), 387–405.

Valtioneuvoston periaatepäätös Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Julkaisuja 9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Varhaiskasvatuksen mediamaailma 2007. Haettu 23. 2. 2012 osoitteesta <http://www.peda.net/veraja/lpkky/aikkari/varhamedia>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Webster, F. 2006. Theories of the Information Society (3rd ed.). London: Routledge.

Ylöjärven kaupungin verkkoviestintäohje 2011. Haettu 3. 3. 2012 osoitteesta <http://www.ylojarvi.fi/@Bin/1139122/Ylojarven+kaupungin+verkkoviestintaohje.pdf>